

SUUR- KAUPUNGIN VÄKEÄ

Yhdistyksen nimet 1919–2019

25.2.1919	Helsingfors stads Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistys
1924	Helsingfors stads tjänstemannaförening r.y Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys rf
1938	Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys Helsingfors stads tjänstemannaförening r.y.
1954	Helsingin Kunnallisvirkamiesyhdistys Helsingfors Kommunaltjänstemannaförening r.y.
1966	Helsingin Kunnallisvirkamiehet ja -toimihenkilöt – HKVT Helsingfors Kommunaltjänstemän och funktionärer r.y.
1978	Helsingin Kunnallisvirkamiehet ja -toimihenkilöt Helsingfors Kommunaltjänstemän och funktionärer r.y.
1982	Helsingin Kunnallisvirkamiehet ja -toimihenkilöt r.y.
1997	KVL Helsinki ry KTF Helsingfors rf
2005	Jyty Helsinki ry Jyty Helsingfors rf
2014	Jyty Helsinki ry
2017	Jyty Metropoli ry

**100 VUOTTA
EDUNVALVONTAA
STADISSA**

Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksestä
Jyty Metropoliksi 1919-2019

SISÄLLYS

Lukijalle	7	Stansvik pelinappulana	95
Puheenjohtajan tervehdys	9	Sauna	96
LUKU I: JÄRJESTÄYTYMISEN AIKA (1919–1945)	11	Varpanheittoa, uimakouluja ja illanviettoja	97
Sodan jaloissa	13	Stansvikin tulevaisuus	99
”Tarkoituksena on valvoa kaupungin virkamiesten yhteisiä etuja”	18	LUKU III: NEUVOTTELUKUMPPANISTA SOPIMUSKUMPPANIKSI (1970–1991)	101
Ylös palkkakuopasta!	25	Kunnallinen virkaehtosopimuslaki voimaan	103
Erillisartikkeli: Hautausapurengas	34	Tavoitteena Helsinki-lisä	107
”Kaikki kunnallispolitiikka lopulta on finanssipolitiikkaa”	36	Erillisartikkeli: Työtaisteluun!	114
Erillisartikkeli: ”Pääkaupungin joululahja ansioäideille”	40	Yhteistoimintajärjestelmä muodostuu	117
Sodan rasitukset	42	Erillisartikkeli: Työterveyshuolto yhdistyksen aloitteesta	122
Erillisartikkeli: Lomaoikeus	48	Erillisartikkeli: Kasvava kaupunki	124
LUKU II: HELSINKI KASVAA – YHDISTYKSEN TOIMINTA LAAJENEE (1945–1970)	51	Kenttä liikkuu	126
”Äärimmäisiin voimatoimenpiteisiin?”	53	LUKU IV: UUDEN EDESSÄ (1991–2019)	135
Erillisartikkeli: Alaosastotoiminta alkaa	58	”Että työpaikka säilyisi”	137
Teknikoiden lakko	63	”Yt ei ole kirosana”	145
”Helsingin malli”	67	Pyrkimyksenä tehokkuus	147
”Kiitettyä ja parjattua”	70	Erillisartikkeli: Kunta-alan unioni	154
Erillisartikkeli: Kasvava Helsinki	74	Lakosta Longan sopimukseen	156
Viranhaltijoita ja toimihenkilöitä	79	Suomen suurin työnantaja	158
Erillisartikkeli: Kaupungintalolta Töölöön	82	Viitteet	168
ERILLISLUKU: STANSVIKIN KESÄKOTI	86	Lähteet ja kirjallisuus	175
Kalastajatorpasta kartanoksi	86	Liitteet	178
– Stansvikin aiemmat vaiheet			
Kesäkotikatu kaupungin virkamiehille	90		

Lukijalle

Tämä teos, *Suurkaupungin väkeä*, käsittelee helmikuussa 1919 perustetun Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen eli nykyisen Jyty Metropolin vaiheita sadan vuoden aikana. Tutkimustyöni alussa havaitsin kiitollisena, että yhdistys oli säilyttänyt kattavan osan arkisto-aineistostaan. Teoksen kirjoittaminen tarjosikin aikamatkan viranhaltijoiden aseman muutokseen sekä samalla kunnallishallinnon ja Helsingin kaupungin historiaan.

Yhdistys perustettiin ajankohtana, jolloin kunnalliset viranhaltijat järjestäytyivät palkkaolojaan parantaakseen paikallisyhdistyksiin ja syksyllä 1918 perustetun Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliiton, nykyisen Jytyn, alle. Helsingin yhdistyksen toiminta kehittyi vähitellen yhä kattavampaan jäsenistön edunvalvontaan sekä omaan jäsen toimintaan. Jotta yhdistyksen toiminta laajemmassa yhteydessään hahmottuisi, käsitellään teoksessa myös sen tärkeän neuvottelukumppanin eli Helsingin kaupungin historiaa. Lisäksi Stansvikin kesäkodin historiaa käsitellään omassa erillisluvussa.

Jyty Metropolin puheenjohtaja Jussi Ruukonen kommentoi käsi- kirjoitusta työn edetessä ja antoi arvokasta tietoa yhdistyksen toiminnasta, mistä haluan lausua lämpimät kiitokseni. Kiitoksen kaikesta avusta ja yhteistyöstä ansaitsevat myös yhdistyksen pitkäaikainen jäsenpalvelusihteeri Tiina Rajaniemi sekä nykyinen jäsenpalvelusihteeri Niina Karonen. Lisäksi haluan kiittää haastatteluista yhdistyksen entisiä puheenjohtajia Hannu Elovaaraa ja Pekka Metsää sekä Helsingin kaupungin näkökulmia valottaneita Arto Antmania, Tapio Korhosta ja Hannu Tulensalaa.

Oy Spiritus Historiae Ab:n tutkimuspäällikkö Antti Parpola on kommentoinut tämän teoksen käsikirjoitusta ja antanut työn edetessä hyödyllisiä neuvoja, mistä esitän lämpimät kiitokseni. Kiitoksen tuesta ja asiantuntevista ohjeistaan ansaitsee myös Spiritus Historiae vanhempi asiantuntija Veijo Åberg. Teoksen ulkoasusta ja taitosta kiitokset kuuluvat graafikko Timo Setälälle.

Toivotan yhdistykselle sekä sen kaikille jäsenille menestyksekkästä tulevaisuutta ja teoksen lukijoille antoisia lukuhetkiä!

Helsingin Katajanokalla 2.1.2019

Hanna Lundell-Reinilä

Oy Spiritus Historiae Ab

Puheenjohtajan tervehdys

Yhdistyksemme on kulkenut pitkän matkan Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksestä Jyty Metropoliksi. Tämä tarina on nyt saatu yksiin kansiin tähän historiateokseen. Kiitokset kirjoittaja Hanna Lundell-Reinilälle.

Suomi on 100-vuotisen taipaleen aikana kokenut ison muutoksen samoin kuin Helsingin kaupunki. Isoin muutos on kuitenkin työ-elämän yleisessä kehittämisessä siihen tilaan, missä se nyt on. Ja tosiasia on, että kehitys ei pysähdy tähän hetkeen, vaan jatkuu kiihtyvällä tahdilla.

Aikoinaan yhdistyksemme perustettiin Helsingin kaupungin virkamiesten etuja ajamaan kuten tässä historiateoksessa kerrotaan. Lukijalle avautuu lukiessaan myös monet jo unholaan jääneet muutokset, vaikkapa se miten eri tes-sopimukset kunta-alalle ovat syntyneet.

Yhdistyksemme taival on taaksepäin katsottuna ollut pitkälti Helsingin kaupungin työntekijöiden edunvalvonnassa, jossa on välillä ollut suuriakin ristiriitoja suhteessa muuhun Suomeen. Helsingin asema Suomen pääkaupunkina ei yhdistyksemme toimijoiden mielestä ole saanut tarpeeksi huomiota ennen vanhaan eikä nykyisin-kään ottaen huomioon vaikkapa ns. Helsinki-lisä-tavoitteet.

1990-luvun alusta alkaen kuntatyönantajat alkoivat muuttaa omia organisaatioitaan erilaisiin muotoihin. Käyttöön otettiin liikelaitokset, kuntayhtymät ja kuntaomisteiset yhtiöt, ja nämä muuttivat yhdistyksemme toimintakenttää myös Helsingin kaupungin ulkopuolelle.

Viime vuosina yhdistyksen edunvalvonta- ja toiminta-alue on laajentunut entisestään. Sama kehitys tulee jatkumaan tulevaisuudessa-kin, muuttuvathan työnantajaorganisaatiot jatkossakin ehkä vielä enemmän.

Toivotan tässä teille lukijoille hyviä lukuhetkiä *Suurkaupungin väkeä*-teoksesta ja yhdistyksellemme vaikuttavaa tulevaisuutta edelleen muuttuvan edunvalvonnan saralla.

Jussi Ruokonen
puheenjohtaja

LUKU I

JÄRJESTÄYTYMISEN AIKA
(1919–1945)

JÄRJESTÄYTYMISEN AIKA (1919–1945)

SODAN JALOISSA

”**S**aksa julistanut sodan Venäjää vastaan”, ”Suuri taistelu Saksan ja Ranskan välillä” julistivat Helsingin Sanomien lisälehdet elokuun 1914 alussa. Kesällä 1914 syttynyt ensimmäinen maailmansota (1914–1918) saattoi Euroopan valtaviin muutoksiin. Venäjän keisarikuntaan julistettiin sotatila, ja helsinkiläiset odottivat jännittyneinä, ulottuisivatko sotatoimet kaupunkiin asti. Suomessa ei ollut omia armeijan joukko-osastoja, mutta kaupungin rakennuksia otettiin venäläisten sotajoukkojen käyttöön ja kaupunkilaiset saivat seurata sotilaiden päivittäisiä harjoituksia. Kaupunkiin perustetuissa sotasairaaloissa hoidettiin seuraavina vuosina tuhansia loukkaantuneita Venäjän armeijan sotilaita.¹

Helsingin kaupunginvaltuusto joutui huomioimaan sodan vaikutukset talousarvioissaan, sillä kaupungin tulot eivät enää vastanneet menoja: Esimerkiksi kaasulaitoksen tuotot supistuivat, kun laitoksen hiilivarat hupenivat eikä kaasua saatu tuotettua myytäväksi kaupungin asukkaille. Tiukkana aikana kaupungin piti saada tuloja verotuksella ja lainoin. Kohonneiden verojen ja suoranaisten tavarapulan ohella kaupunkilaisia kuritti hintojen nousu. Helsingissä hintataso oli jo valmiiksi muuta maata korkeampi, ja esimerkiksi elintarvikkeista ja lämmitykseen käytettävistä haloista tuli valtava pula.²

Maailmansodan jatkuessa alkoi Helsingin kaupungin virkamiesten huoli toimeentulostaan konkretisoitua. Yhä kiihtyvä inflaatio nosti elinkustannuksia, ja neljän sotavuoden aikana hinnat kymmenkertaistuivat. Keskiluokkaaiset palkansaajat, joi-

Puistovahti Pavel Andrejeff Hait hättistää koiraa Runebergin esplanadin nurmikolta keväällä 1908.

(Helsingin kaupunginmuseo)

hin kunnallisvirkamiehetkin kuuluivat, putosivat syvimpään palkkakuoppaan – kaupungin maksamat palkat eivät heilläkään riittäneet samaan kuin aiemmin. Helsingin kaupungin taloudesta vastanneelle rahatoimikamarille saapui anomuksia palkan-
korotuksista ja kalliinajanlisistä.

Kaupunki päättikin lokakuusta 1915 alkaen maksaa pienituloisimmille virkamiehilleen kalliinajanlisiä, joiden suuruudet riip-

Ensimmäisen maailmansodan aikana Punaisen Ristin sairastarpeita kuljetettiin Kauppatorilta Viaporiin.

(Helsingin kaupunginmuseo, Ivan Timiriasev)

puivat virka- tai palvelusmiehen palkasta sekä elätettävien henkilöiden määräst. Kaupunginvaltuusto asetti kesällä 1917 palkanjärjestelykomitean käsittelemään saapuneita palkkaehdotuksia ja -anomuksia, mutta laajensi pian komitean tehtäväksi laatia ehdotuksen kunnan viranpitäjään, kuten virkamiehiä säännössä nimitettiin, palvelusehdoiksi ja uudeksi palkkasäännöksi.³

Kaupunginvaltuusto käytti päätösvaltaa, ja sen päätösten toimeenpanosta sekä kaupungin hallinnosta vastasi rahatoimikamari. Rahatoimikamarin toimintaa valvoi pormestarin johdolla maistraatti, joka puolestaan toimi lääninhallituksen alaisuudessa. Kunnallinen äänioikeus riippui vuoden 1917 marraskuuhun asti veronmaksukyvyistä, joten varakkaimmalla kansanosalla oli suurempi vaikutusvalta kaupunginvaltuustoa valittaessa. Vuoden 1917 kunnallislaki toi yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden kaikille 20 vuotta täyttäneille.⁴

Venäjällä maaliskuussa 1917 puhjennut vallankumous pysäytti sekä sotatarviketilaukset suomalaisiin tehtaisiin että tekeillä olleet linnoitustyöt, ja viikon mittainen suurlakko marraskuussa 1917 aiheutti lisää suuria taloudellisia menetyksiä. Kunnallishallinnossa kiistan aiheeksi nousi raha, ja Helsingissäkin työväki uhkasi ottaa kaupungin koko hallinnon käsiinsä saadakseen korvaukset tulonmenetyksistään.⁵

Kiristyneen taloustilanteen johdosta helsinkiläiset kunnallisvirkamiehet kokoontuivat joulukuussa 1917 pohtimaan oman yhdistyksen perustamista. Ajatus ei ollut uusi, mutta sotatilan aikaiset yhdistymis- ja kokoontumisvapauden tiukennukset eivät olleet antaneet sille aiemmin mahdollisuutta. Kunnallisvirkamiesten yhdistys pystyisi yksittäisiä viranhaltijoita paremmin ajamaan kaikkien kaupungin palveluksessa olevien virkamiesten yhteistä etua.

Kokouksen kutsui koolle rahatoimikamarin sihteeri, filosofian maisteri Georg Estlander ja mukana olivat muun muassa vesijohdotolaitoksen toimeenpaneva insinööri Albin Skog, tilastokonttorin esimies, filosofian maisteri Harald Dalström ja rakennustarkastaja, arkkitehti Mauritz Gripenberg. Kokouksessa päätettiin ryhtyä alustaviin toimiin oman yhdistyksen perustamiseksi – mallia otettaisiin Tukholmassa jo vuosia toimineesta yhdistyksestä.⁶

Helsingin kunnallisvirkamiesten järjestäytymisaikeet jäivät kuitenkin kiristyvän poliittisen tilanteen jalkoihin. Tammi-

Helsingin kaupungin elintarvikelaufakunnan korttikanslia
jakoi elintarvikekortteja kaupungintalolla vuonna 1917.
(Helsingin kaupunginmuseo)

kuussa 1918 syttyneen sisällissodan vaikutukset tuntuivat myös Helsingin kunnallishallinnossa, sillä kaupunki jäi punaisten hallintaan. Helsinkiin oli jo keväällä 1917 perustettu työväenjärjestön eduskunta, joka asetti tavoitteekseen kunnallisen päätösvalan haltuunoton. Vallankumouksen uhka tuntui paikallishallinnossa, kun punainen kansanvaltuuskunta antoi 1.2.1918 julistuksen, jonka mukaan kunnallishallinto tuli ottaa työväen käsiin.

Valtion virkamiehille tarkoitettu, vuonna 1917 perustettu Suomen Virkamiesyhdistysten Keskusliitto julisti sodan alettua ”*valananastajia*” vastaan lakon, joka oli tarkoitettu kaikille virkamiehille riippumatta Keskusliittoon kuulumisesta. Helsingin kaupungin virkamiehistä lakkoon liittyivät liki kaikki. Lakkolaisia tuki virkamiehistä, Helsingin yliopiston henkilöstöstä sekä talouselämän vaikuttajista koostunut Yhteishyvä valiokunta, joka kaupungin uuden rahatoimikamarin sihteerin Jarl Andersin johdolla myönsi lakkolaisten toimeentulon turvaamiseksi lainaa noin 4 miljoonaa markkaa (vastaa noin 1,5 milj. euroa v. 2017), josta Helsingin kaupungin virkamiesten osuus oli 750 000 mk (vastaa noin 280 000 euroa v. 2017).⁷

Sisällissota päättyi saksalaisten avustamien valkoisten voittoon toukokuussa 1918. Helsinki säästyi suuremmilta aineellisilta tuhoilta.

”TARKOITUKSENA ON VALVOA KAUPUNGIN VIRKAMIEHEN YHTEISIÄ ETUJA”

Helsingin väkiluku oli viime vuosisadan vaihteessa kii-vaassa kasvussa, ja vuosien 1870–1910 välillä se kohosi 30 000 asukkaasta noin 140 000:een. Teollistuva kaupunki houkutteli maaseudun väestöä, ja asutus laajeni varsinaisen kaupunkialueen liepeille. Teollisuuden ohella helsinkiläisiä työllistivät kauppa, opetus, palvelut sekä hallinto. Ensimmäisen maailmansodan alla yli puolet kaupunkilaisista oli työläisiä tai palvelusväkeä. Kaupungin yläluokkaan laskettavia virkamiehiä, liikkeenjohtajia tai elinkeinonharjoittajia oli väestöstä noin viidennes.⁸

Kaupunkien virkamieskunnat olivat yleensä hyvin pieniä, ja ne koostuivat erilaisten palveluslaitosten, kuten teknillisten liikelaitosten, satamien ja sairaaloiden, henkilökunnasta. Kunnal-

Kaupunkilaisia tutkimaassa nykyisen Lasi-palatsin paikalla sijainneen Turun kasarmin raunioita Helsingin valtauksen jälkeen huhtikuussa 1918.

(Helsingin kaupunginmuseo, Gunnar Lönnqvist)

lishallinnolle olikin pitkään tyypillistä virkojen hoito luottamustehtävinä. Helsinki oli kuitenkin nopeasti kasvava kaupunki, jonka erikoisasema pääkaupunkina kiihdytti sekä väkiluvun että kaupungin hallinnon kasvua.

Helsingin kaupungin palveluksessa oli vuonna 1918 arviolta runsaat 1300 virkamiestä, ja heidän määränsä kohosi. Helsingin kaupunginvaltuuston kesällä 1917 asettama palkanjärjestelykomitea keskittyi kaupungin kasvavan ”työkoneiston” palvelusehtojen sekä palkkauksen käsittelyyn.⁹ Huomionarvoista on, ettei kaupungilla ollut vielä mitään velvollisuutta kuulla viranhaltijoita heitä koskevien asioiden päätöksenteossa, vaan se saattoi päättää yksipuolisesti palkkauksesta sekä työehdoista.

Lokakuussa 1918 Helsingin kaupunginvaltuusto vahvisti ”*Kaupungin kunnallisten viranpitäjien palvelusehtoja koskevan säännön*”. Se sisälsi määräykset viranhaltijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista sekä palkkauksesta. Säännössä määriteltiin muun muassa viranpitäjien irtisanomisaika, palkkausperusteet, virkatomat ja -vapaudet. Lisäksi säännön mukaan viranpitäjän tuli asua kaupungissa, ellei hänelle suotu muuta lupaa. Palvelusehtosääntö oli voimassa yli 20 vuotta, aina vuoteen 1931 asti, jol-

Helsingin kaupungin kunnallisia virkamiehiä kutsuttiin kuvan keskellä näkyvälle Raatihuoneelle 25.2.1919 perustamaan omaa yhdistystä.

(Helsingin kaupunginmuseum, Nils Wasastjerna, 1909; leike: Helsingin Sanomat 21.2.1919.)

loin astui voimaan vuoden 1927 kunnallislain edellyttämä Helsingin kaupungin virkasääntö.¹⁰

Helsingiläisten palvelusehtosääntö oli poikkeuksellinen, sillä kunnallisten viranhaltijoiden oikeudellinen asema oli vielä 1910-luvun lopussa melkein kaikissa kaupungeissa lähes järjestämättä. Palvelusehdot alkoivat kuitenkin yleistyä myös muualla, kun käyttöön otettiin Helsingissä hyväksytyt periaatteita.¹¹

Aie kunnallisvirkamiesten järjestäytymisestä ei ollut sisällissodan aikana hiipunut. Syyskuussa 1918 ennättivät turkulaiset kunnallisvirkamiehet ensimmäisinä perustamaan oman yhdistyksensä. Helsingissä joukko kaupungin virkamiehiä kokoontui keskiviikkona 4.12.1918 kaupungin raatihuoneelle. Kokouksessa päätettiin perustaa oma yhdistys, jonka sääntöjä laatimaan valittiin väliaikainen viisimiehininen johtokunta. Sääntöehdotus käsiteltäisiin myöhemmin varsinaisessa perustavassa kokouksessa. Muutaman päivän kuluttua sanomalehti Uusi Suometar uutisoi ”*Helsingin kunnan virkamiesten yhdistyksen perustamisesta*”.¹²

Kunnallisvirkamiehet halusivat järjestäytyä myös valtakunnallisesti. Niinpä Tampereelle kutsuttiin joulukuun 7. päiväksi 1918 kunnallisvirkamiehiä eri puolilta maata perustamaan Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliittoa. Keskusliiton tärkein tehtävä oli ajaa koko maan kunnallisvirkamiesten palkkaton korjausta. Helsinkiläisten kunnallisvirkamiesten edustajana Tampereen kokouksessa oli insinööri Albin Skog.

Kokouksessa käsiteltiin muun muassa liiton kotipaikkaa sekä kysymystä jäsenyhdistysten äänivallasta äänestyksissä. Ehdotuksen mukaan yhdistysten käytettävissä oleva äänimäärä ei kasvaisi jäsenmäärän mukaisesti, vaan 40 jäsenen jälkeen äänimäärää leikattaisiin asteittain. Helsinkiläiset pitivät liiton ehdotusta epäoikeudenmukaisena itseään, perusteilla ollutta suurinta jäsenyhdistystä kohtaan, ja niinpä kokouksessa Skog saneli tiukasti helsinkiläisten kielteisen kannan äänivaltakysymykseen. Liiton kotipaikasta äänestettäessä Helsinki hävisi täpärästi äänin 6–8 Tu-

Helsingin kaupungin rahatoimikamarin kokous vuonna 1913. Kaupunginvaltuuston päätösten toimeenpanosta vastanneen rahatoimikamarin kokouksessa oli mukana myös Knut Furuholm, joka toimi Helsingin kaupungin virkamiesyhdistyksen puheenjohtajana vuosina 1937–1939 (istumassa kartan edessä kuvan keskellä).

(Helsingin kaupungin museo, Eric Sundström)

rulle. Erimielisyyksistä huolimatta päätös Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliitosta tehtiin Tampereen kokouksessa 7.12.1918, mutta liiton sääntöjen vahvistaminen päätettiin siirtää vuoden ensimmäiseen vuosikokoukseen maaliskuulle 1919.¹³

Muutama viikko ennen Keskusliiton vuosikokousta, helmikuun 25. päivä 1919, kokoontui noin 45 helsinkiläistä kunnallisvirkamiestä raatihuoneelle Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen perustavaan kokoukseen. Huomionarvoista on, että sanomalehdessä julkaistussa kokouskutsussa yhdistyksen perustavaan kokoukseen kutsuttiin sekä miehiä että naisia – tarkoituksena ei ollut siis perustaa ”herrakerhoa”. Myös yhdistyksen ensimmäiseen, kaksitoistajäseniseen hallitukseen valittiin kaksi naista: ylihoitajatar, neiti Emma Åström ja kaupunginkirjaston amanuenssi, neiti Greta Ahnger. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin jo vuoden 1917 kokouksessa mukana ollut filosofian maisteri Harald Dalström.¹⁴

Perustavassa kokouksessa käsiteltiin väliaikaisen hallituksen laatima sääntöehdotus. Yhdistyksen vahvistettujen sääntöjen ensimmäisessä pykälässä määriteltiin yhdistyksen nimi ja tehtävä: ”Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistys – Helsingfors stads tjänstemäns förening –, jonka kotipaikka on Helsinki, on Helsingin kaupungin palveluksessa olevien virkamiesten yhteenliittymä. Yhdistyksen tarkoituksena on valvoa kaupungin virkamiesten yhteisiä etuja.” Säännöissä määriteltiin myös, että yhdistys pitää vuosittain kaksi kokousta – kevätkokouksessa käsitellään edellisen kauden toimintakertomus ja joulukuisessa vaalikokouksessa valitaan yhdistyksen hallitus.

Sääntöjen käsittelyssä syntyneessä keskustelussa kaupungin suomenkielisten koulujen tarkastaja, filosofian maisteri Matti Pesonen esitti, että myös kansakoulun opettajat saisivat liittyä yhdistykseen. Esitys hylättiin, sillä opettajat olivat jo järjestäytyneet omaan yhdistykseensä. Säännöissä määrättiin kuitenkin, että Helsinkiin myöhemmin perustettavat yhdistykset voidaan julistaa ”Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen kanssa yhteistoiminnassa oleviksi”.

Helsingin yhdistyksen perustavassa kokouksessa ei tehty vielä päätöstä liittymisestä Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliittoon, vaan kokouksessa valittu hallitus teki asiasta esityksen myöhemmin järjestettävälle yhdistyksen yleiselle koko-

ukselle. Päätös liittyä Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliittoon tehtiin Helsingin yhdistyksen seuraavassa yleisessä kokouksessa 10.3.1919.¹⁵

Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliiton vuosikokous järjestettiin Helsingin Vanhalla Seurahuoneella 15.–16. maaliskuuta 1919. Tällä kertaa helsinkiläisillä oli syytä tyytyväisyyteen, sillä nyt liiton kotipaikaksi valittiin keskustelun jälkeen käytännön syistä Helsinki. Liiton ensimmäinen hallitus sai myös vahvan helsinkiläisedustuksen: puheenjohtajaksi valittiin Helsingin yhdistyksen puheenjohtaja, filosofian maisteri Harald Dalström, ja jäseniksi nimettiin Nuorsuomalaisen Puolueen perustajiin kuulunut Helsingin Työväenopiston johtaja, professori Zachris Castrén sekä insinööri Albin Skog. Lisäksi äänestysten äänimääristä päästiin sopuun, kun sovittiin että äänimäärällä ei ole ylärajaa. Yli 200 jäsenen jälkeen yhdistys saisi aina yhden äänen 50 jäsentä kohti.¹⁶

Keskusliiton ensimmäiset puheenjohtajat olivat Helsingin yhdistyksen jäseniä. Dalströmin jälkeen valituksi tuli professori Zachris Castrén (puheenjohtajana vuosina 1920–1938). Castrénin jälkeen liittoa luotsasi vanhempi oikeusneuvosmies Knut Furuholm (puheenjohtajana vuosina 1938–1943) sekä vuosina 1944–1945 filosofian maisteri Alex Danielson. Danielson oli heistä ainoa, joka ei toiminut myös Helsingin yhdistyksen puheenjohtajana. Hän oli kuitenkin yhdistyksen hallituksen pitkäaikainen varajäsen.¹⁷

Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistys asetti sääntöjen mukaisesti kaupungin eri virastoihin ja laitoksiin asiamiehiä, joiden määrä kohosi ensimmäisenä toimintavuonna 25:een. Yhdistys ajoi erityisesti jäsentensä palkkakysymystä, mutta vaikka palkkakysymys oli tärkeä, ei se riittänyt houkuttelemaan jäseniä. Ensimmäisenä toimintavuonna yhdistykseen kuului 344 jäsentä eli karkeasti arvioiden noin 20 prosenttia kaupungin viranhaltijoista.¹⁸ Yhdistyksen toiminta olikin ensimmäisinä vuosina sivutoimista, eikä esimerkiksi palkattua päätoimista henkilökuntaa vielä ollut. Toiminta ei muutoinkaan ollut vielä yhtä järjestäytyntä kuin nykyinen ammattiliittojen edunvalvontatoiminta.

YLÖS PALKKAKUOPASTA!

Helsingin kaupungin virkamiesten palkat muodostuivat 1910-luvun lopussa pohjapalkasta, jota korotettiin kalorien ja liinajanlinnin sekä niin sanotuilla perheenelatusmaksuilla. Tämä pohjapalkkajärjestelmä ei vastannut vallitsevaa hintatasoa, ja myös kaupungin taholta myönnettiin, että viranhaltijoiden ja työntekijöiden *”toimeentulomahdollisuudet olivat tilapäisten lisäysten varassa”*.¹⁹

Helsingin yhdistys antoikin palkoista päättäneelle kaupunginvaltuustolle lokakuussa 1919 *”laajanlaisen perustellun esityksen siitä rasittuneesta tilasta, missä kaupungin viranpitäjät edelleen jatkuvan kalliin ajan johdosta olivat”* ja teki valtuustolle samalla aloitteen palkankorotuksista. Marraskuussa 1919 kaupunginvaltuusto antoi yhdistyksen kannalta merkittävän päätöksen: virkamiehet saivat *”verrattain huomattavan”* palkankorotuksen loppuvuodeksi.

Kaupunginvaltuusto antoi lisäksi palkkalautakunnalle tehtäväksi laatia ehdotuksen kunnallisten viranpitäjien palkkaetujen ja eläkkeiden järjestämiseksi. Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistykselle ja muille viranpitäjille annettiin oikeus osallistua keskusteluihin, tosin ilman äänioikeutta.²⁰ Tämä oli huomattava myönnytys viranhaltijoille, vaikka kaupungilla ei vieläkään ollut velvollisuutta huomioida heidän kantaansa.

Toinen yhdistykselle suopea päätös tuli virkamiesten ulkomaanmatkojen stipendeistä. Yhdistys teki stipendeistä aloitteen, jonka seurauksena kaupunginvaltuusto hyväksyi otettavaksi kaupungin menoarvioon 15 000 markkaa stipendeinä jaettavaksi. Kaupungin menosäännössä oli tosin ollut jo vuodesta 1913 alkaen varattuna vuosittain 5 000 mk käytettäväksi opintomatkoja varten, ja Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliiton perustavassa kokouksessa oli päätetty, että kunkin paikallisyhdistyksen tulisi tehdä asiasta esitys valtuustolle.²¹

Palkkakysymyksen ratkaisuun tarvittiin kuitenkin laajempia ratkaisuja. Inflaation vaikutuksista elinkustannuksiin ei ollut tarkkaa tilastopohjaista tietoa, joten oli siis selvä tarve selvittää elinkustannusten suhteellista nousua. Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliitto teki asiasta ehdotuksen Sosiaalilihallitukselle, joka ulkoisti tutkimuksen teon kunnille. Niinpä

Potilaita odottamassa Marian sairaalan poliklinikan odotushuoneessa vuonna 1923. Oikeassa reunassa sairaanhoitaja seuraa nuoren miehen punnitusta. (Helsingin kaupunginmuseo, Eric Sundström)

Helsingin tilastokonttori sai lokakuussa 1919 kaupunginvaltuustolta tehtäväkseen seurata sekä ”*keskisiä*” että ”*työläisluokkaan*” kuuluvien perheiden rahankäyttöä.

Uutta tietoa kerättiin Kunnallisvirkamiesliiton paikallisyhdistysten kautta, ja Helsingin kaupungin tilastokonttorin virkaatekevä johtaja Otto Bruun tiedustelikin joulukuussa 1919 yhdistyksen edustajaa kokoukseen, jossa valittaisiin ”*keskisiä kuuluvia*” perheitä pitämään kirjaa menoistaan. Elinkustannusindeksin säännöllinen laskenta aloitettiin Suomessa vuonna 1921.²²

Kaupungin asettama palkkalautakunta teki vuonna 1921 kaupunginvaltuuston pyynnöstä ehdotuksen pohjapalkkojen järjestelystä. Ehdotuksessa suurin muutos aikaisempaan oli siirtyminen kokonaan liukuvaan palkkaukseen, mikä tarkoitti palkkojen sitomista Helsingin kaupungin kuukausittaiseen elinkustannusindeksiin. Näin palkat olisivat sidottuina elinkustannusten kehitykseen. Mistään pienestä asiasta ei ollut kyse, sillä Helsingin kaupungin palveluksessa oli vuonna 1921 yhteensä 2 249 viranhaltijaa.

Raastuvanoikeuden henkilökuntaa merkkipäiväkahveilla raatihuoneella 1920-luvulla.

(Helsingin kaupunginmuseo, Harald Rosenberg)

Rahatoimikamarin valiokunta piti palkkalautakunnan ehdotusta osin epäonnistuneena, sillä sosiaalihallituksen julkaisemat elinkustannusindeksit oli laadittu Helsingin kaupungin ja yhdistyksen ponnisteluista huolimatta työläisperheiden elinkustannuksista kootun tilaston mukaan. Yhdistyksen huolena oli, vastaisivatko ne virkamiesperheiden elinkustannuksia. Palkkausohjesäännöstä haluttiinkin määräaikainen, jotta palkka-asteikkoa voitaisiin tarvittaessa tarkistaa. Myös Helsingin kaupungin virkamiesyhdistykseltä pyydettiin lausuntoa palkkausohjesäännöstä. Yhdistyksen antaman lausunnon kaikkia kohtia, kuten takautuvaa voimaan astumista, ei kuitenkaan lopullisessa päätöksessä otettu huomioon.²³

Helsingin kaupungin sääntöpalkkaisten viranpitäjiin palkkausohjesääntö astui voimaan heinäkuun alusta 1922. Yksityiskohtaisesti laaditussa ohjesäännössä palkat oli jaettu 19 eri luokkaan ja seitsemän elinkustannusindeksiluokan alle, jolloin palkkoja oli mahdollista suoraan korottaa tai laskea elinkustannusten muutosten mukaisesti.

Matalimmat palkat olivat 1. palkkaluokkaan kuuluvilla, kuten *Harjutorin kauppahallin kaitsijalla* ja *Kallion haarakirjaston vahtimestarin apulaisella*. Heidän oli määrä tulla toimeen pienimmillään 750 markan kuukausipalkalla (vastaa noin 312 euroa v. 2017), tosin elinkustannusindeksi saattoi nostaa palkan 1 250 markkaan (vastaa noin 520 euroa v. 2017). Tämä tarkoitti kuitenkin sitä, että myös elinkustannukset olivat tällöin kohonneet eikä palkan ostovoima siis ollut kasvanut. Lisäksi virat oli jaoteltu palkkaluokkiin laitosten ja tehtävien mukaan ja esimerkiksi *Hakaniemen kauppahallin kaitsija* kuului palkkaluokkaan 3 ja ansaitsi alimmillaan yli 200 markkaa Harjutorin virkatoveriaan enemmän.

Palkkataulukon yläpäässä, palkkaluokassa 19, olivat kaupungin johdossa toimineet *kunnallispuormestari* sekä *kaupunginjohtaja*. Ero 1. palkkaluokkaan oli merkittävä: elinkustannusindeksistä riippuen ylimmän palkkaluokan ansiot vaihtelivat 4 875 ja 7 800 markan välillä (vastaa noin 2 030–3 240 euroa v. 2017). Palkkaluokista riippumatta kaikki viranpitäjät olivat kuitenkin oikeutettuja virkavuosien mukaan määräytyneisiin ikäkorotuksiin 3, 6 ja 10 vuoden palveluksesta – tosin nekin olivat palkkaluokkiin sidottuja.²⁴

Helsingin kaupungintalo ja Kauppatori elokuussa 1939.
(Helsingin kaupunginmuseo)

Jo palkkasäännön voimaantulusta seuranneena vuonna 1923 yhdistyksen jäsenten keskuudessa ilmeni suurta tyytymättömyyttä indeksiluvun laskentaperiaatteeseen. Rahatoimikamarin valiokunnan aiemmin esittämä huoli indeksin vastavuudesta virkamiesten menoihin oli käynyt toteen. Yhdistyksen vuosikertomuksessa todetaankin suorasanaisesti, että *”koska työläiset eivät kykene tulemaan toimeen sillä palkalla, joka heille indeksin mukaan lankeaa, sitä vähemmän indeksi saattoi tyydyttävästi suhtautua viranpitäjiin toimeentuloon”*. Yhdistyksen hallitus asetti komitean tutkimaan indeksiluvun laskemista ja tekemään vertailun virkamiesten ja työläisten indeksilukujen kesken.²⁵

Helsingiläisen työväestön ja virkamiesten elinkustannukset olivatkin elinkustannustiedustelujen perusteella 1920-luvun alussa melko erilaiset. Työläisten tuloista noin puolet meni ravintoon, kun taas virkamiesten ruokakunnissa suurin menoerä oli asuminen. Lisäksi virkamiehille aiheutui suurempia kustannuksia vaatetusmenoista sekä palvelijattarien palkkakuluista. Asumisen väljyys ja laatu olivat osoituksena virkamiesten yhteiskunnallisesta asemasta. Virkamiesten ja työväestön kulutuksen väliset erot tasoittuivat huomattavasti 1940-luvun alkuun mennessä, mikä johtui muun muassa ylempien tuloluokkien ankarammasta verotuksesta.²⁶

Ratkaisuksi palkkauksen riittämättömyyteen yhdistys päätti anoa kaupunginvaltuustolta, että kaupungin viranpitäjille maksettaisiin vuodessa 13 kuukauden palkka. Valtuustolle toimitettuun anomukseen sanamuotoa pehmennettiin *”yhden kuukauden palkkaa vastaavaksi kalliinajan lisäksi”*. Kaupunginvaltuusto epäsi kuitenkin tämän anomuksen.²⁷

Indeksisidonnainen palkkausohjesääntö oli voimassa vain määrääjän, vuoteen 1927 asti. Rahatoimikamari pyysi vuonna 1926 yhdistykseltä lausuntoa, tuliko indeksiin sidottu liukuva palkka-asteikko säilyttää palkkausohjesäännön päättymisen jälkeen. Yhdistys päätyi esittämään, että liukuvasta järjestelmästä luovuttaisiin edellyttäen, että palkat vahvistettaisiin taulukon yläpään palkkaluokkien mukaisiksi. Lisäksi yhdistys ehdotti, että sen hallituksen valitsemille *”kunnan viranpitäjiin edustajille”* myönnettäisiin tilaisuus olla mukana uusien palkkamääräysten laadintatyössä.²⁸

Virkamiehillä ei edelleenkään ollut lakisääteistä mahdollisuutta vaikuttaa heitä koskeviin päätöksiin, vaan he joutuivat tyytymään antamaan esityksiä, joita kaupunki ei ollut velvoitettu ottamaan huomioon. Uudessa, vuoden 1927 palkkausohjesäännössä palkkoja ei enää sidottu elinkustannusindeksiin.

Palkkauksen lisäksi kunnallisvirkamiehet kiinnittivät huomiota myös eläkekysymyksiin. Kunnallisten viranhaltijoiden eläkeoikeus oli 1900-luvun alussa järjestetty vain muutamassa kaupungissa. Helsingissä kaupungin virkamiesten eläkeperusteet vahvistettiin vuonna 1918, ja muissa kaupungeissa eläkeoikeudet oli taattu erityisellä säännöllä vain Tampereella, Hämeenlinnassa, Porvoossa, Joensuussa ja Lappeenrannassa.²⁹

Helsingin kaupungin eläkeperusteiden mukaan pääsääntöisesti jokainen kaupungin palveluksessa ollut kuukausi- tai vuosipalkkainen *”viranpitäjä”* oli 63 vuoden ikään tullessaan ja oltuaan 30 vuotta *”kaupungin palveluksessa nuhteettomasti”* oikeutettu saamaan kaupungilta eliniäkseen eläkettä 60 prosenttia palkastaan. Lyhyempi palvelusaika puolestaan pienensi eläkettä. Lisäksi palolaitoksen päällystön ja miehistön sekä sairaanhoidossa työskennelleiden hoitajattarien sekä *”houruinhoitajattarien”* eläkeikä oli 50 vuotta. Vuotuisen eläkkeen enimmäismäärä oli myös rajattu 6 000 markkaan. Virkavuosi laskettiin se aika, minkä eläkkeen hakija oli ollut vakinaisessa tai ylimääräisessä toimessa tai erityisen määräyksen perusteella Helsingin kaupungin palveluksessa.³⁰

Helsingin yhdistys teki vuonna 1922 kaupunginvaltuustolle ehdotuksen kaupungin viranhaltijoiden uudeksi eläkesäännöksi. Ehdotuksessa yleinen eläkeikä oli laskettu 60 vuoteen ja alempi 50 vuoden eläkeikä asetettu koskemaan myös sähkölaitoksen konemestareita, koneenkäyttäjiä sekä lämmittäjiä. Eläkkeet oli palkkojen tavoin sidottu elinkustannusindeksiin, ja lisäksi ehdotuksesta oli poistettu eläkkeen enimmäismäärä.³¹

Kaupungin rahatoimikamarin asettama komitea käsitteli vuonna 1923 sekä kaupungin palkkalautakunnan että yhdistyksen laatimat ehdotukset. Seuraavana vuonna kaupunginvaltuusto hyväksyi Helsingin kaupungin viranpitäjiin eläkesäännön. Uudessa säännössä eläkeikä oli edelleen 63 vuotta, mutta muut yhdistyksen tekemät ehdotukset oli pääasiassa huomioitu – myös eläkkeen enimmäismäärä oli poistettu.³²

Hautausapurengas

Helsingin kaupungin rahatoimikamari teki keväällä 1925 kaupunginvaltuustolle esityksen hautausavusta. Esitys koski työväestöä ja sisälsi myös vapaan lääkärinhoidon järjestämisen. Helsingin kaupungin virkamiesyhdistyksen hallitus totesi aikeesta, että ”*samanlaiset olosuhteet, jotka vallitsevat työläisten keskuudessa, myöskin yleensä ovat huomattavissa kaupungin virkamiehiin ja viranpitäjiin nähden*” ja jätti kaupunginvaltuustolle anomuksen virkamiesten hautausavusta.³³

Hautausavustukset olivat esillä myös Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliitossa, joka lähestyi jäsenyhdistyksiä kirjelmällä hautausapukassojen perustamisesta kunnallisia viranpitäjiä varten. Helsingin yhdistys päätti kuitenkin perustaa oman hautausapurenkaan vuonna 1927. Hautausapukassan ja -renkaan erona oli, että jälkimmäisessä ei peritty vakinaisia jäsenmaksuja vaan avustukseen tarvittu summa kerättiin jäseniltä jälkikäteen. Helsingissä näistä kertyneistä varoista maksettiin vainajan omaisille hautausapua 5 000 markkaa.³⁴

Avustussumma oli suurempi, mikäli jäsen oli kuulunut renkaaseen vähintään 10 vuotta. Helsingin yhdistyksen hautausapurenkaan liittymismaksu oli 20 markkaa jäseneltä, ja myös puolisoilla oli oikeus liittyä renkaaseen. Helsingin yhdistyksen

”Hautausapurenkaansa avulla on tämäkin yhdistys saattanut toivottavasti autuaasti kuolleet jäsenensä kunnialla hautaan, jotta nämä voisivat tavata toisensa edes ”jenseits des Jordans”[tuonpuoleisessa], koska tapaaminen täällä on ollut verrattain harvinaista.”

jäsenyys ei ollut edellytyksenä liittymiselle, vaan hautausapurengas oli avoin kaikille Helsingin kaupungin palveluksessa olleille viranhaltijoille.³⁵

Yhdistyksen kevätkokouksessa maaliskuussa 1936 varapuheenjohtaja maisteri R. Liukkonen luonnehti puheessaan ”*Virkamies ennen ja nyt*” hautausapurenkaan toimintaa seuraavasti: ”*Hautausapurenkaansa avulla on tämäkin yhdistys saattanut toivottavasti autuaasti kuolleet jäsenensä kunnialla hautaan, jotta nämä voisivat tavata toisensa edes ”jenseits des Jordans”[tuonpuoleisessa], koska tapaaminen täällä on ollut verrattain harvinaista.*”³⁶ Ilmeisesti yhdistyksen jäsenten kokoontumisaktiivisuudessa olisi ollut parantamisen varaa.

Hautausapurenkaan toiminta muuttui vuoden 1943 avustuskassalain myötä. Laissa kiellettiin sellaiset apukassat ja -renkaat, joissa jäsenmaksuja perittiin vain jonkun jäsenen kuoltua. Laki ei kuitenkaan koskenut yhdistyksiä, jotka ilman erillistä maksua suorittivat hautausavustusta jäsenilleen. Niinpä yhdistys lakautti hautausapurenkaansa ja perusti tilalle uuden, suljetun hautausapurenkaan. Virkamiesten yhdistykseen kuulumattomilla renkaan jäsenillä oli mahdollisuus liittyä yhdistyksen jäseniksi.³⁷ ■

”KAIKKI KUNNALLISPOLITIikka LOPULTA ON FINANSSIPOLITIikka”

Yleismaailmallinen taantuma ravisteli myös Suomea 1930-luvun ensimmäisinä vuosina. Helsinkiin oli suuntautunut jatkuva muuttoliike, ja muun muassa hiipunut rakennustoiminta jätti työttömäksi lukuisia kaupunkiin töiden perässä muuttaneita.³⁸

Kaupungin työnvälitystoimisto kertoi jo vuonna 1929 miesten työaloilla työllisyysilanteen olevan jopa huonoin vuoden 1917 jälkeen. Seuraavina vuosina työttömien määrä kasvoi edelleen, mikä vaati kaupungilta erityistoimenpiteitä kuten avustuksien myöntämistä ja hätäaputöiden tarjoamista. Valtio auttoi kaupunkia tukemalla niin sanottuja virastovaraita, joilla työllistettiin työttömäksi jääneitä henkisen työn tekijöitä muun muassa kaupungin arkistojen järjestely- ja kopiointitöihin. Järjestelmästä tulikin liki pysyvä keino hankkia määrärahojen ulkopuolista lisätyövoimaa eri laitoksiin.³⁹

Helsingin kaupungin hallintoa uudistettiin 1930-luvun alussa. Vuoden 1927 uuden kunnallislain mukaisesti rahatoimikamarin tehtävät siirtyivät vuoden 1931 alusta kaupunginhallitukselle. Lisäksi kaupungin hallintoa uudistettiin keskittämällä ja perustamalla lukuisia uusia lautakuntia sekä niiden alaisia virastoja. Lautakunnista 17 oli lakisääteisiä ja loput 14 olivat valtuuston asettamia. Kunnallisen lainsäädännön mukaan kunnallisilla toimielimillä oli itsenäinen toimivalta ja eri hallintoelimillä omat tehtävänsä. Laki salli myös poikkeuksia, ja valtuusto saattoi siirtää viranhaltijoiden vaalin kunnanhallitukselle tai lautakunnalle.

Lautakunnat voitiin jakaa toimialojensa perusteella neljään eri ryhmään: Yleiseen lainsäädännön piiriin kuuluneita *hallintotehtäviä* hoitivat muun muassa kutsuntalautakunta sekä tulo- ja omaisuusverolautakunta. Kiinteistölautakunta, yleisten töiden lautakunta sekä teknillisten töiden lautakunta olivat *taloudellisen toiminnan* lautakuntia, ja kansakoulujen johtokunnat, museolautakunta ja kirjastolautakunta kuuluivat puolestaan *sivistystoiminnan* alueeseen.

Kuntien vastuulla olleen sosiaalisen lainsäädännön toimeenpanosta vastasivat *sosiaalisia tehtäviä* hoitaneet lautakunnat, kuten sairaalalautakunta, huoltolautakunta sekä lastensuojelu-

Helsingin kaupungin kasvaessa tarvittiin uusia virkamiehiä hoitamaan myös hallinnollisia tehtäviä. Rahatoimikamarissa työskenteli 1920-luvun puolivälissä jo yli 110 henkilöä.

(Helsingin kaupunginmuseo)

lautakunta. Suurimmat virastot jakautuivat vielä lukuisiin osastoihin, kuten kiinteistölautakunnan alaisena toiminut kiinteistötoimisto, jonka osastojen toiminta ulottui asemakaavoituksesta aina kaupungin maatilojen hoitoon.⁴⁰

1930-luvun alun taantuma asetti kuitenkin omat rajoitteensa kaupungin hallinnolle ja sen palveluksessa olleille viranhaltijoille. Tämän totesi myös Helsingin uusi kaupunginjohtaja, professori Antti Tulenheimo puheessaan uudelle kaupunginhallitukselle vuoden 1931 alussa. Tulenheimo käsitteli puheessaan uutta kaupunginhallitusta, kunnallispolitiikkaa sekä kaupungin tehtäviä ja kiteytti kaupungin kasvun vaatimukset sekä taantuman asettamat rajat todetessaan: ”Kuitenkaan ei pidä unohtaa, että

Helsingin kaupungin rakennuskonttorin geodeettinen osasto, vuoden 1931 alusta Kiinteistötoimisto, sijaitsi Kasarmikatu 21:ssä.

(Helsingin kaupunginmuseum, Heikki Hermunen)

kaikki kunnallispolitiikka lopulta on finanssipolitiikkaa. - - - Lautaja johtokuntien sekä keskushallituksen täytyy noudattaa ankaraa säästäväisyyttä.”⁴¹

Helsinkiläiset kunnallisvirkamiehet saivatkin osansa taantumasta. Kaupunginhallituksen mukaan vallinneissa oloissa ei voitu edes ajatella palkankorotuksia – pikemminkin kaupungin tuli vähentää menojaan ettei ”verotaakka kävisi sen asukkaille kohtuuttoman raskaaksi” – ja hallintokustannuksia pitäisi alentaa leikkaamalla väliaikaisesti nimenomaan viranhaltijoiden palkkoja. Helsinki ei ollut yksin tiukassa taloudellisessa tilanteessa, sillä myös 18 muuta kaupunkia oli taantuman vuoksi alentamassa viranhaltijoidensa palkkoja.⁴² Palkanleikkaukset herättivät närää Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliittoa myöden. Liitto lähetti kaupungeille vetoamuksia palkkaleikkauksien välttämiseksi ja esitti lisäksi toiveen, ettei palkkoja leikkataisi ainakaan enempää kuin valtion virkamiehiltä.⁴³

Kunnallishallinnon uudistukset näkyivät virkamieskunnan vallan konkreettisena kasvuna 1930-luvulla esimerkiksi sosiaali-toimessa, jonka organisaatiota muutettiin vuoden 1936 huoltolakien myötä. Huoltotoimen nimi vaihtui huoltolautakunnaksi, ja se valvoi neljää lain mukaisesti jaoteltua osastoa: hallintoa, köyhäinhoitoa, irtolaishuoltoa sekä alkoholistihuoltoa.

Virkamiesvaltaisella hallinto-osastolla oli yksimielisellä päätöksellä oikeus ratkoa huoltolautakunnan päätettäviä, kiireelliseksi katsottuja asioita. Hallinto-osasto oli lisäksi ainoita Helsingin kaupungin virastoja, jossa vastoin valtiovallan esittämää toivetta valittiin viranhaltijoita vakinaisiin toimiin. Myös köyhäinhoito-osastolla oli virkamiesten lausunnoilla suuri merkitys päätöksiin. Helsingin historiaa tutkinut Jouko Siipi onkin todennut, että aiemmin luottamushenkilöitä avustaneet virkailijat muuttuivat esimerkiksi köyhäinhoidossa nyt itse päätäntävällän käyttäjiksi.⁴⁴

”Pääkaupungin joulu- lahja ansioäideille”

Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys kantoi huolta myös kaupungin palveluksessa olleiden naisten asemasta. Maisteri Bruunin aloitteesta yhdistyksen hallitus teki vuonna 1935 kaupungin virkasääntöön muutosesityksen, jonka mukaan kaupungin palveluksessa oleva nainen saisi palkallista virkavapautta ennen synnytystä, mikäli lääkäri sitä suosittelee. Lisäksi synnytyksen jälkeen palkallista virkavapaata olisi joka tapauksessa kaksi viikkoa. Esitystä perusteltiin väestöpoliittisilla ja oikeudenmukaisuussyillä: Palkaton ”*virkaloma*” saattaa vähentää ”*vähävaraisen virkamiesluokan*” väestön lisäystä. Lisäksi huomautettiin, ettei ole ”*oikeuden ja kohtuuden mukaista, että nainen jätetään palkatta juuri niinä viikkoina, jolloin hän täyttää sosiaalisesti katsoen arvokkainta tehtävää, mitä ihmisen osalle voi tulla*”.⁴⁵

Yhdistyksen puheenjohtaja Castrén osaltaan vauhditti aietta, kun ”*hän edellisessä kokouksessa saamansa toimeksiannon mukaisesti oli kääntynyt kaupunginjohtaja Tulenheimon puoleen*”. Yhdistyksen aloite sai kaupunginvaltuuston hyväksynnän syksyllä 1936. Valtuuston päätöksessä palkallisen virkavapaan kesto oli neljä viikkoa sekä ennen että jälkeen synnytyksen. Kotiliesi-lehden joulunumerossa 1936 kerrottiin, että Helsinki toimi tiennäyttäjänä Pohjoismaissa ja päätöstä kuvattiin ”*Pääkaupungin joululahjana ansioäideille*”.⁴⁶ ■

Äiti ja poika viettivät
kesäpäivää Havis
Amandan patsaalla
vuonna 1930.

(Helsingin kaupunginmuseo,
Sakari Pälsi)

SODAN RASITUKSET

Euroopan poliittinen tilanne kiristyi koko 1930-luvun. Kesä 1939 oli aurinkoinen ja kuuma, mutta ilmassa leijui vahva sodan uhka. Kesäkuussa Helsingin yhdistyksen sekä keskusliiton vieraina oli joukko virolaisia kunnallisvirkamiehiä, ja heinäkuussa Viron kunnallisvirkamiesliitto – Eesti Omavalitsuste Teenijate Liit – Tartosta kutsui vastavuoroisesti helsinkiläiset kesäjuhliinsa. Viimeinen rauhan kesä ennen toista maailmansotaa (1939–1945) jäi varmasti niin helsinkiläisten kunnallisvirkamiesten kuin heidän virolaisten virkaveljiensä mieliin.

Toinen maailmansota syttyi syyskuun ensimmäisenä päivänä 1939 Saksan hyökättyä Puolaan. Myös Suomessa alettiin syksyn aikana valmistautua mahdolliseen sotaan. Lokakuussa annettiin käsky koko kenttäarmeijan liikekannallepanosta, jota kutsuttiin ylimääräisiksi harjoituksiksi. Helsingin kaupungin viranhaltijat osallistuivat lokakuussa 1939 suurkeräykseen ylimääräisiin harjoituksiin kutsuttujen henkilöiden perheiden sekä Karjalan kannaksen rajavöyhykkeeltä siirretyn varattoman väestön hyväksi. Keräystoimikunnassa oli mukana myös Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliitto. Kaikille kunnallisille virkamiehille, ei vain virkamiesyhdistysten jäsenille, suunnattu keräys tuotti noin 860 000 markkaa (vastaa noin 300 000 euroa v. 2017).⁴⁷

Talvisota syttyi marraskuun 30. päivänä 1939 ja päättyi maaliskuussa 1940 solmittuun Moskovan rauhansopimukseen. Lyhyt rauhan aika katkesi kuitenkin kesäkuussa 1941 alkaneeseen jatkosotaan. Sota-aikaa seurasivat myös taloudelliset rasitukset: verotus kiristyi, hinnat kohosivat ja tavaroiden saatavuus heikkeni. Elintarvikkeiden säännöstely alkoi jo syksyllä 1939, kun kahvi joutui ”kortille”.

Kohonneet elinkustannukset saivat kunnallisvirkamiehet jälleen tarttumaan toimeen. Helsingin yhdistys anoi kaupungilta eläkeläisille ja viranhaltijoille kalliinajanlisäyksiä, jotka kaupunginvaltuusto hyväksyi. Lisäyksiä maksettiin tosin vain alle 3 000 markkaa (vastaa noin 750 euroa v. 2017) ansainneille, mikä ei kunnallisvirkamiehiä tyydyttänyt.⁴⁸

Yhdistyksessä keskusteltiin vuonna 1940 lisäksi erillisen lapsiavustuksen pyytämisestä kaupungilta. Käydyssä keskustelussa todettiin kuitenkin, että ”on ylen vaikeata määritellä oikeuden-

Sodan uhka leijui 1930-luvun lopun Euroopassa, mutta nuoret nauttivat vielä kesän lämmöstä Hietaniemen uimarannalla.

(Helsingin kaupunginmuseo, Jussi Kangas)

mukainen ikäraja, missä lapsiavustus lakkaisi, koska työläisten lapset varttuneemmalla iällä, siinä 16–17 -vuotiaina alkavat jo itse ansaita, kun virkamiesten lapset sitä vastoin vasta siinä iässä alkavat tuntuvammin rasittaa vanhempiensa taloudellista kantokykyä.”

Lapsiavustukset herättivät myös vastustusta, sillä ne jättäisivät lapsettomat työntekijät epätasa-arvoiseen asemaan ja saattaisivat aiheuttaa ”edesvastuuttoman ja riittämättömille toimeentulon edellytyksille rakentuvan perheenkasvun suosimista” elämänsä toisin järjestäneiden kustannuksella. Yhdistys esitti kuitenkin kaupungille lapsiavustuksen myöntämistä, mikäli yleisiin kalliinajanlisäyksiin ei suostuttaisi.⁴⁹

Yrjönkadun ja Roobertinkatujen kulmaan sunnuntaina 8.11.1942 osunut pommi vaati 51 ihmisen hengen. Suuri osa uhreista oli lapsia ja nuoria. (SA-kuva)

SA-Kuva

Sodan jatkuessa Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliiton hallitus esitti, että viranhaltijoiden kalliinajanlisäysten tuli olla määrättyssä prosenttisuhteessa peruspalkkoihin. Helsingin yhdistys käsitteli asiaa ja valitsi keskuudestaan edustajia neuvottelemaan kaupungin eri virkamies- ja työntekijäjärjestöjen ja valtuuston eri puolueryhmien kanssa sekä tekemään asiasta ehdotuksen kaupunginhallitukselle. Neuvotteluja käytiin myös kaupunginhallituksen edustajan kanssa. Yhdistyksen tekemä työ tuotti tulosta, sillä kaupunginvaltuusto vahvisti vuonna 1942 prosentuaaliset kalliinajanlisäykset.⁵⁰

Suurempiin muutoksiin palkkakysymyksessä ei päästy, sillä valtioneuvosto antoi vuoden 1941 niin kutsutun valtalain nojalla kaupungeille kehotuksen pidättäytyä ”*palkkausolojen uudelleenjärjestelystä*”, kunnes valtio olisi vahvistanut palkkaukseen liittyvät uudet ohjeet. Niin sanotun solidaarisen palkkauspoliitiikan mukaan alimmat palkkaryhmät saivat suurimmat korvaukset kohonneista elinkustannuksista, kun taas suurituloisten korvaukset jäivät pienemmiksi. Jatkosodan aikana, keväällä 1942 voimaan astui palkkojen säännöstely, jolla pyrittiin kahden kolmasosan korvauksiin elinkustannuksista.⁵¹

Palkkojen indeksi- ja kuoppakorotusten lisäksi Helsingin yhdistys tarttui toimeen myös ylityökorvauksia koskevien kaupungin säännösten tarkistamiseksi. Virkasäännön mukainen säännöllinen työaika oli kuusi ja puoli tuntia arkipäivisin sekä viisi tuntia lauantaisin. Tilapäistä ja lyhytaikaista ylityötä sai lisäksi teettää ”*Kaupungin viranhaltijain ylityökorvauksen suorittamisperusteiden*” mukaisesti ilman erillistä korvausta enintään 25 tuntia kuukaudessa tai 120 tuntia vuodessa, minkä yli meneviltä tunteilta maksettiin normaali palkka.

Ylityökorvauksiin eivät kuitenkaan olleet oikeutettuja johtavassa asemassa olleet viranhaltijat, joihin laskettiin kuuluviksi esimerkiksi virastojen ja laitosten johtajat sekä konttori- ja osastopäälliköt. Helsingin yhdistyksen hallitus totesikin vuonna 1941, ettei virkasäännön mukaista työaikaakaan kaikkialla Helsingin kaupungilla noudatettu, vaan ”*tilapäistä ja satunnaista ylityötä teetätettiin eräissä kaupungin lautakunnissa vuodesta vuoteen säännöllisesti*”.⁵²

Yhdistys ei pitänyt ylityökorvauksen maksuperusteita kohtuullisina ja kaupunginhallitukselle tehdyssä esityksessään se

ilmaisi kantanaan myös, että ylitöiden teettämisen sijana pitäisi perustaa uusia vakinaisia virkoja. Yhdistyksen pyrkimykset johtivat toivottuun tulokseen, kun ylityökorvauksen suorittamista koskevat perusteet tarkistettiin vuonna 1942. Uusissa perusteissa tilapäisen ja lyhytaikaisen ylityön määrä oli rajattu aiemmasta puoleen eli 12 tuntiin kuukaudessa. Myös ylityökorvauksiin oikeutettujen määrä kohosi, sillä johtavassa asemassa olevaksi viranhaltijaksi määriteltiin nyt se henkilö, joka kulloinkin antoi ylityömääräyksen.⁵³

Sota-aika rasitti Helsingin yhdistyksen luottamushenkilöitä siinä määrin, että sihteerinä toiminut kaasulaitoksen kamreeri Onni Forsman anoi vuonna 1942 vapautusta tehtävistään ”*työtaakkaansa vedoten*”. Myös Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliiton sihteeri ilmoitti jättävänsä tehtävänsä. Helsingin yhdistys ja Keskusliitto sopivat molempien järjestöjen sihteerien toimien yhdistämisestä saman henkilön hoidettavaksi. Tällöin voitaisiin maksaa suurempaa korvausta ja sihteeri voisi varojen niin salliessa työskennellä päätoimisesti molempien järjestöjen hyväksi. Yhdistyksen ja liiton sihteerin tehtäviä valittiin hoitamaan Helsingin kaupunginhallituksen asiamiesosaston lakimies, varatuomari Eero Rönkä.⁵⁴ ■

Lomaoikeus

Helsingin kaupungin virkamiehillä oli vuoden 1918 palvelusehtosäännön mukaan oikeus enintään kuukauden lomaan *”ellei asianomainen viranomainen katso sen estävän tehtävään asianmukaista kulkua”*. Loman pituutta ei ollut sidottu palvelusaikaan, vaan se oli kaikilla viranhaltijoilla sama. Viranhaltijoiden lomaoikeus ei kuitenkaan tyydyttänyt kaupungin virkamiehiä. Helsingin yhdistys esitti vuonna 1926 rahatoimikamarille, että viranhaltijoille myönnettäisiin yli 15 vuoden palveluksen jälkeen oikeus kuuden viikon kesälomaan. Esitystä ei kuitenkaan otettu huomioon seuraavassa palvelusehto- eli virkasäännössä vuonna 1931. Siinä viranhaltijain lomaoikeus oli rajattu palvelusajan mukaan: lomaa kertyi vähintään puolen vuoden palveluksesta kaksi viikkoa ja yli kahden vuoden viranhaltijuudesta kuukausi.⁵⁵

Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys päätti lokakuussa 1936 tehdä uudelleen kaupunginhallitukselle esityksen kuuden viikon vuosittaisesta lomasta 15 palvelusvuoden jälkeen. Tällä kertaa kaupunginhallitus suhtautui asiaan myönteisesti ja teki siitä esityksen kaupunginvaltuustolle. Asian käsittely viipyi muutaman vuoden, kunnes se vuonna 1939 sai myönteisen ratkaisun. Yhdistyksen saman vuoden toimintakertomuksessa todetaankin tyytyväiseen sävyyn, että *”Yhdistys voi siis jälleen merkitä pyrkimystensä kirjan tulopuolelle huomattavan saavutuksen kaupungin viranhaltijain etuja valvoessaan.”*⁵⁶ ■

LUKU II

HELSINKI KASVAA – YHDISTYKSEN
TOIMINTA LAAJENEE
(1945–1970)

HELSINKI KASVAA – YHDISTYKSEN TOIMINTA LAAJENEE (1945–1970)

”ÄÄRIMMÄISIIN VOIMATOIMENPITEISIIN?”

Sotien jälkeisellä jälleenrakennuskaudella Suomi kärsi voimakkaasta inflaatiosta, joka kohosi vuonna 1946 jo liki 60 prosenttiin. Pula elintarvikkeista ja kulutustavaroista nosti niiden hintoja, kun taas työvoimapula puolestaan siivitti palkat nousuun. Nousukierteeseen haettiin ratkaisua jatkamalla valtion sodan aikana asettamaa hinta- ja palkkasäännöstelyä. Virkapalkat olivat sodan jälkeen säännöstelyn ulkopuolella, mutta niiden kehitys jäi silti selvästi jälkeen säännöstelyn alaisista palkoista, joita nostettiin valtioneuvoston päätöksillä.⁵⁷

Jatkosodan aikana, vuonna 1944, oli tapahtunut merkittävä muutos kunnallisessa neuvottelujärjestelmässä: kunnallisen neuvotteluoikeuslain säätämisen myötä kunnallisille viranhaltijoille myönnettiin neuvotteluoikeus. Valtioneuvoston myöntämä neuvotteluoikeus kuului nimenomaan edunvalvontaan keskittyneille järjestöille, jollaiseksi Kunnallisvirkamiesliitto (KVL; vuoteen 1943 Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliitto) katsottiin. KVL:lle myönnettiin neuvotteluoikeus vuonna 1946, ja Helsingissä kaupungin viranhaltijoita koskevissa neuvotteluissa neuvotteluoikeutta käytti Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys (HKV).

Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys ryhtyi vuonna 1945 sotien aiheuttaman elintarvikepulan ja säännöstelyn vuoksi perunanviljelykseen. Perunaa viljeltiin kaupungin osoittamalla alueella Tuomarinkylän kartanon mailla myös kesällä 1947.

(Jyty Metropolin arkisto)

Hra Carlanderin näppäämät kuvat yhdistyksen perunamaalla v.1947 syksyllä perunaa nostettaessa.

Kuntatyönantajilla oli vuoden 1945 alusta voimaan astuneen neuvotteluoikeuslain myötä velvollisuus kuulla järjestöjä, mutta ei pakkoa noudattaa niiden kantaa, eli varsinaisesta sopimusjärjestelmästä ei ollut kyse. Kullakin kunnalla oli kunnallisen itsehallinnon perusteella yhä oikeus määritellä itsenäisesti virka- ja työsuhteiden ehdot. Tosin Suomen Kaupunkiliitto yhtenä kunnallisena keskusjärjestönä antoi kaupungeille esimerkiksi palkkaussuosituksia.⁵⁸

Helsingissä kaupungin viranhaltijoiden määrä nousi vuosien 1941–1945 aikana yli kahdella tuhannella noin 5700:sta liki 8000:een. Muutos johtui suurimmaksi osaksi Helsingin Raitiotie- ja Omnibusosakeyhtiön kunnallistamisesta kaupungin liikennelaitokseksi ja sen työntekijöiden siirtymisestä kaupungin viranhaltijoiksi. Vuoden 1946 alueliitoksissa Helsinkiin liitettyjen alueiden viranhaltijat siirtyivät pääosin kaupungin viranhaltijoiksi. Viranhaltijoiden määrän kasvu sekä heidän tyytymättömyytensä palkkapolitiikkaan näkyivät myös Helsingin kaupun-

Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys vierailulla eduskuntatalossa tammikuussa 1949.

(Jyty Metropolin arkisto)

gin virkamiesyhdistyksessä: yhdistyksen jäsenmäärä kasvoi vuosien 1945–1947 välillä noin 1600:sta 2700:aan.⁵⁹

Viranhaltijoiden palkkauskysymys oli esillä vuosittain, mutta se kärjistyi Helsingin kaupunginvaltuustossa helmikuun alussa 1947. Valtuustossa käsiteltiin tällöin kaupunginhallituksen esittämiä viranhaltijoiden palkankorotuksia, jolloin vasemmisto ja erityisesti Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (SKDL) vaativat palkkojen alentamista ylemmissä palkkaluokissa. Vaikka valtuusto oli porvarienemmistöinen, huomioitiin SKDL:n vaatimukset. Helsingin kaupungin virkamiesyhdistyksen hallitus ei voinut hyväksyä palkanalennusaietta, ja se päätti ehdottaa 21.2. järjestetylle yhdistyksen yleiselle kokoukselle voimatoimenpiteisiin ryhtymistä, mikäli palkka-asiaa ei ratkaistaisi virkamiehiä tyydyttävällä tavalla.⁶⁰

Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys ei ollut ainoa kaupunginvaltuuston suunnitelmista suivaantunut, vaan myös Suomen Kunnantyöntekijöiden Liittoon (myöhemmin KTV, nykyinen JHL) kuuluneet kaupungin viranhaltijat suunnittelivat helmikuussa 1947 voimatoimenpiteisiin ryhtymistä ja molemmilla tahoilla pohdittiinkin yhteistyön mahdollisuutta. Valtion ja kuntien virkamiehillä ei kuitenkaan ollut työtaisteluoikeutta, eivätkä Kunnallisvirkamiesliitto tai sen paikallisyhdistykset olleet vielä laitonta lakkoasetta käyttäneet. Pääsääntöisesti virkamiesten työtaistelukeinoina olivat olleet hakukiellot ja -saarrot sekä joukkortisanoutumiset.⁶¹

Helsingin yhdistys kaavaili voimatoimenpiteeksi istumalakkoa, jonka aikana olisi mahdollista valmistella ”täydelliseen lakoon ryhtymistä sekä totuttaa virkamiehiä tällaisiin henkisen työn kannalta katsottuna äärimmäisiin voimatoimenpiteisiin”. Kaupunginhallitukselle ilmoitettiin, että mikäli valtuuston päätös olisi viranhaltijoille epäedullisempi kuin kaupunginhallituksen esitys, alkaisi yhdistykseen kuuluvien kaupungin viran- ja toimenhaltijoiden lakko 25.2.1947.⁶²

Lakonuhka raukesi kuitenkin 24.2., jolloin yhdistys ilmoitti kaupunginvaltuustolle, ettei aiemmin mainituissa kirjeissä esitetty ”lakonuhka ollut kohdistunut suoranaisesti valtuustoon, vaan niihin ulkopuolisiin voimiin, jotka ovat tahtoneet rajoittaa kaupunginvaltuuston vapaata päätösvaltaa kaupungin viranhaltijoiden

palkkojen järjestelyä koskevassa asiassa”. Mainittujen ”voimien” vaikutus oli sittemmin loppunut, ja yhdistys ilmoitti, että valtuusto sai vapaasti päättää asioista.⁶³

Helsingin yhdistyksen vuoden 1947 toimintakertomuksessa työtaisteluaikeelle haluttiin antaa myös valtakunnallista painoarvoa. Kertomuksessa todetaan nimittäin, että ”Helsingin viranhaltijain voimatoimenpiteistä johtui, että valtio ryhtyi säännöstelemään myös kunnallisia palkkoja”. Virkapalkat määrittiinkin huhtikuusta 1947 lähtien säännöstelyn alle, ja maan hallitus toivoi myös Kaupunkiliitolta ehdotuksia kunnallisen palkkausjärjestelmän kehittämiseksi. Virkapalkat sidottiin elinkustannusindeksiin vuoden 1947 lopussa, mutta tämäkään ei yhdistyksen mielestä tuonut helpotusta tilanteeseen. Viranhaltijoiden palkka-kehitys jäi edelleen yleisesti jälkeen työntekijäpuolen palkkauksesta muun muassa urakkapalkkauksen yleistymisen seurauksena.⁶⁴

Tilanne kiristyi jälleen vuoden 1949 aikana. Kunnallisvirkamiesliiton esityksestä Kaupunkiliitto teki palkoista päättäneelle sosiaaliministeriön palkkaosastolle aloitteen viranhaltijoiden palkkojen korottamisesta kahdella palkkaluokalla. Ministeriön päätös viipyi pitkälle syksyyn, mikä hermostutti Kunnallisvirkamiesliiton kattojärjestön Henkisen Työn Keskusliiton (HTK:n). Lokakuussa HTK päätti, että kaikki henkisen työn tekijät, siis myös kunnallisvirkamiehet, ryhtyisivät voimatoimenpiteisiin palkka-asiassa – suunnitteilla oli vuorokauden kestävä mielenosoituslakko.⁶⁵

Helsingin yhdistyksen uusi varapuheenjohtaja, varatuomari Eero Rönkä korosti Helsingin yhdistyksen merkitystä työnseisauksen suunnittelussa todeten, että ”*koska Helsingin yhdistys oli siksi suuri tekijä liitossa, olisi syytä, että virkamiesyhdistys esittäisi kantansa*”. Yhdistys puolsi työnseisauksen toteuttamista, kunhan sen valmistelutöihin saataisiin vähintään viikko aikaa. Marraskuussa 1949 KVL uhkasikin työtaistelulla, ja Helsingin yhdistyksen suurkokouksessa työtaistelu sai 700 osallistujan joukossa laajaa kannatusta. KVL:n julkaisema Kunnallisvirkamies-lehti kuvasi kaupungintalolla pidetyn kokouksen tunnelmaa seuraavasti: ”*Kaikki puhujat toimistoapulaisista osastopäällikköä myöten vaativat työnseisaukseen ryhtymistä. Mielialojen kireyttä kuvaa-*

vana mainittakoon, että siinä tapauksessa olisi ollut lopetettava myös sähkön, veden ja kaasun jakelu.”⁶⁶

Viranhaltijoiden lakko olisi siis käytännössä lamauttanut helsinkiläisten elämän. Työtaisteluun ei jouduttu kuitenkaan turvautumaan, sillä kuntien viranhaltijoiden palkkasäännöstely lopetettiin vuoden 1949 lopussa.⁶⁷

Helsingin kaupunki oli lisäksi valmis tarkistamaan viranhaltijoiden palkkausta, ja vuoden 1950 alussa Helsingissä aloitettiin neuvottelut palkkojen korotuksista valtion viranhaltijoiden korotusten mukaisiksi. Kaupunginvaltuusto päätti maaliskuussa 1950 korottaa viranhaltijoiden palkkoja seitsemällä prosentilla, ja korotus koski myös viranhaltijoiden eläkkeitä. Lisäksi kaupungin palkkalautakunta oli valmis jonkinasteisiin kuoppakorotuksiin.⁶⁸

Alaosastotoiminta alkaa

KVL sai vuonna 1946 neuvotteluvoimavaroilain mukaisen neuvotteluvoimavaroisuuden, jota Helsingissä käytti Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys. Yhdistys valmistautui neuvottelutehtävään ryhmittelemällä jäsenistönsä alaosastoihin koulutuksen ja tehtävien perusteella. Huhtikuussa 1946 yhdistykseen kuuluneet sairaanhoitajat perustivat ”sairanhoitajain ym. osaston”, jolle yhdistyksen puheenjohtaja Eero Rönkä jätti heitä koskevien palkka-asoiden käsittelyn. Myös toimistovirkailijat sekä insinöörit ja arkkitehdit ryhmittäytyivät samana

Toimistovirkailijoiden alaosaston rakennuttaman Asunto-osakeyhtiö Mäenlaskijantie 2:n harjannostajaistuntemia syyskuussa 1955.

(Jyty Metropolin arkisto)

vuonna omiksi osastoikseen. Osastojen perustamisen myötä yhdistyksellä oli nopeasti käytettävissä kunkin alan asiantuntijoita kaupungin viranomaisten kanssa käytävissä neuvotteluissa.⁶⁹

Ammattien mukainen alaosastotoiminta vahvistui vuoden 1953 organisaatiomuutoksen myötä, jolloin yhdistyksen rakenne muutettiin liittopohjaiseksi. Jäsenet jaettiin nyt kolmeenkymmeneen ammatin mukaiseen alaosastoon. Yhdistyksen uusien sääntöjen mukaan varsinaisia yhdistyksen kokouksia järjestettiin vain joka kolmas vuosi, ja varsinaisten kokousten välillä

päättävä valtaa käytti alaosastojen nimeämistä ehdokkaista valittu edustajisto. Vuonna 1954 yhdistyksen nimi vaihtui muotoon Helsingin Kunnallisyhdistys - Helsingfors Kommunal-tjänstemannaförening r.y.⁷⁰

Alaosastot tekivät useita korjausesityksiä palkkakysymyksissä ja virkojen sijoittelussa. Esimerkkinä kaupungin tasolla edenneistä alaosastojen aloitteista oli toimistovirkailijoiden alaosaston vuonna 1956 tekemä ehdotus kone- ja pikakirjoituslisien oikeudenmukaisemmasta korvaamisesta. Yhdistyksen toimintakertomuksessa kerrotaankin, että ”esitys johtikin tulokseen ja järjestelmään tehtiin huomattavia parannuksia”.⁷¹

Toimistovirkailijoiden alaosastoon kuului vuonna 1956 jo noin 700 jäsentä yhdistyksen noin 3 000 jäsenestä, ja alaosasto olikin pitkään yhdistyksen suurin. Toimistovirkailijoiden alaosaston saavutuksiin voidaan laskea myös sen perustama Asunto-osakeyhtiö Mäenlaskijantie 2, jonka 76 huoneistoa käsittänyt asuintalo valmistui Herttoniemeen keväällä 1956. Lisäksi toimistovirkailijat olivat mukana Pajamäkeen valmistuneen asunto-osakeyhtiön rakennuttamisessa muutamaa vuotta myöhemmin.⁷²

Valtion ja kaupungin tehtäväjaon muutokset vaikuttivat suoraan myös Helsingin yhdistyksen alaosastojen toimintaan: Esimerkiksi vuoden 1960 verotuslain myötä valtion ja kuntien verotus yhdistettiin ja verotoimi siirtyi kokonaan valtiolle. Näin ollen myös veroviraston virat lakkautettiin, ja yhdistyksen Verotusvirkailijoiden alaosaston toiminta loppui. Kaupungin toimintojen muutosten myötä yhdistykseen perustettiin myös uusia alaosastoja. Automaattinen tietojenkäsittely yleistyi kaupungin hallinnossa, ja vuonna 1968 yhdistykseen perustettiin ATK-henkilöstön alaosasto. Omat alaosastonsa saivat muun muassa myös apuhoitajat sekä leikinohjaajat. 1960-luvun lopussa alaosastojen määrä oli kohonnut jo 37:ään.⁷³

Alaosastotoiminnan myötä yhdistyksen jäsen toiminta vilkastui ja ”viihdytys- ja valistustoiminnassa” oli tarjolla muun muassa kielikursseja ja tutustumiskäyntejä. Olympiavuonna 1952 aloitti toimintansa yhdistyksen oma sekakuoro Vox Urbana (suom. Kaupungin ääni), joka toimii yhä Jyty Metropolin ja Helsingin kaupungin henkilöstökuorona.⁷⁴ ■

Helsingin kaupungin virkamiesyhdistyksen puheenjohtaja Osmo Toivola oli perustamassa Vapaan Alkoholihuollon Kannatusyhdistystä syyskuussa 1948.

Kaavake aatteellisen yhdistyksen yhdistysrekisteriin ilmoittamista varten.
(Ilmoitus, joka on maksettu, annettakoon kolme kappaletta.)

Oikeusministeriön diaarinumero Paikallisyhdistyksen diaarinumero

Tuotut Saapuvat oikeusministeriöön Tuotut Saapuvat paikallisyhdistykselle

30 p:nä k:nä 19 48
Maisteri Paja Salminen p. 59.523

Yhdistyksen rekisterinumero 50842 Merkitty: Yhdistysrekisteriin 539/187

Päätös:

Oikeusministeriö on hyväksynyt tämän yhdistyksen merkittäväksi yhdistysrekisteriin ja on yhdistyksen nimeen liitetty:
Helsingissä, Oikeusministeriössä 6 p:nä loka k:nä 19 48.
v.t. Toimistopäällikkö Osmo Toivola

Ilmoitus yhdistysrekisteriin.

Helsingin kaupungin maistraatti lle

iltaan täten yhdistysrekisteriin merkittäväksi jätettäväksi mainittu yhdistys:

Yhdistyksen nimi: Vapaan Alkoholihuollon Kannatusyhdistys r.y.

Yhdistyksen kotipaikka: Helsingin kaupunki

Yhdistyksen tarkoitus: Viitataan sääntöjen 2 §:n ensimmäiseen kohtaan.

Yhdistyksen toiminnan laatu: Viitataan sääntöjen 2 §:n toiseen kohtaan.

Millä tavalla yhdistys on kutsuttava kokoon: Yhdistyksen asioiden hoitamistavan
seloatamiseksi viitataan sääntöjen 7:een pykälään, yhdistyksen vuo-
sikokouksen kutsumisesta viitataan sääntöjen 10:een ja ylimääräisen
kokouksen kutsumisesta 11 pykälään.

Yhdistysrekisterilomake N:o 1. Rekisterivaihtelu.

2014-47.

Pikkupoikia Sörnäisten rannassa. Taustalla näkyy Helsingin kaupungin kaasulaitos.

(Helsingin kaupungin museo, Eino Heinonen)

TEKNIKOIDEN LAKKO

Suomen talous sai vuosina 1951–1952 nauttia nousukaudesta niin sanotun Korean korkeasuhdanteen seurauksena. Hinnat ja palkat kohosivat, mistä seurasi kiihtyvä inflaatio. Valtio pyrki vakauttamaan taloutta kevään 1951 niin kutsulla linnarauhalla, joka jähdytti hintojen ja palkkojen nousun määrääjäksi. Ruumiillisen työntekijöiden palkkoja korotettiin yleissopimuksilla (ns. F- ja A-sopimukset), ja luonnollisesti myös viranhaltijat halusivat korotuksia ansioihinsa.⁷⁵

Vuonna 1951 Kaupunkiliitto suosittelikin kaupunkien viranhaltijoiden palkkoihin kahdeksan prosentin korotuksia. Helsingissä kaupungin ja järjestöjen välisissä neuvotteluissa päädyttiin lopulta 10 prosentin korotuksiin. Valtion taholta tätä tulosta pidettiin liian korkeana, ja järjestöt joutuivat palkkasäännöstelyn pelossa taipumaan Kaupunkiliiton suosittelemaan kahdeksaan prosenttiin. Sovusta huolimatta valtio aloitti jälleen kuntien viranhaltijoiden palkkasäännöstelyn, minkä seurauksena sekä palkankorotukset että palkkaluokkien kuoppakorotukset jäädytettiin samana vuonna.⁷⁶

Tilanne kiristyi ja tammikuussa 1952 Helsingin kaupungin virkamiesyhdistyksen teknikkokunta päätti ryhtyä työtaistelutoimiin kuoppakorotusten saamiseksi. Teknikot olivat painoarvoltaan merkittävä ammattiryhmä, sillä heitä toimi muun muassa Helsingin kaupungin suurissa liikelaitoksissa (sähkö-, vesi- ja kaasulaitos), jotka olivat nousseet kaupungin kasvun myötä tärkeään asemaan.⁷⁷

Helsingin yhdistys ja Kunnallisvirkamiesliitto puolsivat teknikkojen lakkoaietta, tosin vain neuvottelujen aikaansaamiseksi. Neuvotteluissa kaupungin kanssa ei kuitenkaan päästy tuloksiin. Maaliskuun 1952 alussa Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys, Kuntien Tekniset Toimihenkilöt sekä Kunnalliset Rakennusmestarit jättivät kaupunginhallitukselle yhteisen kirjelmän, jossa ne ilmoittivat ryhtyvänsä työtaisteluun maaliskuun 9. päivänä. Taistelu koski kaupungin palveluksessa olleita teknikkoja, piirtäjiä, varastonhoitajia ja apulaisvarastonhoitajia.⁷⁸

Helsingiläisten lakolla oli myös valtakunnallista merkitystä. Helsingin yhdistys kävi keskusteluja ministeri Emil Huunosen

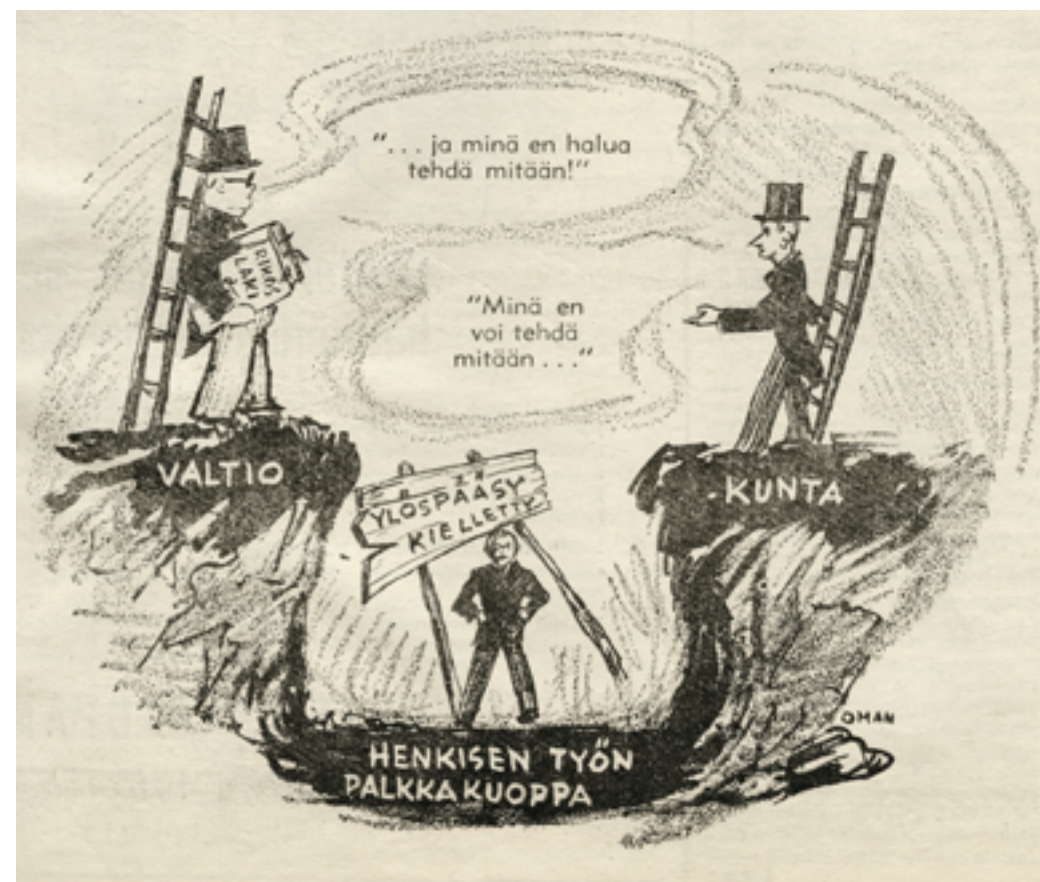

kanssa, joka pelotteli yhdistyksen hallitusta lakon laittomuudella. Yhdistyksen edustajat neuvottelivat lisäksi epävirallisesti pääministeri Urho Kekkosen kanssa. Kekkonen ilmaisi huolensa tilanteesta ja ilmoitti, että ellei lakkoa peruta, antaa valtioneuvosto julkilausuman sen lainvastaisuudesta. Näiden keskustelujen seurauksena helsinkiläiset päättivät siirtää lakon alkua myöhemmäksi ja neuvotteluja kaupungin kanssa jatkettiin.⁷⁹

Suvilahden voimalan ruokasaliin kokoontui sunnuntaina 23.3.1952 tilanteeseen tuskastuneita Helsingin kaupungin virkamiesyhdistyksen teknikkoja. Neuvotteluissa kaupungin kanssa ei ollut päästy yhdistystä miellyttäneeseen lopputulokseen. Valtiosa kokoukseen osallistuneista kannatti lakkoa, joka päätettiin aloittaa heti puolilta öin. Pääministeri Kekkonen kutsui kuitenkin vielä samana iltana luokseen kunkin työnseisausta kaavailleen järjestön edustajan ja esitti heille lakon perumista. Järjestöjen edustajat eivät tähän suostuneet, ja illan radiouutisten yhteydessä pääministeri Kekkonen antoi kuulijoille tiedotuksen alkavan lakon lainvastaisuudesta. Lakko alkoi suunnitellun mukaisesti seuraavana yönä.⁸⁰

Helsingin teknikit kokoontuivat keskustelemaan lakosta keväällä 1952. Lakkotunnelmia kuvattiin myös Kunnallisvirkamies-lehdessä.

(Jytyn arkisto & Kunnallisvirkamies-lehti)

Helsingin kaupungilla oli kuitenkin haluja ratkaista teknikkojen palkkakysymys – sovinto kiikasti valtiovallasta ja erityisesti pääministeri Kekkosesta. Helsingin kaupunginjohtaja, ylipormestari Eero Rydman suhtautui palkkasäännöstelyyn kielteisesti, mutta Kekkonen oli kieltänyt kaupunginhallitusta hyväksymästä neuvotteluissa saatua kompromissitulosta. Kekkonen kieltäytyi jyrkästi luopumasta palkkasäännöstelystä ja suhtautui Rydmanin mukaan varsin välinpitämättömästi koko teknikkojen lakkokysymykseen.⁸¹

Helsinkiläisten lakko oli sitkeä, ja HKV varautui lakon laajentamiseen tai uusiin lakkoihin tavoitteidensa saavuttamiseksi. Pohdinnan alla oli laboratorionhoitajattarien työtaistelu, mutta ai-keesta luovuttiin sillä yhdistyksen hallituksen mukaan *”he olivat avainasemassa sairaanhoitohenkilökunnan keskuudessa, joten oli syytä taktillisessa mielessä jättää heidät pois, kunnes sairaanhoitajattarien palkkauskysymys tulisi ajankohtaiseksi”*.⁸²

Myös Helsingin yhdistyksen puheenjohtaja Osmo Toivola kävi lakon jatkuessa keskusteluja pääministeri Kekkosen kanssa, joka olikin ratkaisevassa asemassa sovinnon saamisessa pari viikkoa kestäneeseen lakkoon. *”Sen jälkeen, kun pääministeri Kekkosen välityksellä oli tiistaina, huhtikuun 8 pnä saatu uusi kosketus teknikkojen ja Helsingin kaupungin välillä ja tällöin löydetty molempia osapuolia tyydyttävä ratkaisu palkka-asian hoitamisessa, päättivät Helsingin teknikat lopettaa lakon klo 24 seuraavana yönä”*, uutisoi Kunnallisvirkamies-lehti lakon päättymisestä huhtikuun numeroissaan.⁸³

Sovintoon vaadittiin, että kaupungin palkkalautakunta neuvottelisi uudelleen teknikkojen kanssa sisäisten palkkakuoppien poistamisesta. Lakkoaika laskettiin lakkolaisten virkasäännön mukaiseksi talvilomaksi, eikä kaupunki ryhtynyt toimenpiteisiin heitä tai heidän järjestöjään kohtaan. Kaupunki asetti lisäksi komitean suunnittelemaan uutta palkkaluokitusta ja palkkakuoppien tarkistusta.⁸⁴

Lakon laillisuutta selvitettiin kuitenkin sisäministeriön määräyksestä poliisitutkimuksin. Lakon yllyttäjiksi ja toimeenpanjoiksi epäillyt henkilöt, Helsingin yhdistyksen asiamies Jarl Nyman ja puheenjohtaja, varatuomari Osmo Toivola sekä KVL:n puheenjohtaja Eero Rönkä kutsuttiin kuulusteluihin. Tutkimuksissa päädyttiin siihen, että *”lakkoon oli ryhdytty noudattamalla kaikkia käytännössä omaksuttuja tapoja ja sääntöjä”* eikä mitään lainvastaista todettu tapahtuneen. Teknikkolakosta seurasi myös eduskuntakysely, jonka seurauksena Suomen hallitus antoi ainakin ymmärtää, että se tutkituttaisi koko julkisoikeudellisessa työsuhteessa olevien lakko-oikeuden.⁸⁵

Helsingin yhdistyksessä teknikkojen lakko aiheutti sisäisiä ristiriitoja, jotka heijastuivat myös suhteissa kaupunkiin. (ks. s. 95).

”HELSINGIN MALLI”

Teknikkojen lakon jälkeen asetettu Helsingin kaupungin palkkaluokituskomitea sai työnsä valmiiksi syksyllä 1954. Helsingin uudessa mallissa palkkaluokkia vähennettiin 60:sta 40:een, ja uusien palkkaluokkien väliset erot olivat noin 5 prosenttia. Palkkaluokkien muutosten lisäksi Helsingissä sovittiin kuoppakorotuksista ja tarkistuksista, mikäli kaupungin palkat olivat jääneet jälkeen valtion vastaavista palkoista.⁸⁶

Vuoden 1955 alusta kunnallisten palkkojen säännöstelystä luovuttiin osittain, kun palkkojen tarkistusten hyväksyminen siirrettiin ensisijaisesti kaupunki- ja kuntainliitolle ja vasta toissijaisesti sosiaaliministeriölle.⁸⁷ Kaupunkiliitto pyrki antamaan keskitettyjä suosituksia, ja se päätyi suosittelemaan yleisesti kaupunkien viranhaltijoiden palkkaukseen Helsingin uutta palkkaluokitustamallia sekä Helsingissä hyväksyttyjä viranhaltijoiden palkkojen tasokorotuksia. Valtion taholta tosin kuului sorääniä, koska helsinkiläisten viranhaltijoiden väitettiin olevan monelta osin liian hyvin palkattuja. Helsingin palkkaluokitustamalli sai kuitenkin laajemman hyväksynnän, sillä se toimi valtiovarainministeriön asettaman palkkatasokomitean mietinnön pohjana.⁸⁸

Vuoden 1956 maaliskuussa Suomen pysäytti Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton (SAK) yleislakko. Lakkoon menivät kuntien työntekijöistä SAK:hon kuuluneet, mutta Kunnallisvirkamiesliiton jäsenet eivät siihen pääsääntöisesti osallistuneet. Tämä aiheutti kireyttä ammattijärjestöjen välille, mikä näkyi Helsingissä esimerkiksi liikennelaitoksen virkamiehiin kohdistuneena painostuksena. Yleislakko päättyi maaliskuun 20. päivänä palkankorotuspäätöksiin, mutta SAK:n yleislakossa saavuttamat palkankorotukset eivät kuitenkaan pärjänneet yhä kohoavalle inflaatiolle.⁸⁹

Omat palkankorotustavoitteensa saavuttaakseen Virkamiesliitto turvautui loppukesästä 1956 joukkoihtisanoutumisiin ja yhdessä Akavan kanssa hakusaartoihin. Myös KVL oli mukana työtaistelua varten perustetussa Virkamiesjärjestöjen Yhteistyötoimikunnassa. Helsingin yhdistyksen tilanne oli muuta maata maltillisempi, se kävi toki kaupungin kanssa tiukkoja neuvotte-
luja indeksikorotuksista ja viidennestä ikälisästä, muttei joutu-

nut turvautumaan työtaistelutoimenpiteisiin. Neuvottelut tuottivatkin tuloksia – vuoden 1957 alusta kaikki helsinkiläiset viranhaltijat saivat indeksikorotuksen ja myös ikälisiä korotettiin. Lisäksi 2 500 viranhaltijaa sai nauttia palkkojensa kuoppakorotuksista.⁹⁰

Palkkaneuvottelut eivät päättäneet tähän, vaan yhdistys esitti seuraavinakin vuosina palkkojen korotuksia, muun muassa indeksikorotuksin, palkkaluokkien tarkistuksin sekä kuoppakorotuksin. Ajan henkenä oli vuosittainen kamppailu kunnan viranhaltijoiden palkkauksen pysymisestä yleisen hintatason kohoamisen perässä.

HKV:n asiamies Jarl Nymanin mukaan palkkaneuvotteluvoitteisissa onnistuttiin, ja hän kiteytti HKV:n merkityksen yhdistyksen yleisessä kokouksessa joulukuussa 1959: ”Kuulee usein väitettävän, ettei yhdistys ja järjestöt saa paljoakaan aikaan. Uskallan kuitenkin olla eri mieltä, sillä ei kai työnantaja t.s. kaupunginvaltuusto ole oma-aloitteisesti korottanut kaupungin viranhaltijain palkkoja.”⁹¹

Helsingin Kunnallisvirkamiesyhdistys perusti viihdytys- ja valistustoimikunnan vuonna 1943. Toimikunnan järjestämiä kevätkuuhlia vietettiin maaliskuussa 1955 teemalla ”Tropiikin yö”. Juhlat huipentuivat illallisen ja tanssiaisten jälkeen verovalmisteluviraston esittämään Mika Waltarin teokseen perustuneeseen laulu- ja tanssikuvalmaan Sinuhe. Kaptahin rooliin eläytyi ekonomi Sulo Saarinen vierellään vasemmalla Minea eli neiti Terttu Laukkanen. Nefernefererin roolissa nähtiin rouva Gunvor Hiilloskorpi.

(Jyty Metropoliin arkisto)

”KIITETTYÄ JA PARJATTUA”

Helsingin kaupungin kasvavassa virkamieskunnassa herätti 1960-luvun alussa huolta Kunnallisvirkamiesliiton ja Kaupunkiliiton suunnitelma palkkaluokkien kiintopistesuosituksien uusimisista. Kiintopistevirat olivat kuhunkin palkkaluokkaan sijoitettuja virkoja, joiden palkkataso määritti samassa luokassa olevien muidenkin virkojen palkkauksen. Neuvotteluiden ajauduttua umpikujaan vuoden 1962 alussa turvautui KVL työtaistelutoimenpiteenä teknisten virkojen haku-kieltoihin, sillä erityisesti teknisten katsottiin olevan palkkuopassa.⁹²

Helsingin yhdistyksessä kiintopistesuositukset herättivät vastustusta, sillä kaupungin viranhaltijakunta oli suurempi ja palkkausjärjestelmä laajempi kuin muualla maassa ja lisäksi palkkataso oli korkeampi. Yhdistyksen hallitus totesi, että palkkauskysymys tulisi hoitaa kaupungissa toisella tavalla. Hallituksen kokouksessa huhtikuun 1962 alussa asiamies Jarl Nyman kuvasi tilannetta seuraavasti: *”Kaikissa neuvottelutilaisuuksissa on kuitenkin koko ajan tähdennetty sitä, että kiintopistejärjestely ei sinänsä*

Helsingin Kunnallisvirkamiesyhdistys on järjestänyt jäsenilleen koulutusta 1940-luvulta lähtien. Vuonna 1962 asiamiehet ja alaosastojen toimihenkilöt olivat kurssilla Tuusulan kunnallisopistolla.

(Jyty Metropolin arkisto)

Helsingin kunnallisvirkamiesyhdistyksen jäsen, toimistoapulainen Pirkko Parikka voitti kuvallaan ”Ylityössä” TVK:n järjestämän valokuvakilpailun vuonna 1961.

(Jyryn arkisto, Pirkko Parikka)

tule koskemaan Helsingin kaupunkia. Käytännössähän ei kuitenkaan ole näin, koska täälläkin on voimassa teknillisten virkojen hakukielto ja tutkitaan edellytyksiä joidenkin ryhmien joukkoirtisanoutumiseen.” Yhdistyksen hallitus päätti ehdottaa kaupungille siirtymistä 38 palkkaluokkaan.⁹³

Helsinkiiläiset pääsivät palkkasopuun kesäkuussa 1962, mutta tulos ei ollut kaikille yhdistyksen jäsenille mieluinen: virkojen välisiä keskinäisiä suhteita ei ollut huomioitu riittävästi ja palkkaluokituksissa oli virheitä. Tästä huolimatta Kaupunkiliitto ryhtyi suosittelemaan Helsingin mallin noudattamista muissa kaupungeissa ja kauppaloissa. Helsingin mallia ei kuitenkaan hyväksytty laajemmin, vaan suurimmissa kaupungeissa KVL:n jäsenyhdistyksiin kuuluneita teknisiä virkamiehiä ja toimihenkilöitä irtisanoutui.⁹⁴

Helsinkiiläisten kunnallisvirkamiesten tyytymättömyys ei jäänyt huomiotta myöskään yhdistyksen toimistossa. Tämä tuli esiin yhdistyksen sääntömääräisessä kevätkokouksessa 1963, jossa Jarl Nyman totesi edellisvuoden palkkaneuvotteluiden ”kiihtyistä ja parjatuista” korotuksista seuraavaa: *”Valitettavasti moni ei arvostele tilannetta järjen vaan tunteiden perusteella höystettynä aimo annoksella kateutta. On niin helppo yliarvioida omaa työtään ja merkitystään ja aliarvioida muiden työtä. Tämä on yleinen ilmiö, niin ikään virkamiesten keskuudessa heidän suhtautumisessaan muihin ryhmiin, myös varsinaisiin työntekijöihin.”*⁹⁵

Nyman totesi lisäksi, että *”kaupungin edustajien taholta olisi edesvastuutonta ja järjestöjen taholta älytöntä sopia korotuksista, jotka suorastaan panisivat kaupungin talouden sekaisin ja vaikuttaisivat korottavasti veroäyriin. - - - Muistettakoon, että kaupungin palkat ovat olleet ja ovat vieläkin parempia kuin valtion, eräitä ryhmiä lukuun ottamatta.”* Asiamies päätti selontekonsa toteamalla, että virkamiesten saamat palkat kestävät hyvin myös vertailun tuntityöntekijöiden saamiin korotuksiin.⁹⁶ Valitettavasti kokousväen reaktioita asiamiehen ”selostukseen” ei ole kirjattu pöytäkirjoihin.

KVL:n asettama teknisten virkojen hakukielto jatkui osin läpi vuoden 1963, ja työmarkkinatilannetta sekoittivat lisäksi vuoden alussa kaatunut Suomen Työnantajain Keskusliiton (STK) ja SAK:n välinen runkosopimus sekä Valtion Virkamiesten (VY) maaliskuinen lakko.⁹⁷

Helsingin Kunnallisvirkamiesyhdistyksen puheenjohtaja Urpo Ryönänkoski kuvasikin yhdistyksen kevätkokouksessa 1963 virkamiessektorin palkkarintaman olleen yhtä hyisen kuin kulu-
neen talven. Hyinen ilmapiiri jatkui maassa koko vuoden 1963: sen aikana menetettiin koko maan kaikissa työnseisauksissa yhteensä noin 1 380 000 työpäivää. Toistuvat palkkakiistat ratkesivat valtion virkamiesten osalta vuoden 1964 menettelytapalailla, joka siirsi virkapalkkojen ratkaisun eduskunnalta valtioneuvostolle ja palkansaajapuolella virkamiesten etujärjestöille.⁹⁸

Myös kunnalliselle puolelle kaavailtiin samanlaista järjestelmää, ja KVL:n toiminnanjohtaja Eero Kantola esitteli ajatusta Helsingin yhdistyksen yleisessä kokouksessa syksyllä 1965. Helsingin yhdistyksen pelkona oli, että kuntien keskusjärjestöt saisivat määräysvallan kunnallisten viranhaltijoiden palkkausasioissa, mikä johtaisi palkkatason sääntelyyn ja osittaiseen jäädyttämiseen. Neuvotteluissa oli käynyt ilmi myös Helsingin kaupungin epäily lakiaietta kohtaan, kun palkkalautakunnan toimistopäällikkö oli ilmoittanut, ettei Helsingin kaupunki voisi erityisasemansa vuoksi myötävaikuttaa lakiin.⁹⁹ Helsinkiiläisten pelko ei kuitenkaan kaatanut keskitetyn ratkaisun etsimistä myös kunnalliselle puolelle.

Kasvava Helsinki

Sotien jälkeen Helsinkiin suuntautui voimakas muuttoliike, ja kaupungissa oli huutava pula asunnoista. Väestöpaine sai Helsingin kaupunginhallituksen jopa tekemään valtioneuvostolle esityksen kaupungin väestömäärän rajoittamiseksi. Helsinkiin oli tosin jo kaavoitettu liitettäväksi 13 000 hehtaarin esikaupunkialue: Haagan kauppala, Kulosaari ja Oulunkylä sekä noin kolmasosa Helsingin maalaiskunnasta.

Alueliitos toteutui vuoden 1946 alusta, ja maa-alueiden ohella Helsinki sai noin 40 000 uutta asukasta. Kaupungin hoidettavaksi tuli muun muassa liitosalueiden huolto- ja koulutoimen laitokset. Helsinkiin liitettyjen alueiden viranhaltijat tulivat Helsingin kaupungin palvelukseen samoin palkka- ym. eduin kuin kaupungin omat viranhaltijat. Kansakoulujen, lastentarhojen, kirjastojen ja kansanhuollon viranhaltijat siirtyivät vastaavin kaupungin tehtäviin, ja lisäksi esimerkiksi tilastotoimistoon, rakennustarkastuskonttoriin ja sähkölaitokseen perustettiin uusia virkoja.¹⁰⁰

Kaupungin työntekijöiden palkka- ja palvelussuhteiden hoito keskitettiin vuonna 1946 kaupunginjohtaja Eero Rydmanin johdolla palkkalautakunnalle ja sitä avustaneelle palkkalautakunnan toimistolle. Lautakunta hoiti neuvottelu- ja sopimusasioita sekä monia muita viranhaltijoita ja työntekijöitä koskevia kysymyksiä. Se toimi kaupunginhallituksen apuna, ja lautakunnan puheenjohtajana oli palkka-asioista vastannut apulaiskaupunginjohtaja. Viranhaltijoiden palkkausten tarkistaminen ja virkaehtosääntöjen vahvistaminen kuuluivat kuitenkin valtuustolle.¹⁰¹

Helsingin kaupungin taloustilanne oli 1950-luvulle tultaessa tiukka, ja kaupunginjohtaja Rydman oli vaikean tehtävän

Malminkadun ja Runeberginkadun välistä aluetta Kampissa 1960-luvun alussa. Taustalla kohoaa vuonna 1958 valmistunut Autotalo eli Veho (Runeberginkatu 3). Kaasukello purettiin vuonna 1967.

(Helsingin kaupunginmuseo, Jalmari Aarnio)

edessä. Alueliitokset, esikaupunkien rakentaminen ja asuntopulan ratkaisu vaativat pitkän tähtäyksen suunnittelua. Vuoden 1948 kunnallislaki edellytti kunnilta ja kaupungeilta vuosittaisen talousarvion laatimista ja sen tiukkaa noudattamista. Kunnallistalouden pitkän tähtäimen suunnitelmallisuus edellytti sitä hoitaneilta ja valmistelevalta virkamiehiltä taloudellista asiantunte-

Liikennelaitoksen linja-autoja ja raitiovaunuja
Erottajalla 1940-luvun lopussa. (Helsingin
kaupunginmuseo, Hugo Sundström)

musta. Osana talouskuria kaupungin toimintoja haluttiin rationalisoida, ja kaupunginkanslian yhteyteen perustettu työteho-toimisto teki työtutkimuksia kaupungin laitoksissa ja virastoissa ja laati rationalisoimissuunnitelmia.¹⁰²

1950-luvun Helsinki oli vielä vahvasti teollisuuskaupunki, ja yli puolet työssäkäyvistä helsinkiläisistä oli työläisiä. Loput työs-säkäyvistä jakautuivat ylempiin ja alempiin virkamiehiin sekä yksityisyrittäjiin tai työnantajiin. 1950-luvun lopulta alkaen teol-lisuus sai kuitenkin väistyä muiden elinkeinojen, erityisesti pal-velun tieltä. Työläiset vähenivät vähitellen kaupungista, kun taas virkamiesten sekä johtajien määrä kasvoi.¹⁰³

Kaupungin hallintoa ei sotavuosien jälkeen juuri muutettu. Kaupunginjohtajan, apulaiskaupunginjohtajien sekä kaupungin-hallituksen jäsenten lukumäärä oli kaupungin kasvusta sekä hallinnollisten tehtävien lisääntymisestä huolimatta pysynyt 1930-luvulta asti samana. Syksyllä 1960 Helsingin kaupunginval-tuusto hyväksyi apulaiskaupunginjohtajien määrän nostamisen neljästä kuuteen. Kaupunginjohtajat vastasivat nyt kukin omas-ta toimialastaan: rahatoimesta, kiinteistötoimesta, sairaala- ja sosiaali-toimesta, teollisuustoimesta, opetus- ja sivistystoimesta sekä rakennustoimesta.¹⁰⁴

Kaupunginjohtajien tehtäviin kuului myös toimialansa lauta-kuntien sekä virastojen ja laitosten toiminnan seuraaminen, vaikka heillä ei niihin suoraa määräysvaltaa ollutkaan. Lauta-kuntien tai niihin rinnastettavien johtokuntien määrä nousi 1960-luvun alussa jo lähes viiteenkymmeneen. Osa lautakun-nista, kuten huolto-, terveydenhoito- ja palolautakunnat, olivat edellisten vuosikymmenien tapaan lakisääteisiä ja osa kaupun-gin omista tarpeista lähtöisiä.¹⁰⁵

Kaupungin laajentunut hallintokoneisto ei olisi toiminut ilman sitä pyörittäviä viranhaltijoita ja työntekijöitä. Viranhaltijoiden määrä kolminkertaistui vuosina 1941–1961, ja vuonna 1965 heitä oli jo yli 15 000.¹⁰⁶ ■

KVL:n puheenjohtaja Eero Rönkä kutsuttiin Helsingin yhdistyksen kunniajäseneksi 20.11.1966. Kuvassa Einar Lehto (vas.), Aino Rönkä, Eero Rönkä, Liisa Ervasti, Helsingin yhdis-tyksen puheenjohtaja ja KVL:n tuleva puheenjoh-taja Urpo Ryönänkoski, Kaarina Vuoristo ja Jarl Nyman.

(Jyty Metropolin arkisto)

VIRANHALTIJOITA JA TOIMIHENKILÖITÄ

Sotien jälkeen Helsingin yhdistystä työllisti palkkakysy-myksen lisäksi viranhaltijoiden virkaehdot määritelleen kaupungin virkasäännön uusiminen. Kaupungillahan oli ollut jo vuodesta 1918 asti muun muassa viranhaltijoiden oike-udet, velvollisuudet ja palkkauksen määritellyt palvelusehto-sääntö, sittemmin virkasääntö, joksi sitä vuoden 1927 kunnallis-lain aiheuttamien muutosten jälkeen nimitettiin.

Helsingin kaupunki asetti vuonna 1947 komitean laatimaan uutta virkasääntöä, mutta koska Kaupunkiliitto oli jo samaan aikaan laatimassa koko maata koskevaa mallivirkasääntöä, jätet-tiin Helsingin virkasääntö toistaiseksi lepäämään. Kaupunki-liiton virkasääntömalliin tulikin merkittäviä parannuksia, kuten sodanaikaisen sotapalveluksen laskeminen virkavuosiksi ja yli-työkorvausten oikeudenmukaistaminen, joista osaa sovellettiin Helsingissä jo kesäkuun 1948 alusta.¹⁰⁷

Neuvottelut Helsingin kaupungin virkasääntöjen uudistami-sesta kuitenkin jatkuivat, ja Helsingin kaupungin virkamies-yhdistyksen edustajat olivat mukana vuosia kestäneiden neu-

votteluiden eri vaiheissa. Keskustelut olivat paikoin kiivaita ja katkesivatkin välillä. Tuloksia saatiin kuitenkin epävirallisissa tapaamisissa, ja liki kolmen vuoden neuvottelujen jälkeen vuonna 1951 puheenjohtaja Osmo Toivolan ilmoittikin yhdistyksen hallitukselle, että *”neuvottelujen eri vaiheissa oli käynyt välttämättömäksi sovinnon aikaansaamiseksi turvautua erinäisiin taloudellisiin uhrauksiin tarjoamalla muutamille neuvotteluihin osallistuneille henkilöille päivällinen ja lounas juomineen”*. Yhdistyksen hallitus päätti yksimielisesti hyväksyä *”uhrauksen”* vaatimat 9 291 markan (314 euroa v. 2017 rahassa) kustannukset maksettavaksi yhdistyksen varoista. Uurastus tuotti lopulta tulosta, ja Helsingin kaupungin uusi virkasääntö astui voimaan vapunpäivänä 1951.¹⁰⁸

Helsingin yhdistys ei kuitenkaan onnistunut saamaan virkasääntöön kaikkia tavoitteitaan, kuten työaikalain periaatteiden ulottamista koskemaan kaikkia viranhaltijoita. Yhdistyksen vuoden 1951 toimintakertomuksessa kuvataankin, ettei *”vanhaa dualismia”* ruumiillista työtä tekevien eli kaupungin tuntipalkkaisen työntekijöiden ja yhdistyksen jäsenten väliltä saatu poistettua.¹⁰⁹

Virkasäännön ulkopuolelle jäi vielä kuukausipalkkaisia työsopimussuhteisia kaupungin työntekijöitä eli toimihenkilöitä. Työsopimussuhteisten toimihenkilöiden määrä oli 1950-luvulla kuitenkin vielä huomattavasti pienempi kuin viranhaltijoiden: vuonna 1956 kaupungin palveluksessa oli 11 823 viranhaltijaa ja

Helsingin yhdistyksellä on aina ollut mutkattomat välit Helsingin kaupungin johtoon. Kuopiossa neuvottelupäivillä vuonna 1966 otetussa kuvassa keskellä Helsingin apulaiskaupunginjohtaja, professori Pentti Kalaja Helsingin yhdistyksen silloisen puheenjohtajan Urpo Ryönänkosken (vas.) ja tulevan puheenjohtajan Jussi Tuomisen seurassa.

(Jytyn arkisto, Kalevi Hujanen)

1 177 toimihenkilöä. Toimihenkilöistä yli 60 prosenttia oli naisia, ja heistä liki puolet oli opetustoimen palveluksessa.¹¹⁰

Virkasäännön hyväksymisen jälkeen yhdistys alkoi vuonna 1954 neuvotella kaupungin kanssa toimihenkilöiden työehtosopimuksesta. Lähtökohdaksi otettiin sekä virkasäännön että työntekijöiden työehtosopimusten määräykset. Neuvotteluiden pahin kompastuskivi oli yhdistyksen ajama virkasäännön mukainen ikälisäjärjestelmä. Kaupunki puolestaan ehdotti harkinnanvaraisia niin sanottuja hyvänmiehenlisiä, joita yhdistys ei voinut hyväksyä. Työehtosopimusneuvottelut etenivät hitaasti. Vuoden 1959 toimintakertomuksessa kerrottiin sopimuksen olevan neuvottelupöydässä, ja vasta vuoden 1965 yleisessä kokouksessa mainittiin tuloksen hämmäyttävän.¹¹¹

Helsingin kaupungin henkilöstössä toimihenkilöiden määrä kohosi vuosien 1956 ja 1965 välillä yli 3 300:aan, ja virkojen sijaan solmitut työsopimussuhteet herättivät yhdistyksen jäsenistössä pelkoa. Yhdistyksen asiamies Jarl Nyman epäili kyseessä olleen *”lähinnä tunnepitoinen reaktio ja vanhoillinen käsitys”*, sillä esimerkiksi Ruotsissa oltiin virkasuhteiden jäykän käsittelyjärjestuksen vuoksi jo siirtymässä valtion ja kuntien palvelussuhteissa kauttaaltaan työsopimuksiin. Työsopimussuhteisten toimihenkilöiden määrän kasvu näkyi myös Helsingin kunnallisvirkamiesyhdistyksessä – sen nimi muutettiin Urpo Ryönänkosken puheenjohtajakaudella vuonna 1965 muotoon Helsingin kunnallisvirkamiehet ja -toimihenkilöt r.y. (HKVT).¹¹²

Helsingin kaupungin ja Helsingin kunnallisvirkamiesten ja -toimihenkilöiden sekä KTV:n Helsingin paikallisyhdistyksen solmima toimihenkilöiden työehtosopimus allekirjoitettiin lopulta vuonna 1966. Sopimus oli merkittävä, sillä se oli ensimmäinen Helsingin yhdistyksen neuvottelema työehtosopimus.¹¹³

Työehtosopimuksen piiriin kuuluivat Helsingin kaupungin palveluksessa olleet kuukausipalkkaiset, ja se vastasi sisällöltään liki viranhaltijoiden virkasääntöä – merkittävimpana erona oli se, ettei sopimus ollut työnantajapuolen yksipuolisesti vahvistama sääntö. Sopimus toi järjestöille oikeuden valita omia luottamusmiehiä edustamaan toimihenkilöitä työehtosopimukseen liittyvissä asioissa. Luottamusmiehillä oli oikeus hoitaa tehtäviään työaikana, eikä heille saanut aiheutua ansionmenetyksiä tehtäviensä hoidosta.¹¹⁴ ■

Kaupungintalolta Töölöön

Helsingin yhdistys vuokrasi vuonna 1947 kaupungintalosta toimistihuoneen ja palkkasi asiamieheksi ja sihteeriksi varatuomari Jarl Nymanin sekä toimistopulaiseksi neiti Sirkka Rautiaisen. Toimistihuone ja -henkilöt olivat Kunnallisvirkamiesliiton kanssa yhteisiä.¹¹⁵

Kaupungintalon huone osoittautui pian liian pieneksi, ja kaiken lisäksi kaupunki irtisanoi sen vuokrasopimuksen vuonna 1948. Uusi sopivaksi katsottu huoneisto löytyi Kruununhaasta Kirkkokadun ja Meritullinkadun kulmauksesta ”sodan runtelomasta” talosta. Meritullinkatu 3:n taloyhtiö veloitti 80 m²:n huoneistosta yhdistyksen hallituksen mukaan ”*verraten korkeaa vuokraa*”, mutta tästä huolimatta vuokrasopimus päätettiin solmia, sillä parempaakaan ei ollut tiedossa. Alivuokralaiseksi kustannuksia jakamaan tuli Kunnallisvirkamiesliitto, sillä hallituksen mukaan ”*liitolla ja yhdistyksellä käytännöllisistä syistä tulisi olla yhteinen huoneisto*”.¹¹⁶

Helsingin yhdistys ei kuitenkaan ehtinyt toimia Kruununhaassa montaakaan vuotta, sillä talvella 1950 Henkisen Työn Keskusliitto (HTK) ilmoitti suunnittelevansa ”*suurikokoisen liikeytalon*” rakennuttamista Bulevardi 28:n tontille. HTK oli tarjonut KVL:n järjestöille talosta kokonaista kerrosta, ja Helsingin

Helsingin yhdistys ja KVL muuttivat helmikuussa 1967 Bulevardilta vastavalmistuneeseen TVK-taloon Töölöntullinkadulle. Toimiston henkilökunta valmisteli muuttoa asiamies Jarl Nymanin johdolla.

(Jyty Metropolin arkisto, Kalevi Hujanen)

yhdistys päätti ostaa tarvittavat osakkeet sekä ehdottaa, että KVL tulisi yhdistyksen vuokralaiseksi. Aie toteutui ja Bulevardille päästiin muuttamaan jo syksyllä 1951.¹¹⁷

Vuonna 1965 Helsingin kaupunki lupasi TVK:lle (HTK oli vaihtanut nimensä Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitoksi) ja sen järjestöille Töölöntullinkadulta oman tontin toimitalon rakentamista varten. Helsingin yhdistys ja KVL merkitsivät tulevaan rakennukseen nyt omat erilliset huoneistot. Uuteen TVK-taloon päästiin muuttamaan helmikuussa 1967.¹¹⁸ ■

Stansvikin kartanoalue 1930-luvulla.
(Helsingin kaupunginmuseo, Foto Roos)

Stansvikin kesäkoti

Kalastajatorpasta kartanoksi – Stansvikin aiemmat vaiheet

Jyty Metropolin kesäkotina toimiva Stansvikin kartano kuului alkujaan Degerön säteriin eli ratsupalveluksesta vapautettuun kartanoon. Stansvik oli tuolloin vielä vaatimaton hirsinen kalastajatorppa, ja kartanoksi se muodostui vasta myöhempien omistajiensa aikana.

Degerön säterin varhaisimmista vaiheista tiedetään, että se oli kuulunut 1500-luvun lopussa Helsingin pormestarille Lars Mickelssonille ja vuosikymmenien kuluessa säteri päättyi vapaaherra Otto Armfeltin (k. 1742) suvun omistukseen. Armfeltin suku myi Degerön 1700-luvun lopussa, ja siitä irrotettu Stansvikin torppa päättyi vuonna 1798 majuri Johan Ludvig Brandtille. Brandtin omistukseen tulivat myös Armfeltien alueelle perustamat rauta-, hopea- ja kuparikaivokset.

Brandt ei kauaa omistuksistaan nauttinut, sillä jo vuonna 1802 Stansvikin torppa oli siirtynyt Viaporin upseerin Fabian Casimir Roswallin omistukseen. Stansvikin hirsinen paritupa ei Roswallille riittänyt, vaan hän rakennutti vuonna 1804 torpan runkoa hyödyntäen paikalle kaksikerroksisen uusklassisen kartanorakennuksen. Roswallinkin aika Stansvikissa jäi lyhyeksi, sillä jo vuonna 1805 kartanoa asutti muotokuvamaalari Emanuel Thelning.

Stansvik päättyi vuonna 1817 hallituskonseljien jäsen Fredrik Wilhelm Edelheimille, joka käytti tilaa kesäkartanonaan. Edelheim rakennutti vieraidensa majoitustiloiksi mahdollisesti arkitehti Carl Ludvig Engelin suunnitteleman keltaisen huvilarakennuksen, nykyisen *Engelin huvilan* ja omalle palvelusväelleen niin sanotun renkien talon eli nykyisen *Punaisen huvilan* sekä ta-

Stansvikin kartanon Engelin huvila.

(Jyty Metropolin arkisto)

Seuraavalla aukeamalla: Magnus von Wright ikuisti näkymän Stansvikin kartanon alueelta vuonna 1866.

(Helsingin kaupunginmuseo)

louspihan lähelle piikojen talon eli *Pitkähovin*. Edelheimin aikana aloitettiin myös kartanon puutarhan uudistaminen maisemapuutarhaksi.

Edelheimien jälkeen Stansvik siirtyi vuonna 1856 lääketieteen ja kirurgian tohtorin Knut Felix von Willebrandin omistukseen. Willebrand uudisti kartanon julkisivua muuttamalla ikkunoiden sijaintia sekä rakennuttamalla pääoven yläpuolelle kuistin. Hänen aikanaan *Engelin huvilan* keskiosaa korotettiin ja mahdol-

lisesti rakennettiin myös molempien päätyjen kuistit. Stansvikin kartano ja tila päätyivät Helsingin kaupungin omistukseen vuonna 1938, jolloin kaupunki osti ne Willebrandtin perikun-
nalta.

Kesäkoti kaupungin virkamiehille

Helsingin kaupungin virkamiesyhdistyksen hallitus pohti 1930-luvun lopussa kesäkodin hankkimista jäse-
nistönsä käyttöön. Helsingin kaupunki ilmoitti ole-
vansa halukas luovuttamaan yhdistykselle Stansvikin tilan pää-
rakennuksen. Yhdistyksen työvaliokunta teki selvityksen
luovutuksen ehdoista, mutta hanketta pidettiin taloudellisesti
liian uskallettuna ja sen annettiin raueta.

Jatkosodan aikana, vuonna 1943, kaupunginhallitus ehdotti jäl-
leen yhdistykselle Stansvikin vuokrausta. Kaupunki lupautui nyt
kunnostamaan rakennuksen, mikä saikin kunnallisvirkamiehet
tarttumaan tarjoukseen. Sotatoimet viivästyttivät korjaustoimia,
ja kesäkodin avajaisia päästiin viettämään vasta kesällä 1945. Ke-
säkodin toimintaa hoitamaan valittiin hoitokunta, ja toiminnan
sujumisesta vastaamaan nimettiin emäntä ja isäntä. Ensimmäi-
seksi emännäksi nimettiin neiti Brita Breitholtz kaupungin kaa-
sulaitokselta ja isännäksi Väinö Stenman kaupungin painatus-
töiden valvojain toimistosta.

Kesänviettäjiä ruokahuollosta vastasi alkuun kaupungin elin-
tarvikekeskus, mutta asukkaat valmistivat ruokaa myös itse.
Vuonna 1947 kesäkodin muonitus luovutettiin ravintoloitsija
Walter Lindforsille, ja sen jälkeen ravintolan toiminnasta on vas-
tannut ulkopuolinen yrittäjä. 1940-luvun lopussa kesäkodissa
vieraili tai yöpyi vuosittain jo lähes sata yhdistyksen jäsentä ja
majoitusvuorokausien kokonaismäärä oli yli 4 500. Tilapäiskäyn-
nit mukaan lukien Stansvikiin tehtiin jo noin 7 000 vierailua.
Stansvikin vierailijoista valtaosa oli perheellisiä, jotka majoitet-
tiin *keltaiseen ja punaiseen huvilaan*.

Stansvikin maaseutumaisesta sijainnista sekä sotien aikaisesta
elintarvikepulasta saatiin muistutus, kun sotien päättymisen jäl-
keen kansanhuoltotoimisto lähestyi yhdistystä kirjeellä. Toimis-
ton mukaan yhdistykselle oli Stansvikin avajaisten aikoihin hei-

Laituritanssien
tunnelmaa 1970-luvulta.
(Jyty Metropolin arkisto)

näkuussa 1945 myönnetty ”*pitoeläinten ostolupa*” lehmän hankin-
taa varten. Lehmästä ei ollut kuitenkaan tehty kansanhuoltomi-
nisteriön määräämiä ”*karjanhaltijan kuukausitilityksiä*”, joita kan-
sanhuoltotoimisto nyt pyysi. Kirje yllätti yhdistyksen täysin, ja
asiaa selviteltäessä kävikin ilmi, että innokas ”sivullinen hen-
kilö” oli hakenut ostoluvan ja aikonut tarjota kesäkodille lehmän.
Tietävästi tämä jäi kuitenkin vain aikeeksi.

Kesäkoti saavutti jo ensimmäisinä toimintavuosinaan suuren
suosion, joka kasvoi vuodesta toiseen. Niinpä majoitustilat kävi-
vät nopeasti ahtaiksi, ja jo vuonna 1948 rakennettiin *Metsämaja*.
Sotien jälkeen yhdistyksen pyrkimyksenä oli kohentaa majoitus-
huoneiden kuntoa kesäkodista saatavilla tuloilla. Toimenpiteet
olivat kuitenkin vielä melko vaatimattomia kuten Stansvikin ke-
säkodin toimintakertomuksen otteesta vuodelta 1950 voi todeta:
”*Majoitushuoneet ovat melko huonossa kunnossa. Viihtyisyyttä koe-
tettiin parantaa hankkimalla ikkunaverhoja, tyhjistä laatikoista
tehtyjä perustelineitä jne.*”

Lasten varpanheittoa 1950–1960-lukujen taitteesta.
(Jyväskylän kaupungin arkisto)

Yhdistys vuokrasi kaupungin omistamia lähialueiden huvi-loita käyttöön sitä mukaa, kun niiden vuokrasopimukset päättyivät. Uusien huviloiden nimistä järjestettiin jäsenistölle nimikilpailu, jonka tuloksena lahden toisella puolella sijaitseva Relanderin huvila nimettiin *Lahdensivuksi* ja myös *Pitkähovi* sai nimensä. Lisää majoitustilaa saatiin, kun osastosihteeri V. Harmanen remontoi 1950-luvun puolivälissä kartanon vanhasta saunasta asuinkelpoisen. Stansvikin viehätystyksestä kertonee se, että kesäkodin isäntänä vuosina 1962–1981 toiminut Mauno Malmi muisteli kuullensa aikoinaan Stansvikin entiseltä rengiltä, että *Alppimajassa* olisi aikoinaan yöpynyt jopa Ruotsin kuningas.

Huvilat ja Metsämaja eivät riittäneet majoittamaan kaikkia hakukkaita ”stansviikkareita”, ja yhdistys saikin kaupungilta luvan rakentaa niin sanottuja viikonloppumajoja *Uimakallioon* ulottuvalle alueelle. Ensimmäiset mökit nousivat *Vanhakyläksi* nimetylle alueelle vuonna 1953, ja kaikkiaan alueelle kohosi 23 mökkiä, joiden koko ja väri olivat tarkkaan mallipiirustuksissa määritellyt. Edes lipputangosta ei alueelle saanut pystyttää. Mauno Malmin lipputangosta käytiin jopa kärkeä, mutta lopulta se sai jäädä ilahduttamaan kyläläisiä. Vanhakylän mökkitonttien kysyntä oli suurta, ja se ylitti pian tarkoitukseen varatun alueen. Kaupungin suostumuksella aloitettiin Uudenkylän mökkikylän rakentaminen vuonna 1957, ja kylään kohosi yhteensä 30 mökkiä.

Stansvikin suosion kasvaessa eivät kesäkodin tilat enää riittäneet asukkaiden tarpeista huolehtimiseen. Niinpä yhdistys anoi kaupungilta määrärahoja talousrakennuksen rakentamista varten. Kaupunginvaltuusto huomioi yhdistyksen pyynnön ja varasi vuonna 1957 uuden talousrakennuksen rakentamista varten 12 miljoonaa markkaa (vastaa noin 320 000 euroa v. 2017). Uuden ravintolarakennuksen rakentaminen aloitettiin kesällä 1959 ja se valmistui seuraavana kesänä.

Stansvikiin suuren suosion myötä yhdistys solmi moottorivenkuljetussopimuksia kesäkaudeksi Pohjoissataman ja Stansvikin päälaiturin sekä Lahdensivun välillä. 1960-luvun alussa vene Stansvikista lähti kaupunkiin aamulla klo 7.55 ja suuntasi takaisin klo 16.20. Tällä aikataululla virkamiehillä oli mahdollisuus käydä töissä myös kesäkodista käsin.

Stansvikin huviloissa viihtyi vuosien varrella kunnallisvirka-

miesten lisäksi myös muuta väkeä. Kesäkuussa 1968 hoitokunnan kokouspöytäkirjan loppuun tehtiin merkintä, että eräs asukas oli *Tallbackan huvilan* olohuoneessa yksin istuessaan nähnyt kummituksen, joka oli poistunut suljetun oven läpi.

Stansvik pelinappulana

Stansvik toimi myös ”pelinappulana” kaupungin ja yhdistyksen välillä. Vuoden 1952 teknikkolakon seurauksena (ks. s. 66) Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys päätti erottaa 17 jäsentään, jotka olivat lakon aikana hoitaneet työtehtäviään eivätkä olleet noudattaneet yhdistyksen sääntöjä ja hallituksen päätöksiä.

Helsingin kaupungin ylipormestari Eero Rydman oli kuitenkin eri mieltä asiasta. Lakon päättymiseen johtanut kaupungin ja yhdistyksen välinen sopimus edellytti, ettei yhdistys ryhdy toimenpiteisiin jäseniään kohtaan. Ylipormestari totesi, että kaupunki voisi jatkossa esimerkiksi kesäkodin avustuksista päättäessään ottaa huomioon yhdistyksen menettelyn. Yhdistys ei kuitenkaan halunnut taipua Rydmanin kantaan tai tehdä asiasta julkista, vaikka esimerkiksi vuodelle 1953 kaupungin tuki oli 180 000 markkaa (n. 5 800 euroa v. 2017).

Rydmanin huomautus ei ollut kuitenkaan bluffia, sillä lakon rikkureiden kohtalo kietoutui Stansvikin kesäkotiin syksyllä 1953, jolloin kaupunginhallitus poisti kiinteistölautakunnan Stansvikin ulkotöihin ja huoneistojen valaistustöihin esittämän määrärahan. Yhdistyksen saamien tietojen mukaan syynä oli teknikkolakko ja erityisesti sen seurauksena erotetut jäsenet. Kaupungin ja yhdistyksen välisissä keskusteluissa päädyttiin lopulta siihen, että erotetut jäsenet voisivat liittyä uudelleen yhdistyksen jäseniksi, mikä riitti myös kaupungille. Kaupungin vuotuinen määräraha ei kuitenkaan riittänyt Stansvikin sähköistämiseen ja niinpä kesäkodin keittiön sähkötyöt aloitettiin yhdistyksen ottaman pankkilainan turvin vuonna 1954.

Stansvikin avulla haluttiin myös ylläpitää hyviä suhteita kaupungin johtoon. Kesällä 1964 Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Pentti Kalaja oli käynyt tutustumassa hoitokunnan entisen puheenjohtajan, KVL:n silloisen puheenjohtajan Eero Röntgenin

kanssa Stansvikiin ja ihastunut paikkaan niin, että halusi viettää kesälomansa siellä. Hoitokunta päätti vuokrata Kalajan käyttöön päärakennuksen huoneita, sillä ”yhdistykselle saattaa olla eduksi, että apulaiskaupunginjohtaja Kalaja kesäkodissa asuen pääsee läheltä seuraamaan yhdistyksen toimintaa.” Kalaja sai jopa ottaa mukaansa koiransa, joita kesäasukkaat saivat muutoin tuoda Stansvikiin vain päiväseltään.

Sauna

Stansvikin ensimmäisen saunan paikaksi valikoitui vanhan kaivon lähellä sijainnut ranta, ja hirsinen saunarakennus kohosi talkootyönä vuosien 1948–1949 aikana. Saunan lölyt olivat poikkeuksellisen miellyttävät, mistä osoituksena Suomen Saunaseura valitsi sen aikanaan ”Suomen parhaaksi saunaksi”. Mauno Malmi muisteli vuonna 1992, että saunassa tehtiin

Illanviettoa Stansvikin ravintolalla 1970-luvulla.
(Jyty Metropolin arkisto)

kaikki tärkeimmät päätökset ja löylyistä nauttimaan vietiin myös ulkomaiset vieraat. Englantilaisten kunnallisvirkamiesten saunavierailua seurasi pyyntö saada saunan rakennuspiirroksot, jotta vastaava voitaisiin rakentaa jonnekin päin Englantia.

Sauna ehti ilahduttaa stansviikkareita liki neljäkymmenen vuoden ajan, kunnes toukokuussa 1987 palomuurin halkeamasta karannut valkea tuhosi rakennuksen löylyhuoneen. Tuhot jäivät verraten pieniksi, ja korjaustöiden jälkeen kylpemään päästiin heinäkuussa. Pahaksi onneksi tuli karkasi uudelleen saman vuoden elokuussa, ja saunomiseen tuli jälleen muutaman kuukauden tauko. Sauna kunnostettiin uudestaan, ja tuli on siitä asti pysynyt Stansvikissa rengin asemassa. Saunatiloja on kunnostettu säännöllisesti, ja vuonna 2007 saunan rantaan hankittiin puulämmitteinen lämminvesipalju.

Varpanheittoa, uimakouluja ja illanviettoja

Stansvikin kesiä ovat vuosikymmenien ajan rytmittäneet erilaiset perinteet kuten juhannusjuhlat kokkoineen, illanvietot, loppukesän rapujuhlat sekä urheilutapahtumat. Illanviettoja järjestettiin aluksi eri huviloissa ja kylissä siten, että ohjelmavastuu oli kullakin vuorollaan. Vuosikymmenien aikana iltamaperinne hiipui, mutta elpyi uudelleen 1990-luvulla.

Syksyllä 1949 Stansvikissa aloitettiin talkootyönä tenniskentän raivaustyöt, joita jatkettiin seuraavina vuosina. Kentän vihkiäis-tilaisuuteen loppukesällä 1953 kutsuttiin kaupungin johtajat, ja yhdistys järjesti myös perinteeksi muodostuneen tenniskilpailun. Tenniksen ohella Stansvikissa on pelattu muun muassa lentopalloa ja järjestetty varpanheitossa koko kesän kestänyt sarjakilpailu sekä miehille että naisille. Varpa on Stansvikin hoitokunnan ensimmäisen puheenjohtajan (1945–1961) Eero Röngän Ruotsin Gotlannista tuoma tarkkuusheittopeli, jossa pyritään heittämään metallinen kiekko mahdollisimman lähelle maahan lyötyä tappia. Varpanheiton lisäksi Stansvikissa on kilpailtu kesäisin yleisurheilussa.

Kesällä 1964 yhdistys hankki koripallotelineet sekä rakensi koripallokentän, ja myös nuoriso velvoitettiin osallistumaan rakennustöihin. Innoituksensa koripalloon yhdistyksen väki lienee

saanut Suomen koripallomaajoukkueesta, joka oli karsintojen kautta selvinnyt vuoden 1964 Tokion olympialaisiin.

Lukuisat lapsiperheet ovat vuosikymmenien aikana viettäneet kesääns Stansvikissa, ja lasten aiheuttamat ”vallattomuudet” häirittivät ensimmäisinä vuosikymmeninä keskustelua aina hoitokunnan kokouksia myöten. Kesällä 1953 hoitokunta päätti rajata lasten pyöräilyn vain tietyille puistoteille ja kesäkuussa 1958 päätettiin, että lasten tupakointi kesäkodin yhteisissä tiloissa oli ehdottomasti kielletty. Hoitokunta suunnitteli myös puhuttelua vanhemmille ja lapsille, jotta lasten aiheuttamat häiriöt saataisiin loppumaan ilman erillisiä rangaistuksia. Lapsille järjestettiin myös ohjelmaa, kuten jokakesäiset uimakoulut Stansvikin rannalla. 1960-luvulla kesäkodissa toimivat lisäksi erilliset nuorisovalvojat, ja 1970-luvun alussa lasten ja nuorten kesänviettoa suunnitteli oma toimikuntansa.

Juhlatunnelmia Uudenkylän 20-vuotisjuhlista kesältä 1977.

(Jyty Metropolin arkisto)

Stansvikin tulevaisuus

Stansvikin kesäkodin toiminnasta vastasi aina 2000-luvun alkuvuosiin asti hoitokunta sekä emäntä ja isäntä. Helsingin yhdistyksen hallituksen ja aktiivisten stansvikilaisten välille kehkeytyi vuosituhannen vaihteessa kuitenkin erilaisia ristiriitoja. Vuodesta 2006 Stansvikin asioista on vastannut eriytyinen Stansvik-vastaava, ensin Jussi Ruokonen ja vuodesta 2007 alkaen Liisa Paavola.

Helsingin kasvun myötä kaupungin rakentaminen on ulottunut yhä laajemmille alueille. Vuosituhannen vaihteessa Laajasalon länsirannan öljysataman toiminta loppui, ja kaupunki suunnitteli alueelle perustettavaksi uutta asuinalueetta, jonka kaavailtiin ulottuvan Stansvikin kesäkodin Uudenkylän alueelle. Kruunuvuorenrannaksi nimetyn alueen rakentaminen alkoi vuonna 2015, ja Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi alueen asemakaavan niin sanotun Stansvikin kallion osalta. Tämän seurauksena Uudenkylän mökit on tarkoitus siirtää Vanhankylän alueelle vuoteen 2020 mennessä. Jyty Metropoli on pyrkinyt osaltaan vaikuttamaan Kruunuvuoren alueen kaavaehdotukseen, jotta kesäkodin ja sen kylien toiminta voisi jatkua nykyisellään. ■

Lähteet

HKV:n hallituksen vuosikertomukset 1939–1960: HKV:n hallituksen pöytäkirjat 1946–1954; Jyty Helsingin toimintakertomukset 2005–2007; Stansvikin kesäkodin toimintakertomukset 1948–1951; Stansvikin kesäkodin hoitokunnan pöytäkirjat 1953–1970.

Koto, Roy: Mauno Malmin henkilöhaastattelu. Stansvik – kesäkotitiedottaa 1992; Salonen, Aarno: Varpaa heittämään? Stansvik – kesäkotitiedottaa 1992; Vilhunen, Pirjo: 50 kesää Stansvikissa. Kertomuksia HKVT:n kesäkotitoiminnasta 1945–1995; Stansvikin kartanon Uusikylä 50 v. Riippumaton kyläjulkaisu 11.8.2007.

Helsingin kaupunginmuseo: Laajasalon ennen vuotta 1940 käyttöön otetut rakennukset -internetsivusto: <https://www.hel.fi/hel2/kaumuseo/rakennusinventoinnit/laajasalo/aloitatasta.htm>

LUKU III

NEUVOTTELUKUMPPANISTA
SOPIMUSKUMPPANIKSI
(1970–1991)

NEUVOTTELU- KUMPPANISTA SOPIMUS- KUMPPANIKSI (1970–1991)

KUNNALLINEN VIRKAEHTOSOPIMUSLAKI VOIMAAN

Helsingin Kunnallisvirkamiehet ja -toimihenkilöt – HKVT kokoontui marraskuisena iltana 1971 yhdistyksen varsinaiseen kokoukseen Töölöntullinkadun TVK-taloon. Kokouksen avasi puheenjohtaja Jussi Tuominen, joka puheenvuorossaan luonnehti kunnallisten viranhaltijoiden aseman muutosta yhdistyksen toimintavuosina seuraavasti: *”Yhdistyksen ensimmäinen puolivuosisatainen toimintajakso kuului aikaan, jolloin Suomi oli vielä virkamiesten luvattu maa. Uusi puolivuosisata on heti mullistanut vanhat periaatteet ja vaatii myös meiltä uudenlaisia asenteita ja toimintatapoja.”*¹⁹ Puheessaan Tuominen viittasi joulukuussa 1970 voimaan astuneeseen kunnalliseen virkaehtosopimuslakiin, joka nosti kunnalliset viranhaltijat neuvotelukumppanista sopimuskumppaniksi.

Pyrkimys kunnallisen puolen keskitettyyn järjestelmään oli virinnyt jo 1960-luvulla. Yleisillä työmarkkinoilla siirryttiin keskitettyihin ratkaisuihin STK:n ja SAK:n runkosopimusten myötä, ja myös valtion virkamiesten palkkaus oli siirretty vuoden 1964

Hanasaaren voimalaitoksen vieressä toiminut Sompasaaren satama oli toiminnassa vuoteen 2008 asti.

(Helsingin kaupunginmuseo, Eeva Rista)

HKVT järjesti tiedotustilaisuuden kaupungin tiedottajille lokakuussa 1974. Tilaisuuden tarjoiluista nauttimassa edessä vas. Pirjo-Liisa Kangasniemi, Irja Erkkilä, yhdistyksen II varapuheenjohtaja Lenni Konttila, Lea Majokorpi ja Eija Vaarna. Takana vas. järjestösihteeri Saara-Maria Löfberg, Kaisa Perkoila, hallituksen jäsen Hely Raatikainen ja vuosina 1975–1976 yhdistyksen puheenjohtajana toiminut Raimo Kajanne.

(Jyty Metropolin arkisto, Stig Nordvik)

Ensimmäinen kunnallinen yleinen virkaehtosopimus allekirjoitettiin 14.1.1971 klo 20. Kuvassa vasemmalla sopimusvaltuuskunnan johtaja Teuvo Varjas, KVL:n toiminnanjohtaja Eero Kantola ja puheenjohtaja Urpo Ryönänpöytä. Takana Farmaseuttiliiton puheenjohtaja Risto Kauppila.

(Kunnallisivirkamies 2/1971)

menettelytapalailla eduskunnalta valtioneuvostolle. Kunnalliselle puolelle toivottiin vastaavaa keskitettyä järjestelmää, mutta palkansaaajien järjestöt suhtautuivat siihen osin torjuvasti, sillä keskitetyn järjestelmän myötä mahdollisuus paikalliseen palkkapoliittikkaan kariutuisi. Vuoden 1969 tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa valtionapupalkkaisten ja kunnallisten viranhaltijoiden virkaehtolainsäädännön kiirehtiminen oli jo kirjattuna.¹²⁰

Virkaehtosopimuslain myötä neuvottelu- ja sopimusosapuoleksi Helsingin kaupungin tilalle tuli Kunnallinen sopimusvaltuuskunta, joka koostui kuntien keskusjärjestöjen asettamista jäsenistä. Kunnallisten viranhaltijoiden ammatillisista järjestöistä sopimusoikeus myönnettiin kolmelle vaikutusvaltaisimmalle: Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöjen Keskusjärjestön (TVK) neuvottelujärjestölle TVK-V:lle, Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitolle (KTV) ja Akavalle. TVK-V oli perustettu ennen virkaehtosopimuslain voimaantuloa vuonna 1969 TVK:n julkisen sektorin neuvottelujärjestöksi, ja Kunnallisivirkamiesliitto kuului sen perustajiin. Valtakunnallisissa virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa TVK-V edusti siten myös Helsingin yhdistyksen jäseniä.¹²¹

Virkaehtosopimuksilla sovittiin muun muassa palkkojen yleiskorotuksista, palkkataulukoista, palkkaluokkiin sijoitteluista, palkanlisistä sekä niin sanottuja sosiaalisia etuja koskevista järjestelyistä. Lisäksi siinä määrättiin palvelussuhteen muista ehdoista, kuten työajasta ja vuosilomasta. Virkaehtosopimuksissa sovittiin myös järjestelyvaroista, joka oli tietty summa tai prosenttiosuus, jonka tarkemmasta käytöstä sopijaosapuolet saivat sopia keskenään.¹²²

Keskitetyn järjestelmän synty konkretisoitui helsinkiläisille viranhaltijoille syksyllä 1970. Palkkoihin ei ollut saatu kuoppakorotuksia kolmeen vuoteen, ja liki vuoden kestäneissä palkkaneeuvotteluissa kaupungin kanssa oli päädytty umpikujaan. Helsingin yhdistyksessä todettiin, että vakauttamissopimus sekä suunnitteilla ollut kunnallinen virkaehtosopimuslaki olivat vaikuttaneet palkka-asioiden hoitoon. Palkkaneevottelut kilpistyi- vätkin lopulta kunnalliseen virkaehtosopimuslakiin – joulukuun 1970 alusta voimaan astuneen lain myötä ei palkka-asioista ollut enää mahdollista päättää kaupunginvaltuustossa.¹²³

Ensimmäiset uuden virkaehtosopimuslain mukaiset neuvotte-

lut käytiin palkkojen kuoppakorotuksista Helsingissä joulukuussa 1970. Neuvottelut ajautuivat umpikujaan, ja uhkana olivat työtaistelut. Neuvotteluratkaisun sorvasi lopulta projektiryhmä, jossa TVK-V:n edustajana toimi Helsingin yhdistyksen lakimies Jarl Nyman. Ryhmän esittämä 4 776 virkaa käsittänyt kuoppakorotusehdotus hyväksyttiin, ja 23.12.1970 allekirjoitettiin ensimmäinen kunnallinen paikallinen virkaehtosopimus Kunnallisen sopimusvaltuuskunnan sekä TVK-V:n, KTV:n ja Akavan välillä. HKVT:n jäsenistä kuoppakorotuksen sai noin kaksituhatta henkilöä.¹²⁴

Ensimmäinen virkaehtosopimuslain mukainen *kunnallinen yleinen virkaehtosopimus* solmittiin Kunnallisen sopimusvaltuuskunnan ja keskusjärjestöjen välillä 14.1.1971. Sopimus tuli takautuvasti voimaan vuoden 1971 alusta lukien, ja sopimuskausi jatkui 31.3.1972 asti. Jatkossa virkaehtosopimusten kausi oli yleensä yhdestä kahteen vuotta työmarkkinoiden sopimuskiertoja seuraillen.

Vuoden 1971 alussa allekirjoitettiin myös *valtakunnallinen toimihenkilöiden työehtosopimus*, joka noudatteli rakenteeltaan Helsingissä aiemmin voimassa ollutta toimihenkilöiden työehtosopimusta. Toimihenkilöiden palkkahinnoittelua ei sopimukseen sisällynyt, mutta heidän palkkauksensa määrittelyssä tuli palkkoja verrata Kaupunkiliiton niin sanotussa kiintopistevirka-suosituksissa vastaavia tehtäviä suorittavan viranhaltijan palkkaan.¹²⁵

Helsingin yhdistyksen hallituksessa muodostui kielteinen käsitys uudesta keskitetystä järjestelmästä. Muutos aikaisemmasta neuvottelukulttuurista oli merkittävä. Vaikka Helsingin yhdistyksellä ei vuoden 1944 neuvotteluoikeuslain mukaan aiemmin ollut sopimusoikeutta, oli sillä kuitenkin ollut pääsy neuvottelupöytään. Nyt yhdistys oli keskitetyistä neuvotteluista tihkuvien tietojen varassa.

Vuoden 1972 helmikuussa valtakunnallisten virka- ja työehtosopimusneuvottelujen aikana hallitus purki turhautumistaan: ”Hallituksen jäsenten taholta esitettiin, että virkaehto- ja työehtosopimusneuvottelujen ollessa käynnissä valtakunnallisella tasolla, tulisi hallituksen jäsenten saada neuvottelujen eri vaiheista informaatiota, koska usein he joutuvat kentällä näitä kysymyksiä koskeviin tiedusteluihin vastaamaan.” Yhdistyksen lakimies Jarl Nyman to-

tesi kuitenkin, ettei neuvotteluista aina saada tietoja edes Kunnallisvirkamiesliiton toimistoon, joko neuvottelutaktisista syistä tai vain koska neuvottelut etenivät hitaasti.¹²⁶

Virkaehtosopimuksen soveltamisesta neuvoteltiin kuitenkin kaupunkitasolla, jolloin viranhaltijajärjestöinä neuvotteluissa olivat mukana KTV, Akava ja TVK-V. HKVT:n edustajana neuvotteluissa olivat yleensä puheenjohtaja sekä yhdistyksen lakimies Jarl Nyman aina eläkkeelle jäämiseensä vuonna 1976 asti. Helsingissä virkaehtosopimuksen soveltaminen aiheutti lukuisia tulkintavaikeuksia, ja HKVT joutuikin ”sovellutusneuvotteluissa” toteamaan useaan eri otteeseen, ettei yleinen virkaehtosopimus sovi Helsinkiin. Osa ongelmista johtui aluksi siitä, että sopimus perustui osin Kaupunkiliiton mallivirkasääntöön, joka poikkesi Helsingin kaupungin virkasäännöstä. Helsinki erosi lisäksi maan suurimpana kaupunkina muista kaupungeista toimintojensa laajuuden ja laadun perusteella.¹²⁷

TAVOITTEENA HELSINKI-LISÄ

Vuoden 1973 kunnallisessa yleisessä virkaehtosopimuksessa otettiin palkkauksessa käyttöön keskitetysti sovitut ja tarkistettut kuntia sitovat palkkahinnoittelut (Y-palkkataulukko). Paikallisissa neuvotteluissa oli kuitenkin mahdollista neuvotella erikseen määritellyistä asiaperusteista.¹²⁸

Palkkataulukossa oli kolme eri paikkakuntien kalleusluokkaa, joista Helsinki oli kalleimmassa eli ensimmäisessä luokassa. Samassa luokassa olivat pääkaupunkiseudun kunnista myös Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Muualta Suomesta ensimmäiseen kalleusluokkaan kuuluivat esimerkiksi Joensuu, Tampere, Jyväskylä ja Tornio. Vuonna 1983 kuntien kalleusluokituksessa siirryttiin kahteen luokkaan, ja Helsinki säilyi edelleen ensimmäisessä luokassa.¹²⁹

Helsingin yhdistyksen mielestä kunnallisen virkaehtosopimuslain keskitetty palkkaratkaisu oli liian jäykkä eikä se huomioinut riittävästi Helsingin erityisasemaa. Helsinkiläisten pelkona oli, että heikon palkkatason vuoksi työvoimaa siirtyisi muualle.

”Kunnallinen Sopimusvaltuuskunta pyrkii siihen, että kautta koko maan kaikissa kunnissa maksetaan samasta työstä sama palkka, mikä sinänsä periaatteena on aivan oikein. Tällöin on kuitenkin Hel-

Helsingin asuntopula sai kaupunkilaiset liikkeelle. Parempaa asunto-
politiikkaa sekä lisää asuntoja Helsinkiin vaatinut mielenosoitus-
kulkue suuntaamassa eduskuntatalolle sateisena syyskuun päivänä
1970. (Helsingin kaupunginmuseo, Simo Rista)

singin erikoisosuhteista, koosta, työmatkojen pituudesta, asumisen kalleudesta ja erilaisten palvelujen korkeista kustannuksista, aiheutuvat korkeammat elinkustannukset kompensoitava erikseen päätettävällä tavalla”, todettiin yhdistyksen hallituksen pöytäkirjassa joulukuussa 1973. Yhdistys toivoi, että Helsingissä olisi voitu neuvotella paikallisesti yksittäisten virkojen kuoppakorotuksista sekä myös erikoisosuhteiden kompensoitiin liittyvät lisät.¹³⁰ Helsingin erityisaseman huomioimisesta tulikin yhdistyksen pitkäaikainen tavoite.

Kalleusluokituksen lisäksi osassa kunnista maksettiin syrjäseutulisiä, joka nimensä mukaisesti korvasi puutteellisia kulkuyhteyksiä, pitkiä koulumatkoja ja asumisesta aiheutuneita kustannuksia. Helsingikään ei jäänyt syrjäseutulisistä täysin osattomaksi, sillä sitä maksettiin kaupungin ulkosaaristossa sijaitsevan Isosaaren koulunjohtajalle.¹³¹

Yhdistyksen mielestä kunnallisessa palkkauksessa oli epä-

Helsinki-lisää kampanjoitiin alkukesästä 1989 postikorttikampanjan voimin. HKVT ja TVK-V lähettivät valtuuskunnan tapaamaan Kunnallisen työmarkkinalaitoksen johtoa.

(Jyty Metropolin arkisto)

suhta myös työntekijöiden ja viranhaltijoiden palkkauksen suhteessa: työntekijöiden palkat olivat seuranneet likimain teollisuuden ja tuotannon ansiotasoa, kun taas viranhaltijoiden palkkaus oli jäänyt tuntuvasti jälkeen.¹³² Työsopimussuhteisten palkkoja voitiin korottaa kesken sopimuskauden, mutta viranhaltijoiden palkoissa ei ollut mahdollisuutta liukumiin.

HKVT päätti tehdä KVL:lle esityksen, että Helsingin erityisosuhteet otettaisiin huomioon neuvotteluissa ja Helsinki saisi oman palkkahinnoittelunsa tai palkkaluokitukseen mukaan helsinkiläisiä viran- ja toimenhaltijoiden nimikkeitä. KVL pyysikin Helsingin yhdistyksen esittämiä asioita huomioiduiksi neuvotteluissa. Kunnallisvirkamiesliiton toimialajaostoissa oli tehty jo esityksiä palkkahinnoittelun tarkistamiseksi, mutta nekkään eivät yhdistyksen hallituksen mukaan olleet ratkaisseet ”suurkaupungin luonteesta johtuvia kipeitä erityisongelmia”. Palkkahinnoittelusta puuttui edelleen muun muassa helsinkiläisiä nimikkeitä.¹³³

Helsinkiläisten palkkakysymys ei kuitenkaan edennyt, ja tammiukuussa 1975 myös KVL:n Helsingin piiri esitti suoraan TVK-V:lle niin sanotun Helsinki-lisän tarpeellisuutta. KVL:n Helsingin piiri oli perustettu edellisvuonna, ja siihen kuului yhteensä noin 5 600 jäsentä HKVT:stä, Sairaalan Viran- ja Toimenhaltijoista (SVT), Suomen Röntgenhoitajien liitosta sekä Kuntayhtymäin Virkamiesyhdistyksestä (KYVY).¹³⁴

Palkkauksen epäkohtiin pyrittiin puuttumaan myös paikallisissa neuvotteluissa Helsingin kaupungin kanssa. Vuonna 1977 kaupungin henkilöstöasiain palkkaosasto esitti Kunnalliselle sopimusvaltuuskunnalle Helsinki-lisän hyväksymistä, mutta esitystä ei hyväksytty.¹³⁵ Työntekijät ja työnantajapuoli olivat siten Helsingissä samalla puolella palkkauksen parantamisesta.

Helsinki-lisän saamiseksi haettiin tukea myös muilta pääkaupunkiseudun järjestöiltä – kun lisää ei saatu vain Helsingille, toivottiin pääkaupunkiseudun yhteistyöllä päästävän parempiin tuloksiin. Vuonna 1983 pääsopijajärjestöjen Helsingin paikalliset järjestöt selvittivät eri tutkimuksiin perustuen pääkaupunkiseudun elinkustannukset muihin kaupunkeihin verrattuina. Selvitys osoitti, että saman elintason ylläpitämiseksi pääkaupunkiseudulla edellytettiin kuuden prosentin korotusta ansiotasoon. Kaikki pääsopijajärjestöt hyväksyivätkin tämän korjauspyrkimyksen erillistavoitteeksi seuraavalle sopimuskierrokselle. Kun-

nallisen virkaehtosopimuksen paikallista sopimusoikeutta laajennettiin vuonna 1984, jolloin pääsopimusta uusittiin. Uuden pääsopimuksen mukaiset neuvottelut olivat kuitenkin niin sanottuja kuulemisneuvotteluja, ja työnantajalle jäi edelleen valta tehdä lopullinen päätös.¹³⁶

1980-luvun nousukausi pahensi pääkaupunkiseudun työvoimapulaa, sillä kunnalliset työnantajat eivät voineet kilpailla palkkauksella yksityisen sektorin kanssa. 1980-luvun puolivälissä pääkaupunkilisää kannattivat Helsingin kaupungin lisäksi myös Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV), Helsingin kaupunginhallitus ja terveyslautakunta sekä Helsingin seudun yliopistollisen keskussairaalan (HYKS) liittohallitus. Myös Kunnallisen sopimusvaltuuskunnan puheenjohtaja, Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Heikki S. von Hertzen esitti vuonna 1985 Kunnalliselle sopimusvaltuuskunnalle lisän maksamista.¹³⁷

Kunnallisten viranhaltijoiden ja toimihenkilöiden toive lisästä ei ollut perusteeton – yksityisellä työnantajapuolella Liiketyöntäjien Keskusliitolla (LTK) oli jo oma palkkataulukonsa pääkaupunkiseutua varten, ja myös Suomen Työntäjien Keskusliiton (STK) liitoilla oli ainakin linja-autohenkilökunnalle oma Helsinki-taulukonsa. Pääkaupunkiseutulisä ei kuitenkaan saanut Kunnallisen sopimusvaltuuskunnan hyväksyntää, sillä järjestöt olivat neuvotteluissa esittäneet sopimusratkaisun ulkopuolelta kaikkia koskevaa ylimääräistä summaa.¹³⁸

Kunnallinen työmarkkinalaitos (vuoteen 1987 Kunnallinen sopimusvaltuuskunta) hyväksyi kuitenkin vuonna 1989 työvoimapulan vaivaamissa Helsingissä ja Espoossa erillisvirkaehtosopimuksia sosiaali- ja terveydenhuoltotoimessa. Palkkoihin myönnettiin ylimääräisiä palvelulisiä ilman niihin edellytettyä palvelusta.¹³⁹

KVL:n vuosien 1988–1990 tavoiteohjelmaan kirjattiin kuntien ja kuntainliittojen erityisolosuhteiden huomioiminen palkkausperusteiden kehittämisessä. Tavoiteohjelma ei kuitenkaan toteutunut. Vuonna 1989 TVK-V:n, KTV:n, Akavan ja STTK-J:n pääkaupunkiseudun aluejärjestöt esittivät Helsingin kaupunginhallitukselle Helsingin siirtämistä omaan kalleusluokitukseen, joka olisi 4–6 prosenttia ensimmäistä kalleusluokkaa korkeampi. Järjestöt uhkasivat lisäksi työtaisteluilla, mikäli Kunnallinen työmarkkinalaitos ei hyväksy pääkaupunkilisää.

Tavoitteensa vahvistukseksi HKVT osallistui pääkaupunkiseudun järjestöjen kanssa postikorttikampanjaan ja toimitti yli 3 000 pääkaupunkiseutulisää vaativaa postikorttia Kunnallisen työmarkkinalaitoksen valtuutetuille. Lupausta lisästä ei vieläkään saatu, joten järjestöt kääntyivät Helsingin kaupungin puoleen. Kaupunki selvittikin mahdollisuutta toteuttaa palkkapolitiikkaa omin toimenpitein.¹⁴⁰

Pääkaupunkiseudun aluejärjestöt toivoivat myös sosiaali- ja terveysministeriltä uusien elinkustannusselvitysten tekoa vateidensa tueksi. Järjestöt halusivat lisäksi, että pääkaupunkiseutua käsiteltäisiin omana alueenaan, jolle olisi mahdollista myöntää tukitoimia. Edellä mainitut järjestöt laativat keväällä 1990 kuntien kalleusluokitusjaon tarkistuksesta kirjelmän oikeusministeri Tarja Haloselle, joka antoi asiasta toimeksiannon tasa-arvovaltuutettu Paavo Nikulalle. Valtiovarainministeriöltä pyydytyssä lausunnossa todettiin, että kuntien kalleusluokitusten tarpeellisuus selvitetään vuoden 1992 alusta lukien.¹⁴¹

HKVT teki lisäksi joulukuun alussa 1990 yhdessä Espoon, Vantaan ja Kauniaisten yhdistysten edustajien sekä HYKS:n KVL:n jäsenten edustajan kanssa vierailun KVL:n puheenjohtaja Taisto Mursulan luokse saadakseen pääkaupunkiseutulisän KVL:n sopimustavoitteeksi. Vireillä ollut kunnallisen neuvottelu- ja sopimusjärjestelmän uusiminen vaiensi keskustelut pääkaupunkiseutulisästä.¹⁴²

Työtaisteluun!

Kunnallinen virkaehtosopimuslaki toi vuonna 1970 kunnallisille viran- ja toimenhaltijoille myös työtaisteluoikeuden, sillä lakiin sisältyivät sekä työtaistelua että työrauhavelvoitetta koskevat säädökset. Sallittuihin työtaistelumuotoihin kuuluivat lakko ja työsulku sekä hakukielto ja saarto, mikäli ne kohdistuivat vielä *syntymättömään* virkasuhteeseen, mutta sen sijaan virkamiesten aiemmin käyttämä joukkoihtisanoutuminen ei kuulunut lain sallimiin keinoihin.

Lakon tuli olla täydellinen, eli vain osaan virkatehtävistä kohdistuva lakko oli laitton, mutta määrättyyn työkohteeseen rajattu pistelakko oli laillinen työtaistelukeino. Lain mukainen työrauhavelvoite puolestaan tarkoitti, ettei virkaehtosopimuksen voimausaikana saanut ryhtyä työtaistelutoimenpiteisiin sen sisällöstä, sisällön muuttamisesta tai uudesta sopimuksesta.

Virkasuhteisten työtaisteluoikeus koski vain virkaehtosopimuksen sisältämiä asioita, kuten palkkausta, lomaoikeutta ja työaika. Lakon käyttäminen painostuskeinona muihin kuin sopimuksenvaraisiin asioihin oli kiellettyä – tässä suhteessa viranhaltijat olivat eri asemassa kuin työsopimussuhteiset työtoverinsa. Lakon laillisuudelle oli ehtona myös se, että se oli viranhaltijayhdistyksen päättämä. Yksityinen viranhaltija sai osallistua lakkoon vain yhdistyksen päätöksellä, tai hän syyllistyi virkavirheeseen.¹⁴³

Lain mukaan lakko ei saanut aiheuttaa kansalaisille suurempaa haittaa kuin sen lakkolaisille tuoma hyöty olisi. Laki edellyttikin kunnallisen virkariitalautakunnan asettamista selvittämään työtaistelujen vaikutuksia yhteiskunnalle. Virkariitalautakunnassa oli edustajia sekä Kunnallisesta sopimusvaltuuskunnasta että viranhaltijayhdistysten keskusjärjestöistä.¹⁴⁴

Lakkovahdit Kallion terveysaseman edessä toukokuussa 1983.

(Jyty Metropolin arkisto)

Keväällä 1983 KVL joutui mukaan ensimmäiseen valtakunnalliseen lailliseen työtaisteluun, kun TVK-V jättäytyi Kunnallisen sopimusvaltuuskunnan ja pääsopijajärjestöjen Akavan ja Julkisten Työalojen Ammattijärjestön (JTA) hyväksymän virkaehtosopimuksen ulkopuolelle. TVK-V:n järjestöistä Kunnallisvirkamiesliitto ja Ammattioppilaitosten opettajien liitto (AOL) olisivat hyväksyneet sopimuksen, joka ei kuitenkaan riittänyt terveydenhuoltoalan ammattijärjestölle Tehylle ja Suomen apuhoitajaliitolle (SAL, myöh. Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer).¹⁴⁵

Kunnallisvirkamiesliitto suhtautui työtaisteluaikeeseen kielteisesti. Puheenjohtaja Taisto Mursulan mukaan terveydenhuoltoala olisi toki palkankorotuksensa ansainnut, mutta lakkoa olisi siirrettävä vuodelle. Mursula pyysi Helsingin yhdistyksen hallituksen ja KVL:n liittohallituksen jäsentä Pekka Metsää kerto-

maan KVL:n kielteisen kannan Työväentalolla järjestetyssä Tehyn ja SAL:in ”hengennostatustilaisuudessa”.

Tilaisuudessa Metsä kutsuttiin lavalle, ja hän aloittikin puheensa ponnekkaasti. Metsän esiintyminen sai kuitenkin pian uuden sävyn. *”Kun aloin muuttaa puhetta pikkuhiljaa, että pitäisi huomioda valtakunnallinen taloustilanne ja että olisiko nyt kuitenkaan oikea aika lakkoilla, niin alkoi kuulua lisääntyvää töminää, kauhea vihellys ja buuauus. Ne vihelsi minut ulos sieltä! Kun lähdin karkuun, tuli Tehyn tiedottaja ottamaan minusta vielä valokuvan”,* Metsä muistelee.¹⁴⁶

TVK-V jätti maaliskuun 1983 lopussa lakkovaroituksen, joka koski terveyden- ja sosiaalihuoltoalan koulutettua henkilöstöä. Kunnallisvirkamiesliiton osalta työtaisteluvaroitus koski noin kahtatuhatta röntgenhoitajaa ja lääkintävahtimestaria. Neljä viikkoa kestänyt lakko alkoi 28.4.1983, ja siihen osallistui Helsingin yhdistyksestä vain kymmenen henkeä. Lakko vaikutti kuitenkin yhdistyksen toimintaan siten, ettei Helsingin kaupunki suostunut ennen lakon loppumista neuvottelemaan muista kuin lakkoon liittyneistä kysymyksistä.¹⁴⁷ ■

YHTEISTOIMINTAJÄRJESTELMÄ MUODOSTUU

Virkaehtosopimusjärjestelmä loi pohjan myös kunnalliselle yhteistoiminnalle. Kunnallisten viranhaltijoiden ensimmäinen luottamusmiessopimus allekirjoitettiin samanaikaisesti virkaehtosopimuksen kanssa 14.1.1971. Tässä sopimuksessa edellytettiin, että kuntien ja paikallisjärjestöjen kesken käydään paikallisia neuvotteluja muun muassa luottamusmiesten määrästä sekä työajan käytöstä.

Helsingissä kaupungin ja TVK-V:n välisessä sopimuksessa sovittiin ensin luottamusmiesten kokonaismäärästä. Järjestöjen kesken tehdystä tarkemmasta jaosta päätettiin sitten yhdessä kaupungin palkkalautakunnan kanssa. Palkkalautakunnan kanssa neuvoteltiin myös luottamusmiesten työajan käytöstä, toimitiloista ja palkoista.¹⁴⁸

Luottamusmiessopimuksessa määriteltiin luottamusmiesten tehtäväksi työ- ja virkaehtosopimusten noudattamisen valvonta, ja paikallistason ristiriitatilanteissa he toimivatkin usein ensimmäisissä neuvotteluissa viranhaltijan edustajina. Mikäli tilanne ei luottamusmiestasoisissa neuvotteluissa lauennut, käytiin neuvotteluja kunnallisen viranomaisen eli Helsingin kaupungin ja paikallisen yhdistyksen, kuten HKVT:n, kesken. Paikallisneuvottelujen ajautuessa umpikujaan oli tilanne mahdollista viedä Kunnallisen sopimusvaltuuskunnan ja keskusjärjestöjen välisiin keskusneuvotteluihin. Äärimmäinen toimenpide oli riita-asian saattaminen työtuomioistuimen ratkaistavaksi.¹⁴⁹

Helsingin yhdistys järjesti ensimmäiset luottamusmiesvaalinsa syksyllä 1971, ja alaostot saivat nimetä niihin pääluottamus- ja luottamusmiesehdokkaansa. HKVT:ssä valittiin kuusi pääluottamusmiestä ja kolmekymmentä luottamusmiestä sekä näille varaluottamusmiehet. Valtakunnallinen sopimus salli luottamusmiesten koulutuksen palkallisena työaikana, ja keväällä 1972 HKVT aloittikin oman luottamusmieskoulutuksen. Yhdistyksen pääluottamusmiehet käsittelivät luottamusmiesten kanssa sopimusaloitteita ja niiden soveltamisia.¹⁵⁰

HKVT:ssä aloitti vuonna 1987 toimintansa pääluottamusmiesryhmä, joka käsitteli luottamusmiesorganisaatioon vaikuttaneita asioita ja kehitti sen toimintaa. Kaupungin organisaatiomuutokset vaikuttivat myös yhdistyksen luottamusmiesjärjes-

Kuvassa keskellä kohoavaan, vuonna 1965 valmistuneeseen Kallion virastotaloon keskitettiin laajemmin sosiaalipuolen toimintoja kuten sosiaalivirasto, nuorisotoimisto ja kansakoulujen kansliat. (Helsingin kaupunginmuseo, SKY-FOTO Möller)

telmän toimintaan, ja vuonna 1990 se muutettiin vastaamaan kaupungin hallintokuntaorganisaatiota. Luottamusmiehet jaettiin kuuteen sektoriin, jotka noudattivat pääsääntöisesti kaupunginjohtajien vastuualueita. Tämän jälkeen HKVT:lla oli 10 pääluottamusmiestä ja 39 varaluottamusmiestä.¹⁵¹

Luottamusmiestoiminnan lisäksi 1970-luvulla vahvistettiin myös lakisääteistä työsuojelutoimintaa. Laki työsuojeluhallinnosta astui voimaan vuonna 1972 ja laki työsuojelun valvonnasta kaksi vuotta myöhemmin. Työsuojelulakiin liittyi työsuojeluorganisaation luominen, joka Helsingin kaupungilla oli kolmiportainen. Keskuselimenä oli koko kaupungin hallinnon käsittävä työsuojelutoimikunta, jossa myös HKVT:lla oli edustaja. Seuraavina olivat hallintokuntien omat tai yhteiset työsuojelutoimikunnat ja kolmantena portaana työpaikkojen omat työsuojeluelimet. Työnantajan puolelta nimettiin työsuojelupäällikkö ja työntekijöiden edustajaksi valittiin työsuojeluvaltuutettu. Helsingissä kaupungin virastoihin sekä laitoksiin työsuojeluelinten jäsenet valittiin vaaleilla.¹⁵²

1980-luvun alussa HKVT:llä oli yhteensä 15 työsuojeluvaltuutettua tai varavaltuutettua sekä 29 työsuojelutoimikunnan jä-

HKVT halusi kiinnittää erityisesti huomiota henkisen työn työsuojeluun, joka ei ollut yhtä tapaturma-altista kuin ruumiillinen työ. Kuvassa Hanasaaren A-voimalan varoituskylttejä.

(Helsingin kaupungin museo, Kari Hakli)

sentä tai varajäsentä. Yhdistys teki myös kaupungin työsuojelutoimikunnalle työsuojeluun liittyviä esityksiä. Erityisesti painotettiin toimihenkilöiden työsuojelua, joiden työn luonteen vuoksi huomiota tuli kiinnittää henkiseen työsuojeluun eikä niinkään tapaturmiin. Työsuojelulain osittaisen uudistuksen myötä vuonna 1988 työturvallisuuskoulutus sai suuremman painoarvon, ja yhdistys pyrki lisäämään työsuojeluorganisaatioissa toimivien jäsentensä kouluttautumismahdollisuuksia.¹⁵³

Luottamusmiesjärjestelmän ja työsuojelutoiminnan ohella 1970-luvun uudistuksia oli myös yhteistoiminta, joka alkoi vuonna 1977 solmitulla työpaikkademokratian suositussopimuksella. Kunnallinen sopimusvaltuuskunta ja pääsopijajärjestöt pyrkivät lisäämään sen avulla henkilöstön vaikutusmahdollisuuksia omaan työhönsä ja työyhteisöönsä esimerkiksi työn toteuttamisessa ja päätösten valmistelussa. Sopimus ei sinällään ollut sitova, vaan kunnat saivat hyväksyä sen haluamallaan tavalla.

Helsingissä työnantajan ja järjestöjen yhteinen elin oli yhteistyökomitea, jonka jäsenistä kaupunginhallitus nimitti osan ja kaupungin työntekijäjärjestöjen, kuten HKVT:n, edustajista valittiin henkilökuntaneuvosto osan. Yhteistyökomitea toimi kaupungin johdon ja henkilöstön välisenä yhteistyöelimenä, ja sen tehtäviin kuului muun muassa seurata kaupungin henkilöstöpoliittisen ohjelman toteutumista sekä tehdä ehdotuksia henkilöstön kannalta tärkeitä näkökohdista talousarvioehdotuksiin ja kuntasuunnitelmiin.¹⁵⁴

Työntekijäjärjestöjen henkilökuntaneuvosto nimesi henkilökunnan edustajat kaupungin hallintoelinten kokouksiin, jos niissä käsiteltiin henkilöstöä koskevia asioita, sekä teki aloitteita ja esityksiä yhteistyökomitealle. Lisäksi niillä oli henkilöstön hyvinvointiin liittyviä ”kevyempiä” tehtäviä. Henkilökuntaneuvostolla oli edustajia myös virastojen ja laitosten yhteistyökomiteoissa sekä niiden alaisissa jaostoissa. Järjestöillä oli lisäksi oma yhteinen ryhmänsä, jossa HKVT:llä oli kaksi edustajaa.¹⁵⁵

Yhteistoiminnan suositussopimusta uudistettiin vuonna 1989 lisäämällä siihen sisäistä tiedotusta koskeva sopimus. Kunnat valmistelivat yhdessä pääsopijajärjestöjen, Helsingissä HKVT:n tapauksessa TVK-V:n, kanssa kunnan työpaikkademokratiatoimintasäännön, jonka pohjalta työpaikkademokratiatoimintaa suunniteltiin.¹⁵⁶

Työterveyshuolto yhdistyksen aloitteesta

Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys esitti kaupunginhallitukselle vuonna 1947 oman poliklinikan perustamista kaupungin työntekijöille. Yhdistyksen mukaan ”kaupungin palkannauttijat” olivat käyttäneet väärin lääkärin-
todistuksia sairauslomien saamiseksi ja sairauspoissaolojen määrä oli noussut parissa vuodessa. Viranhaltijoille oli myös aiheutunut lääkärin-
todistusten hankkimisesta ylimääräisiä kuluja. Kaiken lisäksi kaupungin liikelaitoksista Liikennelaitoksella oli jo oma lääkäri ja sen henkilökunnalla maksuton hoito.

Yhdistys esitti, että poliklinikan tehtäviin kuuluisi muun muassa kaupungin henkilöstön sairaustapausten tutkiminen, sairauslomatodistusten kirjoittaminen ja polikliinisen hoidon antaminen sekä ohjaaminen tarvittaessa erikoissairaanhoidon piiriin. Kaupunginhallitus päättikin asettaa komitean selvittämään asiaa. Asia ei kuitenkaan edennyt HKV:n toivomalla tavalla, joten se lähetti vuonna 1950 lähetystön ylipormestari Rydmanin luokse ja teki lisäksi vielä asiasta uuden esityksen kaupunginhallitukselle.¹⁵⁷

HKV:n pyrkimykset työterveydenhuollon järjestämiseksi tuottivat tulosta vasta 1970-luvun alussa, kun yhdistyksen tekemät aloitteet tulivat silloisen sairaala- ja terveystoimen apulaiskaupunginsihteerin Kurt Söderholmin tietoon. Söderholm ymmärsi työterveyshuollon merkityksen ja antoi sen kehittämisen kaupunginhallituksen järjestelytoimiston tehtäväksi. Helsingissä työterveyshuollon järjestämistä suunniteltiin kattavasti vuoden 1972 aikana ja suunnitelmat toimivat osaltaan mallina kunnallisen työterveyshuollon kehittämiselle.¹⁵⁸

Joulukuussa 1972 kunnalliset keskusjärjestöt ja keskeiset työmarkkinajärjestöt solmivat suositussopimuksen kunnallisen

Helsingin yhdistys jätti useamman aloitteen työterveyshuollon järjestämisestä 1940–1950-luvulla. Kuvassa potilaita jonottamassa lääkärin vastaanotolle 1950-luvun lopun Helsingissä.

(Helsingin kaupunginmuseo)

henkilökunnan työterveydenhuollon järjestämisestä. Kaupunginvaltuusto hyväksyi Helsingin kaupungin työterveydenhuolto-säännön, ja se astui voimaan vuoden 1974 alusta. Tällöin koko kaupungin henkilökunnalle myönnettiin tärkeimmät ennaltaehkäisevät työterveydenhuoltoon kuuluvat palvelut, kuten työhön-tulotarkastus, määrääikaistarkastukset ja työsuojelulainsäädännön määräämät terveystarkastukset. Työterveystoimintaa kehitettiin edelleen vuosina 1974–1976, jolloin siihen sisältyivät muun muassa terveydenhoidon neuvonta, kuntouttamiseen ohjaus, sairastapausten ensiapu ja sairaankuljetus.¹⁵⁹ ■

Kasvava kaupunki

Helsingin kaupunki tehosti 1970-luvulla hallintoaan ja siirtyi kaupunginjohtaja Teuvo Auran (1968–1979) johdolla keskitettyyn, virkamiesvetoiseen hallintomalliin. Keskushallinnon uudistuksen myötä siirryttiin osastopohjaiseen hallintojärjestelmään, jossa pitkän tähtäyksen suunnittelu ja erilaiset projektit kasvattivat virkamiestyön merkitystä.¹⁶⁰

Kunnallislain muutos vuonna 1977 johti virkamiesten vallan siirtämiseen osin kunnallisille luottamushenkilöille. Helsingin historiaa tutkinut professori Laura Kolbe onkin kuvannut muutosta ”*politiikan hallinnoitumiseksi ja hallinnon politisoitumiseksi*”. Erityisesti kunnanjohtajien valtaa heikennettiin, sillä he menettivät kunnanhallitusten puheenjohtajuudet. Samaan aikaan kuntien tehtävät kasvoivat ja hallintotehtävät monipuolistuivat.

Samaan aikaan kuntien tehtävät kasvoivat ja hallintotehtävät monipuolistuivat. Helsingissä esimerkiksi kaupungin kulttuuritoiminta laajeni ja yhtenä tavoitteena oli lisätä kaupunginosien kulttuuripalveluita. 1970-luvun lopussa toimintansa aloittivat kulttuurilautakunta (vuodesta 1992 kulttuuri- ja kirjastolautakunta) ja kulttuuriasiainkeskus.¹⁶¹

1980-luvulla kaupunki tuotti yhä enemmän hyvinvointipalveluja: päiväkoteja ja kouluja kohosi eri puolille kaupunkia. Kaupunki jaettiin vuonna 1985 seitsemään suurpiiriin, joiden palvelut tuotettiin aluevastuuperiaatteella. Sosiaalitoimi organisoitiin yhden sosiaalilautakunnan alle entisen kolmen sijaan, ja sosiaalitoimen hajautettu organisaatio uudistui sosiaalilautakunnan alaiseksi sosiaalivirastoksi. Organisaatiouudistus vaikutti myös Helsingin yhdistykseen, johon muodostettiin yksi alaosasto sosiaalivirastossa työskennelleille jäsenille.¹⁶²

Kaupungin kasvun myötä ympäristötietoisuus heräsi muiden

Pohjoismaisten suurkaupunkien tavoin myös Helsingissä. Melu ja ilmansaasteet saivat 1960-luvun lopussa oman torjuntaneuvottelukuntansa, ja vuonna 1971 perustettiin ympäristönsuojelutoimikunta (vuodesta 1984 ympäristönsuojelulautakunta). Kaupunginkanslian alaisuudessa toimineesta ympäristönsuojelutoimistosta muodostettiin vuonna 1991 uusi virasto, ympäristökeskus.¹⁶³

Kaupungin tehtävien lisääntyminen vaikutti myös henkilöstön määrään: 1980-luvun loppuun mennessä heitä oli jo liki 40 000. Huomattavaa on työsopimussuhteisten toimihenkilöiden määrän kasvu: vuosina 1970–1990 se nousi noin viidestä tuhannesta yli 17 000:een. Samanaikaisesti viranhaltijoiden määrä kohosi huomattavasti maltillisemmin. Enimmillään heitä oli 1980-luvun puolivälissä noin 21 500, mutta 1990-luvun alusta määrä kääntyi tasaiseen laskuun.¹⁶⁴

Muutoksen selittää se, että virkasuhteita muutettiin Helsingissä 1980-luvulta alkaen työsuhteiksi, koska katsottiin, että virantoimitukseen piti liittyä julkisen vallan käyttö. Yksityisoikeudellista työsuhdetta pidettiin virkasuhdetta joustavampana ja tehokkaampana. Virka- ja palvelussuhteiden ehtoja muutettiin 1980-luvun puolivälissä yhteneväisemmiksi erityisesti ikälsäjäjärjestelmien, vuosiloma- ja sairauslomaetuisuuksien ja irtisanomisaikojen osalta. Viranhaltijoiksi jäivät lähinnä lääkärit, opettajat sekä korkeimmissa viroissa olleet päättäjät, joilla oli selvästi ohje- ja johtosääntöihin perustuvaa päätösvaltaa.¹⁶⁵

Moni HKVT:n jäsen suhtautui virkasuhteen muuttamiseen kielteisesti, sillä virkasuhdetta pidettiin turvallisempänä – vaatihan sen lakkauttaminen kaupunginvaltuuston päätöksen. Toimihenkilöillä on kuitenkin usein paremmat neuvotteluoikeudet tehtäviensä suhteen, kun taas viranhaltija voidaan virkamääräyksellä määrätä suorittamaan tehtävät.¹⁶⁶ ■

KENTTÄ LIIKKUU

Kunnallisvirkamiesliitto oli koonnut jäsenikseen 1970-luvun alkuvuosiin asti laajasti kuntien virkamiehiä ja toimihenkilöitä. Vuosikymmenen alussa yhä useampi ryhmä halusi kuitenkin irtautua liitosta voidakseen ajaa paremmin omia etujaan. Tämä kehitys näkyi myös Helsingin yhdistyksen jäsenmäärässä, joka oli nousussa 1970-luvun ensimmäisinä vuosina, mutta kääntyi lievään laskuun vuosikymmenen puolivälissä.¹⁶⁷

Kunnallisten viranhaltijoiden ammattiryhmistä kuntien tekniset järjestäytyivät maanlaajuisesti vuonna perustetun 1970 Kuntien Teknillisten Keskusliiton (KTK) alle. Teknisten järjestäytymisen ei kuitenkaan vuosikymmenen alussa näkynyt Helsingin yhdistyksessä: HKVT:stä ei eronnut merkittävää määrää teknillisen koulutuksen saaneita jäseniä eikä alaosastoja lakkautettu. Vuoden 1972 edustajiston kevätkokouksessa puheenjohtaja Tapio Suomi totesi kuitenkin, että KTK:n perustaminen ja sen tavoittelemat neuvotteluoikeudet olivat haitanneet Helsingin yhdistyksen toimintaa.¹⁶⁸

Vuonna 1974 yhdistyksestä erosi 766 jäsentä, koska apu- ja laboratoriohoitajat jättivät sekä yhdistyksen että koko KVL:n ja liittyivät TVK:n suoriksi jäseniksi. Myös kaupunginorkesterin soittajat erosivat samana vuonna yhdistyksestä.¹⁶⁹

Viranhaltijoiden liikehdintä järjestytti muutamaa vuotta myöhemmin kuitenkin myös HKVT:n toimintaa, sillä vuonna 1977 kolme yhdistyksen jäsentä, entinen hallituksen jäsen ja puheenjohtaja Tapio Suomi, hallituksen jäsen, entinen varapuheenjohtaja ja teknikoiden alaosaston puheenjohtaja Lenni Konttila sekä luottamusmies Paula Mäntynen perustivat oman yhdistyksen, Helsingin kunnallisten virastojen ja laitosten henkilöstö HKVL ry:n. Uuden yhdistyksen perustamisen syiksi he kertoivat muun muassa HKVT:n jäsenmäärän laskun, korkeapalkkaisten huonon edunvalvonnan sekä yleisen tyytymättömyyden yhdistyksen toimintaan.¹⁷⁰

Uusi yhdistys anoi, että Kunnallisvirkamiesliitto ottaisi sen suoraksi jäsenekseen, mitä ei kuitenkaan tapahtunut. HKVT:ssä yhdistykseen suhtauduttiin kielteisesti, sillä sen katsottiin kilpailevan samoista jäsenistä ja sen toiminnan olevan HKVT:n toi-

HKVT:n käsityön- ja askartelutyönohjaajien 10-vuotisnäyttely pidettiin Metrotoimiston näyttelyhuoneessa marras-joulukuun vaihteessa 1975. Näyttelyn teemana oli "Toiminnallako toimivaksi".

(Jyty Metropolin arkisto, Stig Nordvik)

mintaa hajottavaa ja vahingoittavaa. Tämän seurauksena HKVT:n hallitus päätti kesäkuussa 1977 erottaa uuden yhdistyksen perustaneet jäsenet. Konttila, Suomi ja Mäntynen valittivat päätöksestä yhdistyksen edustajistolle ja hallitukselle toden, että heidän tarkoituksenaan oli ollut kerätä HKVT:hen kuulumattomia jäseniä perinteisistä KVL:n ammattiryhmistä ja toimipaikoista.¹⁷¹

Ristiriidat eivät kuitenkaan päättyneet tähän. Kesäkuussa 1977 Kunnallisvirkamiesliiton suoraa jäsenyyttä haki myös yhdistys nimeltä Kunnallistekniset-KT, jonka puheenjohtaja kävi liittymisneuvotteluja KVL:n puheenjohtajan Taisto Mursulan kanssa. Neuvotteluissa ilmeni, että yhdistyksen taustalla oli teknisen henkilökunnan laaja tarve järjestölle, joka "muodostaisi selvän

Helsingin yhdistyksen sääntöjä muutettiin vuonna 1977. Varsinaisten kokousten välinen aika sekä edustajiston toimikaudet lyhenivät kahteen vuoteen. Yhdistyksen hallituksen toimikausi pidennettiin kahteen vuoteen, ja hallituksen jäsenmäärä nostettiin neljääntoista. Kuvassa HKVT:n hallitus vuodelta 1977: pöydän ääressä vas. Raija Sirén, puheenjohtaja Maini Rajaniemi, Eeva-Liisa Paloniemi ja Lea Kokko. Takana vas. Kaj-Åke Lindroos, Tapio Sademies, Seija Heiman, Viljo Lehtinen, Lea Karreinen, Iris Järvenpää, Pekka Metsä, Seppo Aalto ja Irja Ojala.

haasteen nykyiselle KTK/STTK vaihtoehdolle”. Kunnallistekniset-KT keskittyisi jäsenhankinnassaan järjestäytymättömiin tai muihin keskusjärjestöihin kuuluviin diplomi-insinööreihin, insinööreihin, teknikoihin ja työnjohtajiin – kilpailua KVL:n yhdistyksille ei olisi.¹⁷²

KVL:n hallitus suhtautuikin kokouksessaan 22.6.1977 Kunnallisteknisten jäsenhakemukseen aluksi myönteisesti, ja liiton varapuheenjohtaja, turkulainen satamainsinööri Kalevi Maramo oli valmis hyväksymään uuden yhdistyksen jäsenyyden *”suoralta kädeltä”*. Yhdistystä pidettiin tarpeellisena muun muassa jäsenhankinnan kannalta, vaikka myös suoraa kampanjaa jäsenten hankkimiseksi KTK:lta ehdotettiin.¹⁷³

HKVT:n kanta Kunnallisteknisiin oli kuitenkin kielteinen. Uusi yhdistys oli HKVT:n saamien tietojen mukaan pääasiassa helsinkiläinen, eikä HKVT ollut saanut sen perustamisesta tai perusta-

jista mitään ennakkotietoja. HKVT:n mukaan uusi Kunnallistekniset hajottaisi Helsingin yhdistystä monella tavalla: HKVT:ssä oli jo kaksi paikallista ammattikohtaista alaosastoa ja myös liitolla oli valtakunnallisesti teknisen alan toimialajaostoja, joten tarvetta uudelle yhdistykselle ei ollut.¹⁷⁴

KVL:n hallituksen jäsen, kemiläinen kaupunginvouti Kari Forsman tiesi myös kertoa, että Kunnallistekniset oli perustettu *”samaa tarkoitusta varten”* kuin aiempi Helsingin Kunnallisten virastojen ja laitosten henkilöstö HKVL ry, ja siihen kuului vain kuusi jäsentä, joista yksi oli HKVT:sta vahingoittavan toiminnan vuoksi erotettu Lenni Konttila. KVL:n hallitus päättikin näiden tietojen jälkeen jättää Kunnallisteknisten asian pöydälle, eikä yhdistystä myöhemminkään hyväksytty KVL:n jäseneksi. Syyskuussa 1977 HKVT:n edustajiston ylimääräinen kokous sinetöi Konttilan, Suomen, ja Mäntysen erottamispäätöksen yhdistyksestä.¹⁷⁵

Lokakuussa 1977 HKVT:n puheenjohtaja Maini Rajaniemi lähestyi kirjeitse Kunnallisvirkamiesliittoa ja kertoi, että *”liiton johdon ja yhdistyksen hallituksen välit olivat vääristymässä”*. Syynä tähän oli, että liittoon kuulunut oululainen Vesihuoltolaitosten toimihenkilöyhdistys oli hyväksynyt HKVT:stä aiemmin erotetut Konttilan ja Suomen jäsenikseen ja lisäksi HKVT:llä oli epäselvyyttä siitä, oliko KVL tukenut erotettujen valintaa liiton tai TVK-V:n luottamuselimiin.

Kirjeessä tiedusteltiin myös HKVT:n asemasta järjestöketjössä: HKVT oli aikanaan hyväksytty liiton jäseneksi vastaamaan Helsingin kaupungin palveluksessa olevien järjestäytymisestä, eikä kahden KVL:n yhdistyksen ollut mahdollista hankkia jäseniä samasta kaupungista valtakunnallisia ammattikuntapohjaisia yhdistyksiä lukuun ottamatta. Kunnallisvirkamiesliitto päätti, että sen puheenjohtajisto käy keskusteluja HKVT:n ja asianomaisten kanssa.¹⁷⁶

Myös KVL:n suora jäsenyhdistys Maaseudun Kunnallisvirkailijat (MKV) sai Rajaniemeltä tiukkasävyisen kirjeen, jossa tämä paheksui HKVT:n puolesta sitä, että MKV oli hyväksynyt yhdistyksestä erotetun Konttilan sekä muita Helsingin kaupungin palveluksessa olleita entisiä HKVT:n jäseniä jäsenikseen. Ilmeisesti kyse oli HKVT:stä siirtyneistä teknikoista, sillä Rajaniemen mukaan kaupungin virastoissa ja laitoksissa oli *”mm. henkilökunta-*

Itä-Pasilaa rakennettiin kiivaalla vauhdilla 1970-luvulla. Ylhäällä vasemmalla kohoava TVK:n uusi toimitalo valmistui vuonna 1977. HKVT osti samoista tiloista KVL:n kanssa käyttöönsä kolme toimistohuonetta ja kokoushuoneen.
(Helsingin kaupunginmuseo, SKY-FOTO Möller)

lehtien välityksellä käynnissä kampanja HKVT:n jäsenen värväämiseksi Helsingin Kunnallistekniset – HKT -nimiseen yhteisöön, joka ilmoitusten mukaan kuuluu KVL:oon ja sitä kautta TVK:hon”.¹⁷⁷

Maaseudun Kunnallisvirkailijain puheenjohtaja Antti J. Peltonen totesi vastauksessaan, että MKV:llä oli valtakunnallisena liittona oikeus ottaa jäseniä ympäri maata ja jokaisen ”Helsingin teknisen” kohdalla oli tarkistettu, että jäsenyys HKVT:hen oli päättynyt. Peltonen totesi lisäksi, että *”Ilmeisesti juuri puutteellinen edunvalvonta on johtanut mainitun ammattikunnan pyrkimyksiin erillisjärjestäytymisestä. Teknisten ennakkoluulottomuutta osoittaa se, että he ovat MKV:n järjestäytymiskanavakseen valitessaan myöntäneet, että Pasilan pohjoispuolellakin on jotain. - - Jatkoa ajatellen totean, että pidämme Helsingin tekniset mielellämme jatkuvasti piirissämme. Jos kuitenkin kaikkia osapuolia tyydyttävä toinen ratkaisu syntyy, emme toki nosta siitä hälyä.”*¹⁷⁸

HKVT:n toimintakertomuksen mukaan vuonna 1977 HKVT:sta erosi 385 jäsentä. Selitys eronneiden määrään löytyy teknikkojen alaostaston jäsenten siirtymisestä Kunnallisvirkamiesliiton alaiseen kilpailevaan yhdistykseen sekä samana vuonna valtiolle siirtyneiden oikeuslaitosvirastojen (mm. raastuvanoikeudet, maistraatit ja ulosottolaitokset) henkilöstön eroamisesta yhdistyksestä. Teknikkojen alaostaston jäsenmäärä laski kuitenkin niin alhaiseksi, että osastoon jääneet jäsenet päätettiin ohjata muihin alaostastoihin.¹⁷⁹

HKVT luopui ammattikohtaisista alaostastoista vuonna 1982, kun yhdistyksen organisaatio muutettiin teollisuusliittopohjaiseksi. Kaikki saman ”hallintokunnan” palveluksessa olevat jäsenet yhdistettiin samaan ammattiosastoon, ja lisäksi perustettiin Yleinen ammattiosasto, johon saivat liittyä muihin osastoihin kuulumattomat yhdistyksen jäsenet. Uudistuksen jälkeen ammattiosastoja oli kuusitoista, joista suurin oli Terveysviraston ammattiosasto noin 420 jäsenellä. Ammattiosastot tekivät muun muassa kuoppakorotusehdotuksia yhdistyksen hallitukselle, ja joskus ammattiosastot kävivät ehdotuksien valmisteluvaiheessa neuvotteluja myös viraston tai laitoksen johdon kanssa.¹⁸⁰

Ammattiosastotoiminta aiheutti myös ristiriitoja Helsingin yhdistyksen ja KVL:n välille. Vuonna 1985 kaksi pääkaupunkiseudulla toiminutta palomiesten ammattiyhdistystä oli liittymässä KVL:n jäseniksi, ja niistä toinen, Helsingin Palomieshenkilöstö,

HKVT:n kanssa samaan Helsingin piiriin. HKVT:n jäsenenä oli ollut aiemmin myös palomiehiä, ja niinpä yhdistys vastusti Helsingin Palomieshenkilöstön hyväksymistä liiton jäseneksi, koska yhdistykset kilpaisivat samoista jäsenistä. HKVT:ssä katsottiin, että palomiesten tulisiikin järjestäytyä alaostastoksi paikallis-yhdistyksen kautta – olihan HKVT:n alaostastossa myös kaupungin kodinhoitajia, vaikka heillä oli myös oma valtakunnallinenkin yhdistys. KVL:n liittovaltuusto ratkaisi asian kuitenkin HKVT:n kannalta kielteisesti.¹⁸¹ ■

LUKU IV

UUDEN EDESSÄ
(1991–2019)

Keväinen Helsinki ilmasta kuvattuna.
(Helsingin kaupunginmuseo, Suomen Ilmakuva Oy)

UUDEN EDESSÄ (1991–2019)

”ETTÄ TYÖPAIKKA SÄILYISI”

”**N**yt jaetaan kansalle kurjuutta. Uusi hallitus täytyy alka-
jaisiksi oikean suoran. Jos sen ohjelmia lukee kuin piru
Raamattua, palkansaaja putsataan unelmistaan. Hän on
maksumiehenä, kun Suomi kiristää nälkävyötä, elvyttää vientiyri-
tyksiä ja kiillottaa Suomi-kuvaa kansainvälisillä markkinoilla. Por-
varihallituksen matokuuri puree pahiten niitä, joita lama on muu-
tenkin koetellut”, maalasi toimittaja Ritva Remes suomalaisten
tulevaisuudennäkymiä Helsingin Sanomien sunnuntaisivuilla
huhtikuun lopussa 1991.¹⁸²

Nousukauden jälkeen Suomi syöksyi 1990-luvun alussa taan-
tumaan. Rahoitusmarkkinoiden vapauttaminen 1980-luvulla oli
johtanut pankkien liialliseen luotonantoon, minkä seurauksena
yritykset ja kotitaloudet velkaantuivat. Korkotaso nousi, kilpailu-
kyky laski ja Neuvostoliiton epävakaa poliittinen tilanteen
vuoksi idänkauppa kärsi. Suurtyöttömyys ja pankkituet nostivat
valtion menoja, ja maan taloustilanteen tasapainottamiseksi
Esko Ahon hallitus leikkasi muun muassa sosiaalietuuksia.¹⁸³

Laman seurauksena KVL:n ja muiden jäsenliittojen omistama
sijoitusyhtiö Vendito haettiin syksyllä 1992 konkurssiin. Vendito
vei mukanaan myös sen velkoja taanneen keskusjärjestö TVK:n.
Konkurssin taloudelliset menetykset eivät kuitenkaan suoraan
koskettaneet Helsingin yhdistystä, mutta KVL joutui etsimään
uuden keskusjärjestön. Liitto valitsi uudeksi keskusjärjestökseen
Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto STTK:n
(nykyinen Toimihenkilökeskusjärjestö STTK).¹⁸⁴

Kunnallisella puolella oltiin laman iskiessä ilman pääsopi-
musta, sillä SAK:n kuntapuolen pääsopijajärjestö Julkisten Työ-

HKVT järjesti laman aikana uusien jäsenten iltoja, joissa esiteltiin yhdistyksen toimintaa.

(Jyty Metropolin arkisto)

alojen Ammattijärjestö (JTA) oli irtisanonut sen vuonna 1990 ta-
voitteenaan laajentaa paikallista sopimista. Kunnallista työmark-
kinapolitiikkaa tutkinut Aarne Mattila toteaa: ”Pääsopimusta
koskeneet neuvottelut olivat käynnistyneet aikana, jolloin paikallista
neuvottelu- ja sopimusmenettelyä ajateltiin tarvittavaksi lähinnä

*valtakunnallisia sopimuksia korkeammista palkoista neuvottelemi-
seen työvoimapulan takia. Tilanne muuttui neuvottelujen aikana
jyrkästi”*.¹⁸⁵

Uusi pääsopimus saatiin solmittua vasta taantumien keskellä
tammikuussa 1993, ja siinä sovittiin entistä laajemmasta paikkal-
lisesta sopimisesta. Pääsopimuksen mukaan virka- ja työehto-
sopimuksista voitiin poiketa, mikäli se oli paikallisten erityisolo-
suhteiden vuoksi aiheellista eikä sopimista rajoitettu valtakun-
nallisella sopimuksella. Syksyllä 1993 solmittiin lisäksi yleissopi-
mus yhteistoimintamenetelmästä, joka oli jo luonteeltaan virka-
ja työehtosopimus. Se vastasi sisällöltään suurin piirtein yksityi-
sen puolella käytössä ollutta menetelmää, mutta sen mukaan
kuntiin tuli asettaa paikallisella sopimuksella yhteistoimintaelin.
(ks. s. 145).¹⁸⁶

Kunnalliset yleiset virka- ja työehtosopimukset saivat vuoden
1995 alusta rinnalleen kuntien teknisten henkilöiden virka- ja
työehtosopimuksen (TS-95), jonka soveltamisesta neuvoteltiin
paikallistasolla. Neuvoteltavina asioina olivat muun muassa so-
pimuksen soveltamisalaan kuuluneiden palkkaryhmät sekä ylei-
set ja tehtäväkohtaiset palkat. HKVT perusti oman työryhmän
teknisten virka- ja työehtosopimusta varten.¹⁸⁷

Laman vaikutukset osuivat kipeästi Helsingin kaupunkiin,
joka joutui turvautumaan voimakkaaseen lainanottoon. Helsin-
kiä vielä 1980-luvun lopussa vaivanneesta työvoimapulasta siir-
ryttiin suurtyöttömyyteen. Kun vuonna 1990 Helsingissä oli
3 370 työtöntä työnhakijaa, kohosi heidän määränsä seuraavana
vuonna yli 15 000:een ja vuonna 1992 yli 32 000:een. Joulukuussa
1993 Helsingissä oli jo liki 50 000 työtöntä, ja kaupungin työttö-
myysaste kipusi yli 18 prosenttiin.¹⁸⁸

Tiukassa taloudellisessa tilanteessa Helsingin kaupunki pyrki
hakemaan säästöjä myös henkilöstökuluista, jotka muodostivat
vuonna 1991 noin 37 prosenttia kaupungin kaikista menoista.
Vuoden 1992 alussa neuvoteltiin ensimmäinen paikallinen sääs-
tösopimus, jossa kaupungin henkilöstö vaihtaisi lomarahansa
vastaavaan palkalliseen vapaaseen. Vastineeksi kaupunki sitou-
tui siihen, ettei ”pysyvää henkilöstöä ei irtisanoa taloudellisista
syistä eikä pakkolomauteta vuoden 1992 aikana, vaikka taloudelli-
nen tilanne vielä nykyisestäään heikkenisi”, kuten Helsingin kau-
pungin henkilöstömenojen sopeuttamisryhmän pöytäkirjaan

kirjattiin maaliskuussa 1992. Viranhaltijoiden lomautus ei olisi ollut Helsingissä mahdollista ilman virkasäännön muutosta.¹⁸⁹

Koska kunnallista pääsopimusta ei tässä vaiheessa ollut vielä solmittu, myönsi Kunnallinen työmarkkinalaitos (KT) huhtikuussa 1992 Helsingin kaupungille erikseen valtuuden paikallisen virka- ja työehtosopimuksen solmimiseksi. Tällä menettelyllä Helsingin kaupunki säästi henkilöstömenoissa noin 65 miljoonaa markkaa.¹⁹⁰

Helsingin kaupungin rahoitusjohtajana vuosina 1991–2013 ja sittemmin kansliapäällikkönä vuoteen 2016 toimineen kanslianeuvos Tapio Korhosen mukaan kaupungille oli kunnia-asia hoitaa taloustilanteen vaatimat leikkaukset sovitulla tavalla ja pitää sopimuksista kiinni: Esimerkiksi kun lomarahoja vaihdettiin vaijaksi, laski työnantajan edustaja niiden määräksi kaksi päivää

Lamasta huolimatta 1990-luvun alussa oli myös iloisia tunnelmia. Kuvassa Tati Vihreä eli rakennusviraston Elina Nummi viihdyttää lapsia Kontulan ostoskeskuksessa.

(Helsingin kaupunginmuseo)

liikaa. ”Oli sovittu ja vaikka oltiin laskettu väärin, sopimus piti”, muistelee Korhonen.¹⁹¹

Toukokuussa 1992 kunnallisen alan sopijapuolet sopivat lomarahojen maksun siirtämisestä tai korvaamisesta vapaalla, ja joulukuussa astui voimaan laki kunnallisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden työnteon palkattomasta keskeyttämisestä. Vuoden 1993 alussa yleiseen virka- ja työehtosopimukseen lisättiin määräykset viranhaltijoiden lomauttamisesta. Paikallisiin neuvotteluihin velvoitti myös vuonna 1993 solmittu yleissopimus yhteistoimintamenettelystä, joka korvasi aiemman työpaikkademokratian suositussopimuksen.¹⁹²

Lama syveni edelleen, ja Helsingin kaupunki asetti vuodelle 1993 jälleen uudet säästötavoitteet. Poliittiset päättäjät olivat lomautusten kannalla, ja kaupunginjohtaja Kari Rahkamo puolsi palkanalennuksia. HKVT:n tärkeimpänä tavoitteena oli työpaikkojen turvaaminen. Sovintoon pääseminen vaati jälleen pitkiä neuvotteluja, mutta helmikuussa 1993 kaupungin ja järjestöjen välillä allekirjoitettiin uusi säästösopimus.

Sopimuksessa järjestöt suostuivat uusiin säästöihin. Kaupungin henkilöstölle annettiin valittavaksi kuusi eri vaihtoehtoa, muun muassa yhden palkkaluokan alennus, vuosilomapalkan leikkaus tai lomarahojen luopuminen vastikkeettomasti, joihin suostuminen takasi irtisanomis- ja lomautussuojan kuluneelle vuodelle. ”HKVT:n jäsenet hyväksyivät ratkaisun pitkän hampain, mutta muut vaihtoehdot olivat vielä kamalampia”, muistelee yhdistyksen entinen puheenjohtaja Hannu Elovaara säästösopimusneuvottelujen tuloksia.¹⁹³

Taantuman keskellä vuonna 1993 Helsingin kaupunginhallitus päätti henkilöstöjärjestöjen vastustuksesta huolimatta yksipuolisesti uudesta virkasäännöstä. Järjestöt vastustivat virkasääntöön sisältynyttä niin sanottua Oslon mallia, joka tarkoitti työntekijöiden palkkaamista Helsingin kaupungin palvelukseen entisen yksittäisen viraston sijaan. Käytännössä uusi virkasääntö tarkoitti sitä, että virka- ja työsuhteisen henkilöstön tuli tarvittaessa hyväksyä siirtäminen kaupungin toisen hallintokunnan palvelukseen.¹⁹⁴

Syksyllä 1993 Suomen taloustilanne ei näyttänyt juuri valoisammalta, ja kuntien taloudet olivat yhä leikkurien alla. Laajalla työmarkkinakierroksella marraskuussa solmittu kunnallinen

Vox Urbana (Kaupungin ääni) vietti 40-vuotisjuhliaan vuonna 1992. Kuoro perustettiin vuonna 1952 Helsingin kaupungin virkamiesyhdistyksen sekakuoroksi. Se oli alkuun avoin vain Helsingin yhdistyksen jäsenille, mutta sittemmin jäseniksi on hyväksytty myös kaupungin muu henkilöstö. Kuoron perinteisiin ovat kuuluneet kevätkonsertit sekä joulunajan adventtikonsertit Vanhassa kirkossa. Vox Urbanan laulua on kuultu myös Art Goes Kapakka -tapahtumassa. Kuoron pitkäaikaisina johtajina ovat toimineet musiikkineuvos Aapeli Vuoristo sekä dir. mus. Martti Neuvonen (kuvassa edessä). Kuoron taiteellisenä johtajana toimii nykyisin Päivi Järvinen. (Jyty Metropolin arkisto, Roy Koto)

virka- ja työehtosopimus edellytti sopimusosapuolten sitoutumista siihen, että *”kuntien ja kuntayhtymien palkkakustannuksia alennetaan paikallisilla ratkaisulla vuosina 1994 ja 1995 keskimäärin vähintään 2,7 % vuoden 1993 tilinpäätöksen mukaisista palkkakustannuksista”*. Talouden taantuma kosketti yhä kaikkia kunnallisen puolen työntekijöitä, ja sopimus tiesi säästöneuvottelujen jatkamista myös Helsingissä. Ristiriitaisuutta ratkaisussa herätti se, että samaan aikaan erityisesti vientiteollisuudessa syntyi jo palkankorotuksia sisältäviä ratkaisuja.¹⁹⁵

HKVT:n hallitus kokoontuikin syksyllä 1993 puheenjohtaja Hannu Elovaaran johdolla seminaariin Haikon kartanoon etsimään ratkaisua seuraavan vuoden tilanteeseen. Yhdistyksen periaatteiksi kirjattiin muun muassa, että *”neuvotteluissa turvataan vakituisen henkilöstön palvelussuhde siten, ettei ketään irtisanota”* ja *”määräaikaisessa palvelussuhteessa olevien määrä ja tehtävät tarkistetaan virastokohtaisesti”*.¹⁹⁶

Seuraava, Helsingin selviytymissopimukseksi kutsuttu säästö-sopimus allekirjoitettiin helmikuun alussa 1994. Siinä noudatettiin marraskuisen kunnallisen virkaehtosopimuksen mukaista palkkakustannusten alentamista ja sovittiin, että lomarahosta maksettiin vuosina 1994–1995 vain 40 prosenttia. Järjestöistä ai-noastaan Akava kieltäytyi sopimuksen allekirjoittamisesta, mikä johti 400–600 akavalaisen irtisanomisuhkaan säästöosuuden saavuttamiseksi. Maaliskuussa 1994 Akavakin taipui mukaan sopimukseen.¹⁹⁷

Vuosien 1992–1994 säästösopimuksien seurauksena Helsingissä ei lamavuosina erotettu kaupungin vakituisia viranhaltijoita, toimihenkilöitä tai työntekijöitä, vaan henkilöstövähennykset tapahtuivat luonnollisen poistuman kautta. Tämä tarkoitti kuitenkin sitä, ettei esimerkiksi eläköitymisen vuoksi vapautuneita virkoja täytetty ja sijaisten sekä määräaikaisen henkilöstön määrää vähennettiin.¹⁹⁸

Nousukaudella ammattiyhdistystoiminta ja järjestäytyminen ei ollut houkutellut ihmisiä. Helsingin säästösopimukset ja kaupungin henkilöstön työsuhteiden turvaaminen näkyivät myös HKVT:n jäsenmäärässä, joka kasvoi lamavuosina reippaasti: vuosina 1991–1992 yhdistykseen liittyi yli 650 jäsentä. Kunnan ammattilaiset -lehti kertoi tammikuussa 1991, että monelle uudelle jäsenelle tärkeimpänä syynä liittymiseen oli, *”että työpaikka säi-*

lyisi”. Vuonna 1994 yhdistyksen jäsenmäärä ylitti jo 4 000 rajan, ja sen suurimmassa, sosiaalitoimen ammattiosastossa oli noin 1 500 jäsentä. Yhdistykseen perustettiin lisäksi nuorisotoimikunta uusien nuorten jäsenten houkuttelemiseksi mukaan toimintaan.¹⁹⁹

”YT EI OLE KIROSANA”

Laman keskellä, syksyllä 1993 solmittiin valtakunnallinen yhteistoimintamenettelyn yleissopimus, joka oli velvoittavuudeltaan virka- ja työehtosopimusluonteinen. Sopimuksen mukaan kuntiin tuli asettaa paikallisella sopimuksella yhteistoimintaelin. Helsingissä tehtiinkin jo samana vuonna uusi velvoittava yhteistoimintasopimus, joka pohjautui vuonna 1992 solmitulle kokeiluluonteiselle yhteistoimintasopimuk-selle.²⁰⁰

Helsingissä yhteistoiminta tapahtui kolmiportaisesti *kaupunkitasolla, virastotasolla ja työpaikkatasolla*, ja olennaisinta siinä oli jatkuva vuorovaikutus sekä tiedonvälitys. Jotta yhteistoimintavelvoite tuli täytetyksi asianmukaisella tavalla, tuli viranhaltijoihin tai työntekijöihin vaikuttavista valmisteilla olleista asioista neuvotella ennen päätösten tekoa. Yksittäisiä viranhaltijoita koskevilla asioilla käsittely tapahtui pääasiassa esimiehen kanssa, mutta laajemmat asiat tuli käsitellä yhteistoimintaelimen kokouksessa.

Helsingissä *kaupunkitason* yhteistoimintaeliminä toimivat järjestöneuvottelukunta ja henkilöstötoimikunta. Järjestöneuvottelukunta koostui järjestöjen nimittämistä jäsenistä, ja se käsitteli kaupungin henkilöstön liittyviä asioita. Sen tärkeimpiä tehtäviä oli valita henkilöstön edustajat henkilöstötoimikuntaan sekä työsuojeluneuvottelukuntaan.

Henkilöstötoimikuntaan valittiin 12 jäsentä: Järjestöneuvottelukunta valitsi viisi jäsentä sekä varapuheenjohtajan ja kaupunginhallitus nimitti työnantajan edustajiksi toimikunnan puheenjohtajan sekä viisi jäsentä kaupungin johtavista viranhaltijoista siten, että rahoitus- ja henkilöstöjohto tulivat edustetuiksi.

Henkilöstötoimikunnan tehtävinä oli muun muassa antaa lausuntoja kaupungin talousarvioista, toiminta- ja taloussuunnitelmista, tehdä esityksiä kaupunginhallinnossa noudatettavista

henkilöstöpolitiikan- ja hallinnon yleisperiaatteista sekä käsitellä kaupungin henkilöstöä koskevien työmarkkinasopimusten täytäntöönpanoa.

Lisäksi Helsingin oma yhteistoimintasopimus määritteli, että jokaisella virastolla ja laitoksella tuli olla vielä omat yhteistoimintasopimuksensa, joissa sovittiin virastossa noudatetut menettelytavat.

Virastotason yhteistoiminta-asioita hoidettiin johtotasolla joko johtoryhmässä, laajennetussa johtoryhmässä, henkilöstötoimikunnassa tai muussa toimielimessä, joissa oli mukana myös henkilöstön edustajia. Kunkin viraston oma yhteistoimintasopimus määritteli lisäksi henkilöstön kannalta merkittävien asioiden käsittelytavan sekä virastotason neuvottelut. *Työpaikkatasot* olivat työnantajan ja henkilöstön välisen yhteistoiminnan tärkein taso, johon kuuluivat työyhteisön kehittämistä, toimintaa ja ohjaamista koskevat asiat sekä kehittämis- ja tuloskeskustelut. Yhteistoiminnan organisoinnissa käytettiin hyväksi myös luottamusmies- ja työsuojeluorganisaatioita.²⁰¹

Yhteistoimintasopimuksessa määriteltiin lisäksi, että luottamusmiesorganisaatio tuli muuttaa virastokohtaiseksi myös pienissä virastoissa. HKVT:n luottamusmiestoiminnassa tämä tarkoitti sitä, että vuosina 1992–1993 luottamusmiesten määrä kasvoi 39:stä 54:ään ja pääluottamusmiesten kuudesta kolmeentoista.²⁰²

Virkaehtosopimus pohjaiset yhteistoimintasopimukset olivat voimassa kunnallisen alan yhteistoimintalain voimaan astumiseen 1.9.2007 asti. Uusi laki johti Helsingissä myös virasto- ja laitostokohtaisten yhteistoimintasopimusten päättymiseen. Kaupungin uudesta yhteistoimintasopimuksesta neuvoteltiin vuoden 2007 aikana, ja sopimus solmittiin vuodenvaihteessa 2007–2008. Sopimuksessa määriteltiin yhteistoimintavelvoitteen täyttymisen perusteet sekä yhteistoiminnassa käsiteltävät asiat.²⁰³

Vaikka virastokohtaisista yhteistoimintasopimuksista luovuttiinkin, säilyi yhteistoiminnan kolmiportainen jako (*työyhteisötaso, virasto- ja liikelaitostaso, kaupunkitaso*). Yhteistoiminnan periaatteena oli edelleen asioiden ensisijainen hoitaminen *työyhteisötasolla*. Suurissa virastoissa ja liikelaitoksissa voitiin asettaa myös järjestelyneuvottelukunta tai henkilöstöryhmä. *Virastotasolla* pääneuvottelijoina toimivat pääluottamusmiehet ja *kaupunkitasolla* yhdistyksen neuvotteluista vastasi puheenjohtaja.

”Edunvalvonta toimii, kun yhteistoiminta sujuu. Yt ei ole täällä kirosana, vaan asioista puhutaan suoraan ihmiseltä ihmiselle”, kuvasi sosiaaliviraston pääluottamusmies Liisa Paavola virastonsa yt-toimintaa vuonna 2010.²⁰⁴

Yhteistoiminnan uudistuksen jälkeen kaupunkitasolla toimi lisäksi henkilöstöpoliittinen työryhmä, johon kuuluivat kaupungin henkilöstöjohtajan lisäksi kaupungin ja järjestöjen edustajat. Tämän työryhmän tehtäviin kuului seurata kaupunkitason laajoja kehittämishankkeita, yhteistoimintamenettelyn onnistumista sekä osallistua henkilöstöstrategian ja henkilöstöpoliittisten menettelyohjeiden valmisteluun.²⁰⁵

Helsingin kaupungin uusi yhteistoimintasopimus astui voimaan 1.6.2017, ja siinä poistettiin aiemmat päällekkäisyydet työsuojelun ja yhteistoiminnan osalta.²⁰⁶

PYRKIMYKSENÄ TEHOKKUUS

Kunnallishallintoon suunniteltiin 1980-luvun nousukaudella uudistuksia, jotka toteutuivat vasta lamavuosina. Vuosien 1989–1996 vapaakuntakokeilulla kunnille annettiin mahdollisuuksia poiketa erinäisistä laeista ja asetuksista sekä valtionosuuksia ja avustuksia koskevista säännöksistä. Kokeilulla pyrittiin kunnallisen itsehallinnon vahvistamiseen ja kuntien palveluiden kehittämiseen. Vapaakuntakokeilu oli alkua kunnallishallinnon uudistamiselle, jossa myös liikkeenjohdollisilla opeilla pyrittiin parantamaan erityisesti kuntien tuloksellisuutta ja palvelukykyä. 1990-luvun alun laman seurauksena monet uudistukset tapahtuivat huomattavan nopeasti.²⁰⁷

Kuntien talouden tehostamiseen vaikutti myös vuoden 1993 valtionosuusjärjestelmän uudistus, jota oli suunniteltu jo ennen lamavuosia. Aikaisemmin valtion keskusvirastot päättivät kuntien *valtionavuista*, jotka oli tarkoitettu lakisääteisten palvelujen toimeenpanemiseen. Uudistuksen jälkeen kunnat saivat nyt itse päättää valtiolta saamansa *valtionosuuden* käytöstä. Uudistuksen myötä hyvinvointipalvelujen järjestäminen siirtyi yhä enemmän kunnille, joiden rahoitusvastuu ja -vapaus tosin kasvoivat. Laman seurauksena valtionosuudet pienenivät, mikä yhdessä kuntien taloustilanteen heikkenemisen seurauksena johti toimintojen tehostamisen tavoitteluun.²⁰⁸

Yhtenä toimintojen tehostamisen muotona pidettiin kunnallisten palveluiden yhtiöittämistä, mikä tarkoitti kunnallisen toiminnan muuttamista osakeyhtiömuotoiseksi. Yhtiön omistajaksi jäi yleensä kunta. Osakeyhtiömuotoa pidettiin kunnan organisaatiota tehokkaampana, ja se toimi vaihtoehtona toimintojen ulkoistamiselle.²⁰⁹

HKVT joutui pohtimaan yhtiöittämisen mahdollisia etuja ja haittoja jo ennen lamaa vuonna 1988, kun pääkaupunkiseudun suurimpien kuntien omistamasta Pääkaupunkiseudun tietokeskuksesta (PTK) päätettiin muodostaa osakeyhtiö. Tietokeskukseen työntekijöistä 40 henkilöä kuului Helsingin yhdistykseen. HKVT vastusti lähtökohtaisesti yhtiöittämistä, sillä pelättiin, että yhdistyksen jäsenten palkkaus ja etuudet heikkenisivät. Lisäksi huolena oli, että yhtiöittäminen johtaisi kunnallisten yhtiöiden myyntiin ja toimintojen yksityistämiseen.²¹⁰

Henkilökunnan siirrosta uuden yhtiön palvelukseen tehtiin niin sanottu siirtosopimus, jonka periaatteet löytyivät jo vuoden 1977 kuntajaoista annetusta laista. Siirtosopimuksella pyrittiin

HKVT:n valtuustoa
koolla vuonna 1996.

(Jyty Metropolin arkisto)

turvaamaan palvelussuhteen ehdot, eläkkeet sekä muut palvelussuhteeseen liittyneet työolot. Pääkaupunkiseudun tietokeskukseen yhtiöittäminen tapahtui ilman riitaa, mutta muutaman vuoden kuluttua sen työntekijät ilmaisivat yhdistykselle pettymyksensä järjestelyyn.²¹¹

Kuntien toimintojen yhtiöittäminen oli vasta alussa, eikä Kunnallisvirkamiesliittokaan ollut vielä muodostanut kantaansa asiasta. HKVT:n lokakuussa 1988 esittämään selvityspyyntöön liitto vastasi, ettei ollut vielä tiedossa, missä määrin yksityistäminen uhkasi liiton jäsenten virkoja tai toimia. KVL:n mukaan sen tehtävä etujärjestönä oli edesauttaa sellaista kehitystä, joka takaisi sen jäsenten virka-/työsuhteiden säilymisen ja palvelussuhteiden kehittymisen. Kunnallisvirkamiesliitto oli kuitenkin mukana määrittelemässä kunnallisten toimintojen muutosta, jossa perinteisestä virastokulttuurista oltiin siirtymässä palvelukulttuuriin.²¹²

Vuonna 1994 voimaan tullut ETA-sopimus toi lisäksi mukanaan julkisten hankintojen kilpailuttamisvelvollisuuden, ja seuraavana vuonna Euroopan unionin (EU) jäsenyys yhdenmukaisti

Henkilöstötyöryhmä
kokoontui elokuussa
1998 Stansvikissa.

Kuvassa mm. Hannu Tulensalo, Tapio Korhonen ja henkilöstöasioista vastannut apulaiskaupunginjohtaja Antti Viinikka.

(Jyty Metropolin arkisto)

säännökset muiden EU-maiden kanssa. Vuoden 1995 kuntalain uudistuksessa väljennettiin kuntien hallinnon, talouden ja toiminnan sääntelyä, ja se antoi mahdollisuuden myös kuntien tulohajautukseen. Kuntalain tuoma muutos näkyi Helsingissä vuonna 1997, jolloin kaupungin organisaatioperustaksi hyväksyttiin konserniohjauksen periaatteet. Helsingin kaupunki ja sen tytäryhtiöt sekä osakkuusyhteisöt (liikelaitokset, yhteisöt, säätiöt ja kuntayhtymät) muodostivat siten Helsinki-konsernin.²¹³

Helsingin kaupungin ja sen henkilöstön yhteistyöelin *henkilöstötoimikunta* kokoontui juhannuksen alla 1994 keskustelemaan kaupungin energialaitoksen uuden yritysmuodon kehittämisestä kaupungin hallintojohtajan Seppo Ollin kanssa. Työntekijäjärjestöt totesivat ykskantaan, että kunnallinen liikelaitos voisi hoitaa samat toiminnot. Pelkona oli, että uusien yhtiöiden perustaminen vaikuttaisi energialaitoksen henkilökunnan asemaan. HKVT antoi kaupungille lausunnon, jossa se vastusti kaavailtujen sähkön myynti- ja jakeluyritysten perustamista.²¹⁴

Helsingin kaupunginvaltuusto päätti syksyllä 1994 kaupungin suurimpien liikelaitosten eli juuri energialaitoksen, vesi- ja viemärlaitoksen, satamalaitoksen sekä liikennelaitoksen muuttamisesta uuden kunnallislain mukaisiksi kunnallisiksi liikelaitoksiksi. Tämä merkitsi liikelaitosten budjettien eriyttämistä kaupungin budjetista ja siirtymistä tulo-rahoitukseen. Liikelaitokset säilyivät kuitenkin osana kaupungin organisaatiota ja olivat valtuuston päätösten alaisia. Muutokset eivät vaikuttaneet henkilöstön asemaan, ja liikelaitokset noudattivat kunnallista työehtosopimusta.²¹⁵

Vanhojen liikelaitosten nimet muuttuivat Helsingin Energiaksi, Helsingin Vedeksi ja Helsingin Satamaksi. Muutos näkyi myös HKVT:n ammattiosastojen nimissä: Energialaitoksen ammattiosastosta tuli Helsingin Energian ammattiosasto ja Satamalaitoksen ammattiosastosta Helsingin Sataman ammattiosasto. Rakennusviraston ja vesilaitoksen yhteinen ammattiosasto puolestaan jaettiin vuoden 1997 joulukuussa Rakennusviraston sekä Helsingin Veden ammattiosastoiksi. Liikennelaitoksen palveluksessa olleet kuuluivat edelleen Liikennelaitoksen virkailijayhdistyksen ammattiosastoon, joka oli ainoa rekisteröitynä yhdistyksenä toiminut ammattiosasto.

Vuosikymmenen lopulla HKVT:llä oli 12 ammattiosastoa, joissa

oli yhteensä noin 4 300 jäsentä. Vuonna 1997 yhdistys päätti vaihtaa nimensä Kunnallisvirkamiesliiton nimeä mukaillen KVL Helsingiksi.²¹⁶

Helsingin kaupunki jatkoi toimintojensa liikelaitostamista. Vuoden alusta 1998 Helsingin kaupungin keskuspesula muutettiin Helsingin tekstiilipalveluksi ja seuraavan vuoden alusta Helsingin ruokapalvelukeskus muutettiin Helsinki Cateringiksi. Helsinki Catering, Helsingin kiinteistöviraston kiinteistöpalvelukeskus sekä opetusviraston palvelukeskus yhdistyivät vuonna 2003 liikelaitos Palmiaksi. Vuosituhannen vaihteen jälkeen yhdistyksen jäsenistä yhä useampi työskenteli liikelaitoksissa ja osakeyhtiöissä.²¹⁷

Liikelaitostamisen ohella myös lainsäädännöllä oli vaikutuksia Helsingin kaupungin toimintoihin. Vuonna 1998 hyväksytty laki yleisestä oikeusavusta siirsi kuntien ylläpitämien oikeusaputoimistojen tehtävät oikeusministeriön alaisuuteen keskitettyihin oikeusaputoimistoihin. Kuntien viranhaltijat siirrettiin valtion palvelukseen, mikäli he täyttivät viran kelpoisuusehdot ja olivat toimineet virassaan yli kaksi vuotta. Helsingissä muutos koski noin 30 KVL Helsingin jäsentä, jotka joutuivat näin ollen luopumaan myös yhdistyksen jäsenyydestä.²¹⁸

Vuonna 2004 Kunnallisvirkamiesliitto ja Toimiehtoliitto (TOEL) yhdistyivät Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry:ksi. Nimenmuutos heijastui paikallisyhdistysten nimiin ja myös Helsingin yhdistyksestä tuli seuraavana vuonna Jyty Helsinki ry.²¹⁹

Raitiovaunu 9:n kuljettaja etsimässä vaihdetta lumituiskussa
Sturenkadun ja Aleksis Kiven kadun risteyksessä.
(Helsingin kaupunginmuseo, Kari Hakli)

Kunta-alan unioni

Kunnallisvirkamiesliittoa huoletti 1980-luvun lopulla Tehyn vahva asema TVK:ssa ja siten KVL:n aseman heikentyminen neuvotteluissa. Keväällä 1990 KVL:n liittohallitus hyväksyi ehdotuksen uuden neuvottelujärjestön perustamisesta. Kunta-alan unioniksi nimetyn järjestön osapuolina olivat Kunnallisvirkamiesliitto ja Kunta-alan ammattiliitto KTV (vuodesta 2005 JHL) ja uudella järjestöllä pyrittiin ajamaan KVL:n ja KTV:n muutenkin samankaltaisia tavoitteita sekä vahvistamaan molempien asemaa.

Kunta-alan unionista tuli kunta-alan kattavin järjestö. Sillä oli sopimusoikeus jäsenjärjestöjensä puolesta, ja neuvotteluissa molemmilla unionin jäsenillä oli oma edustajansa. Unionin jäsenyydestä huolimatta KVL säilytti jäsenyytensä TVK:ssa.²²⁰

Uuden neuvottelujärjestön perustaminen oli sen osapuolten erilaisista taustoista ja ideologioista johtuen yllättävää. Liitot kuuluivat eri keskusjärjestöihin, sillä KVL oli TVK:n jäsen ja KTV SAK:n. Karkeasti ottaen KVL yhdistettiin niin sanottu valkokaulustyöntekijöihin ja KTV puolestaan suorittavaa työtä tekeviin.

Kunta-alan unionin perustaminen ei edellyttänyt paikallistason yhteistoimintaa KVL:n ja KTV:n jäsenyhdistyksiltä. Helsingin kunnallisvirkamiehet ja toimihenkilöt HKVT sekä Helsingin yhteisjärjestö KTV perustivat kuitenkin lokakuussa 1990 Helsingin kunta-alan unionin, joka edusti noin 24 000 kaupungin palveluksessa ollutta työntekijää eli noin 60 prosenttia koko henkilöstöstä. Unionin puheenjohtajat valittiin vuorovuosin molemmista järjestöistä, ja hallituksen 14 paikkaa jaettiin tasan järjestöjen välillä.²²¹

Myös Helsingissä paikallisneuvotteluissa molemmilla järjestöillä oli omat neuvottelijansa, mikä herätti paikoin närää muissa osapuolissa. HKVT:n silloinen puheenjohtaja ja Helsingin kunta-alan unionin ensimmäisenä puheenjohtajana toiminut

Hannu Elovaara muistelee, että molempien järjestöjen oma edustaja neuvottelupöydässä edesauttoi asioiden ajamista. *”Ei voitu olla julkisesti eri mieltä, eikä ollut tappeluja. Helsingissä kaikki sujui hyvin, sillä jäsenistö oli niin samankaltaista”,* summaa Elovaara Helsingin kunta-alan unionin toiminnan alkuvuosia.²²²

Jyty Helsingin puheenjohtajana vuodesta 2007 toiminut Jussi Ruokonen puolestaan piti edunvalvonnan kannalta ensiarvoisen tärkeänä tasa-arvoista neuvotteluasemaa. *”Kunta-alan unionissa pitää pystyä toimimaan isomman kumppanin JHL:n kanssa niin, että myös pienemmän näkemykset tulevat esille”,* esitteli Jyty-lehti Ruokosen näkemyksiä lokakuussa 2008.²²³ ■

”Ei voitu olla julkisesti eri mieltä, eikä ollut tappeluja. Helsingissä kaikki sujui hyvin, sillä jäsenistö oli niin samankaltaista.”

LAKOSTA LONGAN SOPIMUKSEEN

Julkisten hankintojen kilpailuttamisvelvollisuus toi Helsingin kaupungin henkilöstöjärjestöille huolen jäsentensä asemasta, mikäli kaupunki tai kaupungin omistama liikelaitos tai yhtiö häviäisi tarjouskilpailun. Järjestöjen kantana oli, että mikäli kilpailun voittanut ulkopuolinen yritys tarjoaisi hävinneen osapuolen työntekijöille työpaikkaa heidän kaupungin palvelussuhdettaan heikommilla ehdoilla, olisi heillä mahdollisuus päästä kaupungin uudelleensijoitustoiminnan piiriin tai siirtyä kaupungin omaan työvoimapankkiin.²²⁴

Helsingin kaupungin kilpailuttamisen periaatteet hyväksyttiin loppuvuodesta 1996. Periaatteiden mukaan kaupunki sitoutui siihen, ettei ketään irtisanota, vaikka kaupunki häviäisi kilpailuttamisen. Jos tarvetta työntekijöiden vähentämiseen ilmeni, tuli oman viraston ensin etsiä työntekijälle tämän koulutusta ja ammattitaitoa vastaava työ tai toissijaisesti pyrkiä sijoittamaan hänet toiseen virastoon tai laitokseen. Jos vastaavaa työtä ei löytynyt, niin henkilö sijoitettiin työvoimapankkiin siksi aikaa, että hänelle löytyy uusi työpaikka.²²⁵

Kilpailuttamislaki ulottui myös Helsingin kaupungin liikennelaitoksen (HKL) linja-autoliikenteeseen, kun Helsingin sisäisen linja-autoliikenteen kilpailuttaminen aloitettiin vuonna 1997. Samana vuonna kaupungin liikennelaitoksessa neuvoteltiin kuljettajien poikkeavista työaikajärjestelyistä ja korvauksista. Helsingin kaupungin liikennelaitos hävisi osaa linja-autoliikenteen linjoista käsittäneen kilpailutuksen helmikuussa 1998. Henkilöstölle neuvoteltiin siirtosopimus, jonka mukaan hävinneen tahon henkilöstö siirtyisi voittaneen osapuolen palvelukseen. Vanhojen työntekijöiden siirtosopimuksen ehdoista ja työsuhdeturvasta ei kuitenkaan päästy yksimielisyyteen, ja työntekijäjärjestöt pohtivat työtaistelun mahdollisuutta.²²⁶

KTV:n puheenjohtaja Jouni Riskilä tiedusteli Helsingin yhdistyksen puheenjohtajalta Pekka Metsältä KVL Helsingin lakkovalmiutta. Helsingin yhdistyksessä lakko olisi koskenut Liikennelaitoksen virkailijayhdistyksen (LVY) alaosastoon kuuluneita linja-autonkuljettajia. Virka- ja työehtosopimusten mukainen työrauhavelvoite oli kuitenkin voimassa, joten suunnitteilla ollut lakko oli laiton. Helsingin yhdistys hyväksyi kuitenkin ai-

keen, ja niinpä perjantaina 30.1.1998 annettiin lakkovaroitus KTV:n, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliiton (AKT) ja KVL:n nimissä.

Lakon uhkaa ryhdyttiin heti varoituksen jälkeen sovitteluun, ja osapuolet saapuivat sunnuntai-iltana keskinäisten pohjaneuvottelujensa jälkeen piirisovittelija Esa Longan toimistoon Bulevardille. KVL:n neuvottelijoina olivat Helsingin yhdistyksen puheenjohtaja Pekka Metsä ja liiton neuvottelupäällikkö Sakari Muilu. Lonka neuvotteli osapuolten kanssa läpi yön, mutta sovintoa ei löytynyt.²²⁷

Tämän seurauksena maanantaina 2.2.1998 alkoi pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen lakko, johon osallistuivat Helsingin, Espoon ja Vantaan linja-autonkuljettajat sekä metron- ja raitioväenunkuljettajat. Pääkaupunkiseudun joukkoliikenne pysähtyi VR:n operoimia paikallisjunia lukuun ottamatta täysin.²²⁸

Lakon osapuolet jatkoivat neuvotteluja, mutta päivät kuluivat eikä sopimukseen päästy. Viikon kuluttua Longalla oli esittää sopimus, jossa pääkysymys eli työsuhdeturva oli ratkaistu. Molemmat osapuolet hyväksyivät sopimuksen, ja lakko päättyi sunnuntaina 8.2.1998. Sopimuksen mukaan työntekijät siirtyivät voittaneeseen yritykseen vanhoina työntekijöinä, ja heihin noudatettiin uuden työpaikan työehtosopimusta. ”*Jos linjakilpailussa hävinnyt firma, olkoon se Helsingin kaupungin liikelaitos tai joku yksityinen liikennöitsijä, vähentää työvoimaa, tulee voittaneen yrityksen palkata tarvitsemansa työvoima kilpailussa työttömäksi jääneistä kuljettajista*”, kiteytti puheenjohtaja Pekka Metsä tuoreeltaan niin sanotun Longan sopimuksen sisällön Kunnan ammattilaiset -lehdessä.²²⁹

Lakon jälkiseurauksena työtuomioistuin antoi työnantajapuolen nostamien kanteiden johdosta sakkotuomiot Kunta-alan unionille valvontavelvollisuuden rikkomisesta ja KTV:lle, KVL:lle sekä AKT:lle työrauhavelvollisuuden rikkomisesta.²³⁰

Longan sopimusta sovellettiin ensimmäisen kerran heti linja-autolakon jälkeen, kun Helsingin kaupungin liikennelaitos hävisi kilpailutuksessa sisäisen liikenteen linjojen liikennöinnin. Hävion seurauksena liikennelaitos vähensi liki sata työntekijää, joista puolet sai mahdollisuuden siirtyä kilpailuttamisen voittaneen Linjebussin palvelukseen sekä yrityksen noudattaman työehtosopimuksen piiriin. Tämä tarkoitti ansiotason pysymistä liki

samana, mutta eläkeiän muuttumista 65 vuoteen (kaupungin palveluksessa eläkeikä riippui *palvelusvuosien* määrästä). Loput noin 50 linja-autonkuljettajaa siirtyi kaupungin työvoimapankkiin, jonka tehtävänä oli osoittaa heille korvaava työpaikka.²³¹

Helsingin kaupungin kokonaan omistama Suomen Turistiauto Oy ja HKL-Bussiliikenne yhdistettiin vuonna 2005 Helsingin Bussiliikenne Oy:ksi (HelB). Järjestöt olivat vastustaneet yhtiöittämistä työnseisauksella edellisenä syksynä, mutta lakolla ei kuitenkaan päästy toivottuun tulokseen. Helsingin yhdistys neuvottelikin alkuvuoden 2005 HelB:n palvelukseen siirtyneiden jäsentensä työehto- ja muista sopimusasioista.²³²

Vuoden 2005 lopussa Helsingin Liikennelaitoksen Virkailijayhdistys (LVY) päätti kuitenkin erota Helsingin yhdistyksestä ja liittyä Jytyn suoraksi jäsenyhdistykseksi. Eroilmoitus yllätti Helsingin yhdistyksen hallituksen, joka vastusti aietta. Osa entisen Virkailijayhdistyksen alaosaston jäsenistä jäi kuitenkin Jyty Helsingin jäseniksi, mutta heille ei saatu muodostettua omaa ammattiosastoa, mikä vaikeutti sekä jäsenten edunvalvontaa että yhdistyksen toimintaan osallistumista.²³³

SUOMEN SUURIN TYÖNANTAJA

Vuosituhanne alussa 41 000 työntekijän Helsingin kaupunki oli suurin yksittäinen työnantaja Suomessa. Kaupunki myös tunnusti työntekijöidensä merkityksen, kuten ylipormestari Eeva-Riitta Siitonen määritteli Jyty-lehden haastattelussa toukokuussa 2002: *”Kaupungilla pitää olla hyvä maine työnantajana ja siihen kuuluu myös tehokkuus. Henkilöstö antaa aikansa ja panoksensa tehdäkseen tehokasta työtä hyvässä ympäristössä, jossa huolehditaan työhyvinvoinnista, terveydestä jne.”*²³⁴

Kaupunginkanslian henkilöstöosasto teki vuonna 2001 kaupunginhallituksen pyynnöstä palkkavertailun Helsingin kaupungin palkkauksesta verrattuna valtion, muiden kuntien ja yksityisten alojen palkkaukseen. Selvityksen mukaan Helsingin kaupungin palkat olivat jääneet noin 50 markkaa kuukaudessa jälkeen koko kuntakentän keskiarvosta ja palkkojen ostovoima oli huomattavasti keskiarvon alapuolella. Tämä siitä huolimatta, että vuosituhanne alussa Suomen talouskasvu oli vauhdik-

Helsingin kaupunki päätti vuonna 2004 yhtiöittää aiemmin kaupungin virastona toimineen Finlandia-talon. Kaupungin kantana oli, että Finlandia-talo kilpaili kaupungin muiden kongressitalojen kanssa, ja kilpailuttamisen vuoksi se piti yhtiöittää. Helsingin yhdistys vastusti yhtiöittämistä, mutta neuvotteli kaupungin kanssa paikallisen sopimuksen talon henkilöstön asemasta.

(Helsingin kaupunginmuseo, Volker von Bonin)

kaampaa kuin muiden EU-maiden ja Helsinki toimi talouskasvun veturina.²³⁵

Vuoden 2001 kunnallisen virka- ja työehtosopimuksessa uusittiin palkkamääräykset. Aikaisemmin viran- ja toimenhaltijoiden

palkkaus oli muodostunut nimekkeen määräämästä peruspalkasta sekä tulososasta, kokemuksen ja pätevyyden mukaan määräytyneestä henkilökohtaisesta palkanosasta. Uudessa palkkausrakenteessa peruspalkan määrittelyn ensisijaisena perusteena oli tehtävien vaativuus. Mahdolliset palkkojen korotukset perustuivat tehtävän vaativuuden arviointiin sekä henkilökoh-
 taisen lisän tai palkan korotuksiin.²³⁶

Helsingin järjestöt tavoittelivat kuitenkin oman palkkasopimuksen saamista Helsinkiin, mutta tavoite osoittautui vaikeaksi saavuttaa. Valtio alensi vuonna 2002 kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta, mikä vaikutti voimakkaasti Helsingin kaupungin talouteen: sen yhteisöverotulot laskivat 60 prosenttia. Helsinki maksoi kuitenkin valtionosuuksiin kuulunutta verotulotasausta enemmän kuin aikaisemmin, ja kaupungin oma valtionosuus oli miinusmerkkinen. Helsingin kunnallistaloutta tutkinut Heikki Helin toteaa, että ”näin suurta helsinkiläisten resurssien siirtoa

Vuosaaren satama valmistui vuonna 2008. Helsingin kaupungin liikelaite Helsingin Satamasta tuli vuoden 2015 alussa yhtiöittämisen myötä Helsingin Satama Oy.

Samana vuonna yhtiöitettiin Helsingin Energia, josta tuli Helen Oy, ja Palmian kiinteistö-, siivous-, turva- ja ravintolapalveluista muodostettiin Palmia Oy.

(Helsingin Satama Oy, Jarmo Vehkakoski)

muiden kuntien hyväksi ei ole tapahtunut toisen maailmansodan jälkeen”.²³⁷

KVL Helsingin ensimmäinen varapuheenjohtaja ja KVL:n liittohallituksen toinen varapuheenjohtaja Anneli Kaplas arvosteli Kunnan ammattilaiset -lehdessä syyskuussa 2002 valtion yhteisöverouudistusta kovin sanoin. ”Se on suuri vääryys Helsingille, mutta rokottaa toki muitakin suuria kaupunkeja, mm. Espoota ja Vantaata. Entiseen ei ole ehkä paluuta, mutta nykyistä linjaa ei pidä jatkaa. Sillä tapetaan lypsävä lehmä”, kiteytti Kaplas. Kaplas toi esiin myös Helsingin korkeamman hintatason ja totesi, että Helsinki-lisä oli edelleen yhdistyksen tärkeimpiä tavoitteita: ”Ei ker-
 taheitolla, mutta jollakin aikavälillä.”²³⁸

Kuntatyönantaja oli todennut, että asia pitää hoitaa liittotason sopimusasiana. Paikallisjärjestöt olivatkin toivoneet Helsinki-lisää jo 1970-luvulta lähtien, mutta liitossa vastakkain olivat Suomen ääripää. Syrjäseudut kaipasivat tukea Pohjois- ja Itä-Suomen muuttotappioalueille. KVL:n liittovaltuustossa Helsinki-lisä ei saanut vastakaikua, joten se jäi toteutumatta.²³⁹

Helsingin kaupungin heikentynyt taloustilanne näkyi vuoden 2003 talousarvioehdotuksessa. Verojen korotuksen ja lainoituk-
 sen lisäämisen ohella kaupungin määräaikaista työsuhdetta ol-
 tiin karsimassa. KVL Helsingin näkemys oli, ettei tilanteessa hy-
 väksytä lomautuksia tai irtisanomisia eikä niihin myöskään
 turvauduttu.²⁴⁰

Maailmanlaajuinen taantuma iski syksyllä 2008 myös Suo-
 meen. Heikentyneen taloustilanteen aikana järjestöjen muistissa
 olivat 1990-luvun alun lamavuosien leikkaukset ja säästösopi-
 mukset. Jyty Helsingin puheenjohtaja Jussi Ruokosen mukaan
 tärkeintä oli tässäkin taantumassa välttää irtisanomisia ja lo-
 mautuksia viimeiseen saakka: ”Työturvallisuus eli tässä tapauk-
 sessa työsuhdeturva on ihmisille niin suuri asia.” Sekä Jytyssä että
 Helsingin yhdistyksessä oli myös todettu, etteivät lomarahan-
 vaihto- ja muut niin sanottu säästösopimukset olleet jäsenistön
 edun mukaisia. Liiton edunvalvontajohtaja Marja Lounasmaa to-
 tesi syyskuussa 2009: ”Jyтын kanta asiaan ei ole muuttunut. Loma-
 rahaa ei pidä vaihtaa vapaaksi ja sanomattakin on selvää, että lo-
 marahasta ei luovuta.”²⁴¹

Helsingin kaupungin rahoitusjohtaja Tapio Korhonen oli sa-
 moilla linjoilla ja totesikin Jyty-lehdessä helmikuussa 2010, että

lomautuksilla ja irtisanomisilla ei saada säästöjä aikaan: ”Ne tulevat kunta-alan muutenkin pitkien lomien päälle. En ole uskonut näihin aiemmin, enkä usko nytkään. Yleinen linjamme on ollut, että tästä ongelmasta ei lomailamalla selvitä.” Tämänkään taantuman aikana Helsingin kaupunki ei irtisanonut työntekijöitään eikä myöskään kokonaan omistamiensa yhtiöiden työntekijöitä, vaan haki lisärahoitusta lainoista.²⁴²

Helsingin kaupungin strategiaan vuosille 2013–2016 kirjattiin merkittävät lauseet, joilla kaupunki vahvisti 1990-luvulta käytännön tasolla voimassa olleen periaatteen työntekijöidensä irtisanomissuojasta: ”Vakinaisen henkilöstön palvelussuhde turvataan, jos työ organisaatiomuutosten tai muusta syystä loppuu. Tämä edellyttää henkilöstöltä valmiutta siirtyä tehtävästä toiseen.” Sama linjaus on kaupungin strategiassa vuosille 2017–2021.²⁴³

Helsingin yhdistyksen pitkäaikainen hallituksen jäsen ja puheenjohtajana vuosina 1995–2002 toiminut Pekka Metsä kutsuttiin yhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi vuonna 2005. Oikealla maljaa kohottamassa liiton silloinen puheenjohtaja Markku Jalonen.

(Jyty Metropolin arkisto)

Jyty Helsinki on pyrkinyt neuvottelemaan irtisanomissuojan myös Helsingin kaupungin osaksi omistamien yhtiöiden työntekijöille. Pääkaupunkiseudun kuntien yhteistyöhankkeena perustetusta, elintarvike-, vesi- ja ympäristönäytteisiin erikoistuneesta laboratoriosta Helsingin kaupungin liikelaitos MetropoliLabista tuli vuonna 2010 Helsingin kaupungin tytäryhtiö MetropoliLab Oy. Koska yhtiö ei ollut kokonaan Helsingin kaupungin omistuksessa, ei työntekijöille kuitenkaan saatu neuvoteltua irtisanomissuojaa. Myös Metropolia Ammattikorkeakoulun henkilöstö on samasta syystä ollut vailla irtisanomissuojaa.²⁴⁴

Helsingin kaupungin vuosien 2009–2012 strategiaohjelmaan kirjattiin tavoitteeksi kaupungin organisaation kehittäminen palvelujen parantamiseksi. Strategiaa noudattaen Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimet päätettiin yhdistää vuoden 2013 alusta yhdeksi toimialaksi ja päivähoidolle sekä leikkipuittoiminnalle perustettiin oma varhaiskasvatusvirasto. Muutokset koskettivat lähes 30 000 kaupungin työntekijää.²⁴⁵

Vuoden 2013 kuntalain ja kilpailulainsäädännön muutokset vaikuttivat lisäksi kaupungin toimialoihin. Kuntien toimintaa vapailla markkinoilla rajoitettiin ja kuntien tuli antaa kilpailujen markkinoiden toiminnot osakeyhtiön, osuuskunnan, säätiön tai yhdistyksen hoidettavaksi. Pääsääntöisesti kilpailtuja markkinoita olivat energia- ja satamatoiminnot, sekä laboratoriotoiminnot. Ei-kilpailtuja kunnan sisäisiä toimintoja, kuten vesi- huoltoa, muutokset eivät koskeneet.²⁴⁶

Yhtiöittämisten myötä Helsingin yhdistys neuvotteli siirtosopimuksista, joilla pyrittiin säilyttämään työntekijöiden työehdot ja irtisanomissuoja. Jyty Metropolin varapuheenjohtaja Kaisa Soininen toteaaakin Jyty Helsingin luottamusmies- ja ammattiosastouudistusta käsittelevässä hanketyössään vuonna 2013, että ”Virastojen yhdistämisen sekä uusien virastojen ja laitosten perustamisen suunnittelun ja toteuttamisen yhteydessä työnantajan ja työntekijöiden yhteistoiminnalla on suuri merkitys eri näkökulmien esille tuomisessa ennen päätöksentekoa.”²⁴⁷

Jyty Helsingillä oli 2010-luvun vaihteessa yhteensä kymmenen joko yhdessä tai useammassa virastossa toiminutta ammattiosastoa, joiden toiminta saattoi ulottua myös useamman apulaiskaupunginjohtajan toimialueen alle. Kaupungin organisaatiomuutokset vaikuttivat myös yhdistyksen toimintaan, ja vuonna

Jyty Helsingin 90-vuotis-
juhlissa Jytyn puheen-
johtajan Merja Ailuksen
tervehdystä kuuntelee
yhdistyksen puheen-
johtajana vuodesta
2007 toiminut Jussi
Ruokonen.

(Jyty Metropolin arkisto)

2012 organisaatiota järjestettiin siten että yhdistys pystyi edelleen hoitamaan jäsentensä edunvalvonnan mahdollisimman sujuvasti ja tehokkaasti.²⁴⁸

Käytännössä tämä muutos tarkoitti sitä, että ammattiosastot jaettiin viiteen kaupunginjohtajien toimialueiden mukaiseen osastoon. Kaupungin organisaatiomuutoksen mukaisesti sosiaali- ja terveystyövirasto sai nyt oman yhteisen ammattiosastonsa, johon yhdistettiin vielä varhaiskasvatusviraston ammattiosasto. Yli tuhannen jäsenen Sosiaali- ja terveystyöviraston sekä varhaiskasvatusviraston ammattiosastosta SOTEVA:sta tuli siten yhdistyksen suurin ammattiosasto.

Lisäksi Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän työntekijöille perustettiin Helsingin seudun ympäristöpalveluiden ja liikenteen ammattiosaston HeSYLi. Helsingin konserniyri-
tysten työntekijät saivat myös oman ammattiosaston HelKO:n. Lisäksi yhdistyksen luottamusmiesjärjestelmä uudistettiin vas-

Jyty Helsingin 90-vuotis-
juhlia vietettiin aurinkoi-
sessa Stansvikissa
vuonna 2008.

Kuvassa oikealla yhdis-
tyksen jäsenpalvelusihteerinä toiminut Tiina
Rajaniemi vieressään
yhdistyksen kunniajäsen
Lea Kokko, yhdistyksen
pitkäaikainen toimisto-
työntekijä Sirkka Salmi ja
entinen taloudenhoitaja
Satu Nikkanen.

(Jyty Metropolin arkisto)

taamaan kaupunginjohtajien toimialoja, minkä jälkeen kukin
pääluottamusmies vastasi omasta sektoristaan.²⁴⁹

Jyty Helsingin organisaatorakenne oli muutoksen edessä
2010-luvun alussa. Liiton tasolla pyrittiin kunta- ja palveluraken-
teen muutosten myötä suurempiin jäsenyhdistyksiin aiempien
kuntakohtaisten tai työnantajakohtaisten yhdistysten sijaan. Ta-
voitteena oli saada yhden yhdistyksen alle jäsenet useammalta
eri työnantajalta.

Tämä näkyi myös Jyty Helsingin toiminnassa, kun Jyty Vantaa
ehdotti keväällä 2016 yhdistyksen liittymistä Jyty Helsingin am-
mattiosastoksi. Saman vuoden syksyllä vastaava ehdotus tuli
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin Jyty HUS:ilta. Jyty
Helsinki hyväksyi molemmat ehdotukset, ja vuoden 2017 alussa

toimintansa aloitti Jyty Metropolin. Vuoden 2018 syksyllä Julkisten opetusalojen yhdistys (JOA) liittyi Jyty Metropolin ammattiosastoksi, ja tähän ammattiosastoon siirtyi HelKO:n ammattiosastosta Metropolin AMK:n jäsenet sekä muita yksittäisiä yksityisen opetusalan jäseniä. Syksyn 2018 muutoksiin kuului myös HeSYLi:n ammattiosaston lakkauttaminen ja sen jäsenten siirtyminen HELKO:n jäseniksi.

2010-luvun suurin muutos on seurannut sosiaali- ja terveydenhuollon eli sote-palveluiden uudistamissuunnitelmista. Juha Sipilän hallituksen (2015-) sote-uudistuksessa Suomi on esitetty jaettavaksi 18 maakuntaan, jotka hoitavat osin kunnilta siirrettyjä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.²⁵⁰ Vaikka sote-uudistuksen toimeenpano on viivästynyt, on Jyty Metropolin joutunut huomioimaan sen vaikutukset strategiansa suunnittelussa. Toteutuessaan maakuntauudistus vaikuttaa myös yhdistyksen organisaatiorakenteeseen ja neuvottelutoimintaan. ■

Jyty Metropolin hallitus vuodelta 2018. Kuvassa vasemmalta Kaisa Soininen, Jussi Ruokonen, Niina Karonen, Heidi Korpela, Kaarina Salminen, Eeva Laine, Liisa Paavola, Arja Eloranta, Eeva Vaittinen-Korkala, Merja Liespalo, Seppo Ilvonen, Arja Hellstén, Maija Laitila, Kirsi Jaakkola ja Heidi Kontturi. Kuvasta puuttuvat Sari Nieminen ja Ilkka Konola. (Kuva: Sanna Pyysalo)

satamalaitos, liikennelaitoksen lautakunnan alainen liikennelaitos ja puutavara- ja polttoaineaston alainen puutavara- ja polttoainetoimisto. Muuta liikeluonteista toimintaa oli teurastamolaitoksella, elintarvikekeskuksella ja keskus-pesulalla.

⁷⁸ HKV:n hallitus 5.2., 8.2. ja 6.3.1952 (JMA).

⁷⁹ HKV:n hallitus 9.3.1952 (JMA). – Sosiaaliministeriön edustajien mukaan lakko oli laiton, sillä yhdistys ei ollut noudattanut työtaistelussa käytettyjä yleisiä määräyksiä, ilmeisimmin vuoden 1946 lakia työriitojen sovittelusta, ja oli jättänyt tekemättä ilmoituksen työriitojen sovittelijalle. Yhdistyksen asiamies Jarl Nymanin kanta oli, ettei julkisoikeudellisella alalla ilmoitus työriitojen ratkaisijalle tule kysymykseen eikä se merkinnyt lakon olevan laiton.

⁸⁰ HKV:n hallitus 23.3.1952 (JMA); Kunnallisvirkamies 5/1952.

⁸¹ HKV:n hallitus 4.4.1952 (JMA).

⁸² HKV:n hallitus 28.2.1952 (JMA).

⁸³ HKV:n hallitus 9.4.1952 (JMA); Kunnallisvirkamies 4/1952, s. 1, 3.

⁸⁴ HKV:n toimintakertomus 1952 (JMA).

⁸⁵ Kunnallisvirkamies 5/1952, s. 2; HKV:n toimintakertomus 1952 (JMA).

⁸⁶ HKV:n toimintakertomus 1954. Asiamies Jarl Nyman oli yhdistyksen edustajana palkkaluokituskomiteassa (JMA).

⁸⁷ HKV:n toimintakertomukset 1954 ja 1955 (JMA). –Vuodesta 1941 voimassa ollut ns. valtalaki kumottiin vuoden 1955 lopussa.

⁸⁸ HKV:n toimintakertomukset 1954 ja 1955 (JMA); Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta 67, 1954, s. 10.

⁸⁹ HKV:n toimintakertomus 1956 (JMA); Parpola 2018, s. 86–87.

⁹⁰ HKV:n toimintakertomus 1956 (JMA).

⁹¹ HKV:n yleinen kokous 10.12.1959 (JMA).

⁹² HKV:n edustajiston sääntömääräinen kevätkokous 26.3.1962 (JMA). –KVL halusi uusia vuonna 1956 käyttöön otettujen kiintopistevirkojen sijoittelut sekä uusia palkkataulukon. Parpola 2018, s. 88.

⁹³ HKV:n hallitus 2.4.1962, liite B (JMA).

⁹⁴ HKV:n hallitus 3.9. ja 24.9.1962;

HKV:n yleinen kokous 26.11.1962 (JMA).

⁹⁵ HKV:n yleinen kokous 29.4.1963, Liite E (JMA).

⁹⁶ HKV:n yleinen kokous 29.4.1963, Liite E (JMA).

⁹⁷ HKV:n yleinen kokous 29.4.1963 (JMA).

⁹⁸ HKV:n yleinen kokous 29.4.1963 (JMA); Mattila, Aarne: Kunnat työmarkkinapolitiikassa. Kunnallinen työmarkkinalaitos: Helsinki 2000. s. 34. –Palkansaajien neuvottelujärjestöinä olivat Virkamiesliitto, Akava, Suomen virkamiesjärjestöt ry sekä Valtionvirkaillajoiden yhteisjärjestö.

⁹⁹ HKV:n edustajiston sääntömääräinen kevätkokous 27.4.1965; HKV:n hallitus 19.10.1965 (JMA).

¹⁰⁰ Kolbe 2002, s. 47, 63–64, 77; Schulman Harry: Helsingin suunnittelu ja rakentuminen. Teoksessa Schulman, Harry & Pulma, Panu & Aalto, Seppo: Helsingin historia vuodesta 1945. Osa 2, Suunnittelu ja rakentuminen, sosiaaliset ongelmat, urheilu. Helsingin kaupunki: Helsinki 2000. s. 33. Saukkonen 1962, s. 427.

¹⁰¹ Kolbe 2002, s. 61.

¹⁰² Kolbe 2002, s. 84–86.

¹⁰³ Hoffman, Kai: Elinkeinot. Teoksessa Turpeinen, Oiva & Herranen, Timo & Hoffman, Kai: Helsingin historia vuodesta 1945. Osa 1, Väestö, kaupunkisuunnittelu ja asuminen, elinkeinot. Helsingin kaupunki: Helsinki 1997. s. 249; Åström, Anna-Maria: Kaupunki-laisten Helsinki. Teoksessa Åström, Anna-Maria & Kolbe, Laura: Helsingin historia vuodesta 1945. Osa 5, Kaupunkilaisten Helsinki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki 2016. s. 23. –Työntekijöiden osuus kaupungin ammatissa toimivasta väestöstä laski vuosien 1950 ja 1970 välillä noin 53 %:sta 42 %:iin. Virkamiesten ja johtajien määrä kohosi samalla aikavälillä noin 40 %:sta 53 %:iin.

¹⁰⁴ Kolbe 2002, s. 128; KHKKH 73, 1960, 1. osa, s. 4.

¹⁰⁵ KHKKH 73, 1960, 1. osa, s. 4; Helsingin kaupunki ja sen hallinto 1964, s. 42, 47. –Lisäksi kaupungin hallituksen jäsenten määrää nostettiin yhdeksästä yhteentoista.

¹⁰⁶ Kolbe 2002, s. 133.

¹⁰⁷ HKV:n toimintakertomukset 1948 ja 1949 (JMA).

¹⁰⁸ HKV:n hallitus 15.2.1951 (JMA).

¹⁰⁹ HKV:n toimintakertomus 1951 (JMA).

¹¹⁰ KHKKH 64, 1951, 2. osa, s. 12–13; HKTV 45, 1956, s. 289.

¹¹¹ HKV:n toimintakertomukset 1954 ja 1956; Helsingin kunnallisvirkamiehet ja -toimihenkilöt ry:n (HKVT) yleinen kokous 23.11.1965 (JMA).

¹¹² Helsingin kaupungin virastot ja laitokset 1966, 2. osa, s. 2; HKTV 55, 1966, s. 257; Helsingin kaupungin virastot ja laitokset 1966, 2 osa, s. 2; HKV:n edustajiston sääntömääräinen kevätkokous 27.4.1965; HKVT:n yleinen kokous 23.11.1965.

¹¹³ Helsingin kaupungin virastot ja laitokset 1966, 2. osa, s. 2; HKTV 1966, s. 257; HKVT:n toimintakertomus 1966 (JMA).

¹¹⁴ HKVT:n toimintakertomus 1966 (JMA).

¹¹⁵ HKV:n toimintakertomus 1947 (JMA).

¹¹⁶ HKV:n hallitus 19.10.1948 (JMA).

¹¹⁷ HKV:n hallitus 9.2., 13.2. ja 2.3.1950; HKV:n toimintakertomus 1951 (JMA).

¹¹⁸ HKVT:n edustajiston sääntömääräinen kevätkokous 27.4.1965; HKVT:n toimintakertomus 1967 (JMA).

¹¹⁹ HKVT:n varsinainen kokous 19.11.1971, liite 2: Jussi Tuomisen puhe HKVT:n varsinaisessa kokouksessa 19.11.1971 (JMA).

¹²⁰ Mattila 2000, s. 33–34, 39, 67.

¹²¹ Pulliainen 1975, s. 57; KHKKH 84, 1971, 1. osa, s. 12–13.

¹²² HKKA 49, 1971, s. 58–63; HKVT:n toimintakertomus 1971 (JMA); Kunnallisvirkamies 6–7/1972, s. 121; Kunnallisvirkamies 3/1974, s. 54.

¹²³ HKVT:n hallitus 17.11.1970; HKVT:n toimintakertomus 1970 (JMA).

¹²⁴ HKVT:n hallitus 13.12.1970; HKVT:n toimintakertomus 1970 (JMA); KHKKH 84, 1971, 1. osa, s. 12; Kunnallisvirkamies 1/1971, s. 8.

¹²⁵ HKVT:n toimintakertomus 1971 (JMA); Kunnallisvirkamies 1/1971, s. 4.

¹²⁶ HKVT:n hallitus 15.2.1972 (JMA).

¹²⁷ HKVT:n toimintakertomus 1971 (JMA); Helsingin palkkalautakunta 25 vuotta, Kunnallisvirkamies 3/1972, s. 49; Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017.

¹²⁸ HKVT:n toimintakertomus 1973 (JMA).

¹²⁹ Kunnallinen virkaehtosopimus, Kunnallisvirkamies 5/1973, s. 11;

Valtioneuvoston päätös kuntien yleisen kalleusluokituksen vahvistamisesta (447/67). Posti- ja lennätinhallituksen kiertokirjekokoelma No 107–108, 1968; Valtioneuvoston päätös kuntien yleisen kalleusluokituksen vahvistamisesta (962/1973). Posti- ja lennätinhallituksen kiertokirjekokoelma No 42, 1974; Laki kuntien yleisestä kalleusluokituksesta 29.12.1973/955. Finlex.fi, http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730955, viitattu 10.10.2017. –Ensimmäisessä kalleusluokassa Helsingissä uuden Y 3 –palkkaluokan matalin viranhaltijan peruspalkka oli 930 markkaa (n. 1 055 €), kun taas korkeimman luokan, Y 40:n peruspalkka oli 5 481 markkaa (n. 6 100 €). Toimihenkilöiden palkkataulukko poikkesi viranhaltijoiden palkoista ainakin lisien osalta: viranhaltijoilla oli kiinteät neljä eri ikälisää, kun toimihenkilöillä lisät olivat prosenttiperusteisia. Helsingin kaupungin viranhaltijain Y-palkkataulukko 1.4.1973 alkaen. Kunnallisvirkamies 5/1973.

¹³⁰ HKVT:n hallitus 11.12.1973: liite 1 (JMA).

¹³¹ Sippola, Matti: Syrjäseutulisiä osana Suomen alue- ja palkkapolitiikkaa. Terra 118, 3– 4/2006, s. 253; KHKKH 83, 1970, 1. osa, s. 367.

¹³² HKVT:n toimintakertomus 1973 (JMA).

¹³³ HKVT:n hallitus 26.2.1974 (JMA); KVL:n työvaliokunta 7.3.1974 (JA).

¹³⁴ HKVT:n toimintakertomus 1975; HKVT:n hallitus 5.2.1974 (JMA); Kunnallisvirkamies 10/1976. –HKVT:lla oli piirihallituksessa enemmistö: puheenjohtajan lisäksi yhdistyksellä oli neljä jäsentä hallituksessa muiden järjestöjen jakaessa kaksi paikkaa.

¹³⁵ HKVT:n toimintakertomus 1977 (JMA).

¹³⁶ Mattila 2000, s. 297–298; Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017; HKVT:n toimintakertomus 1973 (JMA); Leino, Juha: Paikallisneuvottelut sitovammiksi. Kunnan ammattilaiset 1/1990, s. 7.

¹³⁷ Mattila 2000, s. 297–298.

¹³⁸ Mattila 2000, s. 297–298.

¹³⁹ HKVT:n toimintakertomus 1983 (JMA); Mattila 2000, s. 297–298.

¹⁴⁰ HKVT:n hallitus 30.5.1989, liite: HKVT:n kirje Helsingin kaupunginhallitukselle: Helsingin siirtäminen omaan kalleusluokitukseen (päiv.) 2.3.1989; HKVT:n toimintakertomus 1989 (JMA); Uusi Suomi 17.6. ja 20.6.1989 (Hannu Elovaaran kokoelma); Kunnan ammattilaiset 8–9/1989, s. 206.

¹⁴¹ HKVT:n hallitus 23.11. ja 13.12.1989; HKVT:n hallitus 8.6.1990, liite 3: Tasa-arvovaltuutettu Paavo Nikulan kirje KTV:n, Akavan, STTK-J:n ja TVK-V:n paikallisjärjestöille (päiv.) 31.5.1990 (JMA).

¹⁴² Leino, Juha: Pääkaupunkiseutulisä – NYT! Kunnan ammattilaiset 4/1990; Mattila 2000, s. 301.

¹⁴³ Viranhaltija lakossa. Kunnallisvirkamies 2/1974, s. 28–29.

¹⁴⁴ Tuominen, Jussi: Virkariitalautakunnasta. Kunnallisvirkamies 3/1973, s. 51.

¹⁴⁵ Talvitie 1993, s. 18.

¹⁴⁶ Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017.

¹⁴⁷ HKVT:n toimintakertomus 1983 (JMA); TVK–V jätti uhkavaatimuksen. Kunnallisvirkamies 5/1983, s. 98; Lakko sujuu suunnitelmien mukaan. Kunnallisvirkamies 9/1983, s. 133.

¹⁴⁸ HKVT:n työvaliokunta 26.8.1971; HKVT:n toimintakertomukset 1971 ja 1972 (JMA); –Luottamusmiesten lisäksi Helsingin yhdistyksellä oli myös sääntömääräisiä toimihenkilöitä, asiamiehiä, jotka toimivat eri virastoissa ja toimistoissa. Vuonna 1972 yhdistyksellä oli 98 asiamiestä, joiden tehtävinä oli ”kai-

kinpuolinen tiedon välittäminen”. Asiamiehet huolehtivat hallituksen ja toimiston tiedotteet jäsenille sekä antoivat tietoja yhdistyksen toiminnasta. Aiemmin asiamiehet olivat myös perineet yhdistyksen jäsenmaksun, mutta tämä muuttui siirryttäessä työnantajan suorittamaan perintään. Kunnallisvirkamies 3/1972, s. 55.

¹⁴⁹ Mattila 2000, s. 103, 114; Pulliainen 1975, s. 99; Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017.

¹⁵⁰ HKVT:n hallitus 14.9.1971; HKVT:n toimintakertomus 1972 (JMA).

¹⁵¹ HKVT:n toimintakertomukset 1987–1991 (JMA).

¹⁵² Kunnallisvirkamies 5/1974, s. 96–97; HKVT:n hallitus 16.1.1975; HKVT:n toimintakertomus 1976 (JMA).

¹⁵³ HKVT:n toimintakertomukset 1981 ja 1988 (JMA); Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017.

¹⁵⁴ Helsingin kaupungin työpaikkademokratiasääntö 1978:58. HKKA 56, 1978, s. 93–97; Pettersson, Alisa: Näennäisosallistumista vai todellista vaikuttamista? Osallistava muutosjohtamisen prosessi kunnallisessa yhteistoimintaneuvottelussa. Julkaisematon pro gradu -

tutkielma. Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulu. Tampereen yliopisto 2001; Pekka Metsän kirjallinen tiedonanto 27.2.2018; HKVT:n toimintakertomus 1985 (JMA).

¹⁵⁵ Kunnallisvirkamies 2/1977, s. 30–31.

¹⁵⁶ HE 267/2006: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi: Yleispe rustelut, nykytila. https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060267, viitattu 10.9.2018.

¹⁵⁷ HKV Helsingin kaupunginhallitukselle 31.3.1947; Ote kaupunginhallituksen pöytäkirjasta 10.4.1947:901 §; HKV:n hallitus 5.6.1946 (JMA). –Ilmaisen lääkärihuollon saaminen kaupungin viranhaltijoille oli ollut esillä yhdistyksen hallituksen kokouksessa jo kesäkuussa 1946. Lähetystöön kuuluivat puheenjohtaja Toivola, varapuheenjohtaja Rönkä ja asiamies Nyman. HKV:n hallitus 15.1.1950 ja 30.11.1950 (JMA).

¹⁵⁸ Arto Antmanin suullinen tiedonanto 1.11.2018; KHHKA 82, 1972, 1. osa, s. 18–19.

¹⁵⁹ HKVT:n toimintakertomus 1973 (JMA).

¹⁶⁰ Kolbe 2002, s. 300–304, 329.

¹⁶¹ Kolbe 2002, s. 329, 356–358, 377–388.

¹⁶² Kolbe 2002, s. 424–426; HKVT:n toimintakertomus 1985 (JMA).

¹⁶³ Kolbe 2002, s. 357–358.

¹⁶⁴ Helsingin kaupungin henkilöstö 1950–2000. Helin, Heikki: Terveen ja varovaisen talouden linja. Helsingin kaupungin talous 1945–1999. Teoksessa Kolbe, Laura & Helin, Heikki: Helsingin historia vuodesta 1945. Osa 3, Kunnallishallinto ja -politiikka. Helsingin kaupunki: Helsinki 2002. s. 611.

¹⁶⁵ Hannu Tulensalon haastattelu 5.9.2017; Rakennusviraston pikaviesti nro 8, 18.2.1987 (JMA).

¹⁶⁶ Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017.

¹⁶⁷ HKVT:n toimintakertomus 1974 (JMA).

¹⁶⁸ Åberg 2007, s. 23–26; HKVT:n toimintakertomukset 1970–1972; HKVT:n edustajisto 2.5.1973, liite: Tapio Suomen avauspuheenvuoro HKVT:n edustajiston kevätkokouksessa 2.5.1973 (JMA).

¹⁶⁹ HKVT:n toimintakertomus 1974 (JMA).

¹⁷⁰ HKVT:n hallitus 6.9.1977, liite 1: HKVT:n hallituksen selvitys Lenni Konttilan, Paula Mäntysen ja Tapio Suomen erottamiseen johtaneista syistä (JMA).

¹⁷¹ HKVT:n hallitus 9.6.1977; HKVT: tiedottaa 13/1977 (päiv. 27.6.1977); HKVT:n hallitus 22.6.1977, liite 1: HKVT:n edustajiston ylimääräisen kokouksen ptk. 6.9.1977 ja sen liite: HKVT:n hallituksen 7.6.1977 allekirjoittaneita koskevan erottamispäätöksen vahvistamatta jättäminen (JMA).

¹⁷² HKVT:n hallitus 12.7.1977, liite 5: Neuvottelu: muistio Kunnallistekniset -KT:n hyväksyminen liiton jäseneksi (21.6.1977) ja raportti Kunnallistekniset-nimisen yhdistyksen hyväksymisestä liiton jäseneksi koskevan asian käsittelemisestä Kunnallisvirkamiesliiton hallituksessa (22.6.1977/28.6.1977) (JMA).

¹⁷³ HKVT:n hallitus 12.7.1977, liite 5: Neuvottelu: muistio Kunnallistekniset -KT:n hyväksyminen liiton jäseneksi (21.6.1977) ja raportti Kunnallistekniset-nimisen yhdistyksen hyväksymisestä liiton jäseneksi koskevan asian käsittelemisestä Kunnallisvirkamiesliiton hallituksessa (päiv. 22.6.1977/28.6.1977) (JMA).

¹⁷⁴ HKVT:n hallitus 12.7.1977, liite 5: Neuvottelu: muistio Kunnallistekniset -KT:n hyväksyminen liiton jäseneksi (21.6.1977) ja raportti Kunnallistekniset-nimisen yhdistyksen hyväksymisestä liiton jäseneksi koskevan asian käsittelemisestä Kunnallisvirkamiesliiton hallituksessa (päiv. 22.6.1977/28.6.1977) (JMA).

¹⁷⁵ HKVT:n hallitus. 12.7.1977, liite 5: Neuvottelu: muistio Kunnallistekniset -KT:n hyväksyminen liiton jäseneksi (21.6.1977) ja raportti Kunnallistekniset-nimisen yhdistyksen hyväksymisestä liiton jäseneksi koskevan asian käsittelemisestä Kunnallisvirkamiesliiton hallituksessa (päiv. 22.6.1977/28.6.1977) (JMA); KVL:n toimintakertomukset 1977–1979; HKVT:n edustajiston ylimääräisen kokouksen ptk. 6.9.1977 ja sen liite: HKVT:n hallituksen 7.6.1977 allekirjoittaneita koskevan erottamispäätöksen vahvistamatta jättäminen (JMA).

¹⁷⁶ Tämä ja edellinen kappale: HKVT:n hallitus 26.11.1977, liite 6: puheenjohtaja Maini Rajaniemen kirje KVL:n liittohallitukselle (päiv. 28.10.1977) (JMA); KVL:n hallitus 26.11.1977 (JA).

¹⁷⁷ HKVT:n hallitus 3.1.1978, liite 4: HKVT:n kirje Maaseudun kunnallisvirkailijat ry:lle (päiv. 2.12.1977) (JMA).

¹⁷⁸ HKVT:n hallitus 3.1.1978, liite 4: Maaseudun kunnallisvirkailijat ry:n puheenjohtajan Antti J. Peltosen vastaus HKVT:lle (päiv. 19.12.1977) (JMA).

¹⁷⁹ HKVT:n toimintakertomukset 1977 ja 1978 (JMA).

¹⁸⁰ HKVT:n Helsinki-sivu: Kuka meidän asioistamme neuvottelee? Kunnallisvirkamies 3/1974, s. 66.

¹⁸¹ HKVT:n hallitus 29.11.1985, liite: HKVT:n vastaus KVL:n lausunto-pyyntöön Helsingin Palohenkilöstö ry:n hyväksymisestä KVL:n paikallisyhdistykseksi (päiv. 5.11.1985) (JMA); KVL:n toimintakertomus 1985.

¹⁸² Remes, Ritva: Nyt jaetaan kansalle kurjuutta. Helsingin Sanomat 28.4.1991.

¹⁸³ Pihkala, Erkki: Suomalaiset maailmantaloudessa keskiajalta EU-Suomeen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki 2001. s. 307; Kiander, Jaakko: Laman ope- tukset. Suomen 1990-luvun kriisin syyt ja seuraukset. Valtion Talou- dellinen Tutkimuskeskus: Helsinki 2001. s. 13, 30. Markka devalvoitiin marraskuussa 1991 ja päätettiin kellumaan seuraavana vuonna. Vuoden 1991 joulukuussa Neuvos- toliitto hajosi. Suomen tilannetta vaikeutti lisäksi Euroopassa vallin- nut suhdannetaantuma.

¹⁸⁴ Takalainen, Jaakko: Havinaa historian lehdillä: TVK konkurs- siin, Suomi liukui lamaan. Jyty 8–9/2008. s. 16.

¹⁸⁵ Mattila 2000, s. 324.

¹⁸⁶ Mattila 2000, s. 320–324, 328, 349; Leino, Juha: Paikallisella sopi- misella vankea perusta. Kunnan ammattilaiset 1/1994, s. 5; Leino, Juha: Kunta-ala päihittää yksityi- sen paikallisen sopimisen. Kunnan ammattilaiset 10/1998, s. 18. Paikal- lisilla virka- ja työehtosopimuk- silla ei voitu sopia säännöllisen viikkotyöajan pituudesta, vuosilo- man pituudesta, sairaus- ja äitiys- lomaetuksista tai palkkahinnoit- telun asteikon alarajan mukaisen palkan tai tehtäväkohtaisen perus- palkan alittamisesta. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työn- antajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. www.finlex.fi, http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he /2006/20060267. viitattu 17.10.2017; HKVT:n toimintakertomus 1993 (JMA). Yhteistoimintaelin tuli aset- taan, mikäli kunnan pysyvän hen- kilöstön määrä oli yli 20.

¹⁸⁷ Åberg 2007, s. 104–106; HKVT:n hallituksen ptk 9.3.1995; HKVT:n hallitus 13.3.1997, liite 2: Neuvotte-

lut 3.3.–10.3.1997 (JMA).

¹⁸⁸ ”Taulukko 11.10, HKTV 1992, s. 192; HKTV 1993, s. 192; HKVT:n toi- mintakertomus 1993 (JMA).

¹⁸⁹ Taulukko 10.1, HKTV 1991, s. 170; HKVT:n hallituksen ylimääräinen kokous 24.3.1992, liite 1: Helsingin kaupungin henkilöstöasiainkes- kus, henkilöstömenojen sopeutta- mistyöryhmän ptk. 19.3.1992 (JMA); Mattila 2000, s. 347–348.

¹⁹⁰ Mattila 2000, s. 347–349; ”Että työpaikka säilyisi”. Kunnan am- mattilaiset 1/1992, s. 17.

¹⁹¹ Tapio Korhosen haastattelu 24.8.2017.

¹⁹² Mattila 2000, s. 320–324, 347–349; Leino, Juha: Paikallisella sopimi- sella vankea perusta. Kunnan am- mattilaiset 1/1994, s. 5; Jos yhteis- toimintasopimuksen henki toteutuu... Kunnan ammattilaiset 2/1993, s. 14–15. –Yhteistoimintasopi- muksen mukaan työnantajan oli jo valmisteluvaiheessa käsiteltävä henkilöstön kanssa mm. kuntien tai yksiköiden toimintasuunni- telma- ja talousarvioesitykset, rationalisointimenettelyt sekä lo- mautukset. Helsingissä oli jo ollut vuosina 1992–1993 käytössä kokei- luluotointon yhteistoimintasopi- mus.

¹⁹³ HKVT:n hallituksen teemaillan muistio 27.8.1992 (HKVT:n edun- valvontatoimikunta 1993); HKVT:n hallituksen ptk. 10.2.1993, liite 2: Neuvottelupöytäkirja henkilöstö- menosäästöistä päiv. 12.2.1993 (neuvottelu 10.2.1993), Helsingin kaupungin henkilöstömenosäästö- jen toteuttaminen, ptk. 17.2.1993 ja Helsingin kaupungin vuoden 1993 henkilöstömenosäästöjä koskevan sopimuksen soveltamisohteja (JMA); Helsingin sopimus turvaa työpaikat. Kunnan ammattilainen 2/1993, s. 9; Helsingin henki 1/1993.

¹⁹⁴ HKVT:n toimintakertomus 1994 (JMA).

¹⁹⁵ KVTES:n 1994 allekirjoituspöytä- kirjan 2 §:n 2 momentin tulkinta. Kunnallisen työmarkkinalaitoksen muistio, tutkimuspäällikkö Pekka Hemmilä 29.11.1993. HKVT:n edun- valvontatoimikunta 1993 (JMA); Mattila 2000, s. 344–345. –Pape- riteollisuudessa tehtiin syksyllä 1993 sopimus 3 % palkankorotuk- sista.

¹⁹⁶ HKVT:n hallituksen seminaari 4.–5.9.1993. HKVT:n edunvalvonta- toimikunnan muistio 21.10.1993, liite; HKVT:n säästösopiusneu- vottelun yleisperiaatteet, HKVT:n edunvalvontatoimikunnan muis- tio 8.11.1993, liite 2 (JMA).

¹⁹⁷ Helsingin Sanomat 3.2.1994, s. B 1; HKVT:n edunvalvontatoimikun-

nan muistio 28.3.1994 (JMA).

¹⁹⁸ Helin 2002, s. 590; Tapio Korho- sen haastattelu 24.8.2017.

¹⁹⁹ Kunnan ammattilaiset 1/1992, s. 17; HKVT:n toimintakertomukset 1990–1996; HKVT:n toimintakerto- mus 1994 (JMA).

²⁰⁰ Hallituksen esitys Eduskun- nalle laiksi työnantajan ja henki- löstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa sekä eräiksi siihen liitty- viksi laeiksi. www.finlex.fi, http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he /2006/20060267. viitattu 17.10.2017; Mattila 2000, s. 328; HKVT:n toi- mintakertomus 1992; Yhteistoi- mintasopimus. Helsingin kau- punki, Henkilöstöasiainkeskus. 23.11.1993 (JMA). –Valtakunnallisen yhteistoimintasopimuksen mu- kaan kuntien tuli asettaa oma yh- teistoimintaelin, mikäli kunnan pysyvän henkilöstön määrä oli yli 20.

²⁰¹ Tämä ja edelliset kappaleet: Yh- teistoimintasopimus. Helsingin kaupunki, Henkilöstöasiainkeskus. 23.11.1993 (JMA).

²⁰² HKVT:n toimintakertomukset 1992 ja 1993 (JMA).

²⁰³ Jyty Helsingin hallitus 15.11.2007, liite 1: Sopimus työn- antajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta Helsingin kau- pungissa, luonnos 7 (päiv. 13.11. 2007); Jyty Helsinki ry:n toiminta- kertomus 2008 (JMA).

²⁰⁴ Jyty Helsingin hallitus 15.11.2007, liite 1: Sopimus työn- antajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta Helsingin kau- pungissa, luonnos 7 (päiv. 13.11.2007); Jyty Helsingin toimin- takertomus 2008 (JMA); Pääluotta- musties ruokapalveluohjaaja Liisa Paavola: Pääluottamusmie- helle tärkeintä on jäsenistön luot- tamus. Jyty 8–9/2010, s. 9.

²⁰⁵ Jyty Helsingin hallitus 15.11.2007, liite 1: Sopimus työn- antajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta Helsingin kau- pungissa, luonnos 7 (päiv. 13.11. 2007); Jyty Helsingin toiminta- kertomus 2008 (JMA).

²⁰⁶ Jussi Ruokosen haastattelu 6.11.2017.

²⁰⁷ Komulainen, Mikko: Ulkoista- minen kunnissa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto 2010. s. 22–23, 57; Kun- nan ammattilaiset 11/1988, s. 262–263; Lundström, Ilona: Kuntien palveluhankintojen murros. Helsinki: Suomen Kuntaliitto 2011. s. 65.

²⁰⁸ Virtanen, Matti: Normit ja infor- maatio-ohjaus. Yhteiskuntapoli- tiikka 65. 5/2000. s. 385–386; Veste-

rinen, Vesa: Kunta ja yhtiöittämi- nen. Kunnallisanalan kehittämissää- tion tutkimusjulkaisut, nro 56. Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2006. s. 14; Syväluoma, Mervi: Säästöt ja valtionosuusjärjestelmä 1990-luvulla. Tutkimus kunta–val- tio –suhteen muutoksesta ja ongel- mista laman kourissa. Julkaisema- ton pro gradu –tutkielma. Poliitiikan tutkimuksen laitos, val- tio-oppi. Tampereen yliopisto 2008.

²⁰⁹ Virtanen 2000, s. 385–386; Ves- terinen, Vesa: Kunta ja yhtiöittämi- nen. Kunnallisanalan kehittämissää- tion tutkimusjulkaisut, nro 56. Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2006. s. 14; Leino, Juha: Yksityistä- minen, ei peikko eikä pelastus? Kunnan ammattilaiset 2/1992, s. 7. Aiheesta myös esim. Jalonen, Markku: Ratkaiseeko yksityistämi- nen talousongelmat? Kunnan am- mattilaiset 1/1994, s. 8–9; Komulai- nen 2010, s. 22–23, 57.

²¹⁰ Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017; Hannu Elovaaran haas- tattelu 21.8.2017; Leino, Juha: Yksi- tyistäminen, ei peikko eikä pelas- tus? Kunnan ammattilaiset 2/1992, s. 7. Jussi Ruokosen haastattelu 6.11.2017.

²¹¹ Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017; Hannu Elovaaran haas- tattelu 21.8.2017; Leino, Juha: Yksi- tyistäminen, ei peikko eikä pelas- tus? Kunnan ammattilaiset 2/1992, s. 7.

²¹² HKVT:n hallitus 10.11.1989, liite 8: Kunnanlisten palvelujen yksi- tyistäminen/Liittohallituksen vas- taus Pohjanmaan piirin kannan- ottoon 29.11.1986 (päiväty 22.4. ja 30.4.1987) (JMA).

²¹³ HKVT:n toimintakertomukset 1995 ja 1996 (JMA); Lundström 2011, s. 31; Näsi, Salme & Keurulai- nen, Juha: Kunnan kirjanpituou- distus. Kunnallisanalan kehittämis- säätiön tutkimusjulkaisu nro 20. Kunnallisanalan kehittämissäätiö: Helsinki 1999. s. 9–12; Kolbe 2002, s. 503.

²¹⁴ HKVT:n hallitus 27.9.1994, liite 3: Kokoukset ja neuvottelut (JMA).

²¹⁵ HKVT:n hallitus 25.8.1994, liite 5: Kokoukset ja neuvottelut (JMA).

²¹⁶ Kolbe 2002, s. 503; HKVT:n ja KVL Helsingin toimintakertomuk- set 1996 ja 1997 (JMA).

²¹⁷ Helsingin kaupungin vuosiker- tomus 1998, Tekninen toimi; Hel- singin kaupungin vuosikertomus 1999. https://www.hel.fi/static /helsinki/vuosikertomukset/Hki_v uosikertomus_1998.fi.pdf. s. 26. viitattu 26.10.2017; KVL Helsingin toimintakertomus 2003; Jyty

Helsingin toimintakertomus 2006 (JMA).

²¹⁸ ”Oikeusaputoimi valtiolle” ja ”Isoko on kaunista?”. Kunnan Am- mattilaiset 4/1998. s. 8–9; Jussi Ruokosen suullinen tiedonanto 10.9.2018.

²¹⁹ Jyty Helsinki ry:n toimintaker- tomus 2005 (JMA).

²²⁰ Mursula, Taisto: Tarvitaanko pääsopimusta? Kunnan ammatti- laiset 3/1990, s. 4; Mursula, Taisto: Uusi neuvottelukartelli. Kunnan ammattilaiset 4/1990; Unioni syn- tyi yksimielisesti. Kunnan ammat- tilaiset 6–7/1990, s. 6–7.

²²¹ Helsingin Sanomat 16.10.1990; Demari 16.10.1990 (Hannu Elovaar- nan kokoelmat); Mursula Taisto: Raskaan sarjan neuvottelujärjestö. Kunnan ammattilaiset 5/1990, s. 4; Helsingin Kunta-alan unionin yh- teistoiminnan pelisäännöt. Päivää- mätön asiakirja (JMA).

²²² Hannu Elovaaran haastattelu 21.8.2017; Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017.

²²³ Puheenjohtaja Jussi Ruokonen: Jytyyn lisää valtakunnallisia am- matillisia toimintaympäristöjä. Jyty 10/2008, s. 17.

²²⁴ HKVT:n hallitus 20.2.1996, liite 2: Neuvottelut 5.2.1996 (JMA).

²²⁵ Pekka Metsä KVL Helsingin jä- sentiedotteessa 4/1999.

²²⁶ Pääkaupunkiseudun bussi- markkinoiden toimivuus. Talous- teoreettinen tarkastelu kilpailutta- misen vaikutuksista pääkaupunkiseudun työssäkäynti- alueen bussimarkkinoiden toimi- vuuteen ja kilpailun edellytyksiin – Loppuraportti. Liikennevirasto 2012. s. 10–11. Pääkaupunkiseudun seutuliikennettä hoitanut YTV aloitti kilpailutetun liikenteen jo vuonna 1995. https://julkaisut.lii- kennevirasto.fi/pdf3/lr_2012_paa- kaupunkiseudun_bussimarkkinoi- den_web.pdf, viitattu 26.10.2017; KVL Helsingin toimintakertomus 1998 (JMA).

²²⁷ Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017.

²²⁸ KVL Helsingin toimintakerto- mus 1998 (JMA); Lakko seisautti pääkaupunkiseudun joukkoliiken- teen 1998. Yle Elävä Arkisto: https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/17/lakko-seisautti-paakaupunki- seudun-joukkoliikenteen-1998. vii- tattu 26.10.2017.

²²⁹ Pekka Metsän haastattelu 10.8.2017; Joukkoliikenteen lakko täytti tavoitteemme. Kunnan am- mattilaiset 2/1998, s. 10.

²³⁰ Liikennelakko työtuomioistui-messa. Sakkoja tuli. Kunnan am-mattilaiset 2/1998, s. 22.

²³¹ Kuljettajien tyytymättömyys on oikeutettu. Kunnan ammattilaiset 5/1998, s. 18.

²³² KVL Helsingin työvaliokunta 12.6.2005 (JMA).

²³³ Jyty ry:n liittohallitus 23.5.2006: Helsingin yhdistyksen puheenjoh-tajan puheenvuoro (JA); Takalai-nen, Jaakko: Bussifuusio vie kai-ken ajan. Jyty 2/2005, s. 14; Takalainen, Jaakko: Uusi Jytyn yh-distys bussiliikenteeseen. Jyty 1/2006, s. 12; Jyty Helsingin hallitus 12.12.2005, liite 4; Jyty Helsinki ry:n toimintakertomukset 2006 ja 2007 (JMA); Jussi Ruokosen haastattelu 6.11.2017.

²³⁴ Okker, Jaakko: Suurilla kaupun-geilla on suuri vastuu. Kunnan ammattilaiset 5/2002, s. 4.

²³⁵ KVL Helsingin toimintakerto-mus 2001; KVL Helsingin hallitus 1.2.2001: liite 2: neuvottelut 15.1. ja 1.2.2001 (JMA).

²³⁶ Leino, Juha: Vaativuudesta markkvoja palkkaan. Kunnan am-mattilaiset 3/2001, s. 14; Kunta-alan palkkausjärjestelmä uudistuu. Kuntatyönantaja 3/2001 liite, s. 2–3; Kasslin-Pottier, Hannele: Työn vaa-tivuuden ABC I. Kunnan ammatti-laiset 11/1995, s. 16–17; Työn vaa-tivuuden ABC II ja Mikä askarruttaa työn Kunnallisen alan palkkarakenteiden uudistaminen. Kunnan ammattilaiset 12/1995, s. 20–21.

²³⁷ Tilinpäätöstiedot 2002. Helsingin kaupungin vuosikertomus 2002. https://www.hel.fi/static/hel-sinki/vuosikertomukset/Hki_vuo-sikertomus_2002_fi.pdf. s. 18. vii-tattu 26.10. 2017; Helin, Heikki: Helsingin kaupungin talous vuo-sina 1990–2002. Helsingin kaupun-gin tietokeskuksen verkkojulkai-suja 2003:19. Helsingin kaupunki 2003. https://www.hel.fi/hel2/tieto-keskus/julkaisut/pdf/03_12_30_helin_vj19.pdf. s. 2. viitattu 26.10.2017.

²³⁸ Hietämäki, Kari: Liiton toinen varapuheenjohtaja Anneli Kaplas kritisoi yhteisöverouudistusta: Val-tiovalta tappamassa lypsävää leh-mää. Kunnan ammattilainen 8–9/2002, s. 16.

²³⁹ Liittovaltuusto päätti sopimus-tavoitteista. Kunnan ammattilaiset 10/2002, s 7.

²⁴⁰ KVL Helsingin hallitus 7.11.2002, liite: Helsingin kaupungin Henki-löstötoimikunnan lausunto Helsingin kaupungin talousarvio-ehdotuksesta vuodelle 2003 ja taloussuunnitelmaehdotuksesta

vuosille 2003–2005 (päiv. 10.10.2002); KVL Helsingin toimin-takertomus 2002 ja Jyty Helsingin toimintakertomus 2003 (JMA).

²⁴¹ Liittohallituksen jäsen Jussi Ruokonen: Irtisanomisia ja lomau-tuksia tulee välttää viimeiseen saakka. Jyty-lehti 1/2009, s. 19; Edunvalvontajohtaja Marja Lou-nasmaa: Lomarahankaitosopi-mukset, lomautukset ja kaikkea siltä väliltä. Jyty 10/2009, s. 15; Jussi Ruokosen suullinen tiedon-anto 13.11.2017.

²⁴² Jyty kysyy: Helsingin kaupun-gin rahoitusjohtaja Tapio Korho-nen. Jyty 2/2010, s. 3; Tapio Korho-sen haastattelu 24.8.2017; Kaupunginjohtajan katsaus. Hel-singin kaupungin vuosikertomus 2010. s. 3. https://www.hel.fi/sta-tic/helsinki/vuosikertomukset/Hki_vuosikertomus_2010_fi.pdf. vii-tattu 13.11.2017.

²⁴³ Helsingin kaupungin strategia-ohjelma 2013–2016, Liite 1. Strate-giaohjelman 2013–2016 perustelu-muistio. s. 26. https://www.hel.fi/static/taske/jul-kaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf. viitattu 13.11.2017; Maailman toimivin kau-punki. Helsingin kaupunkistrate-gia 2017–2021. s. 13. https://www.hel.fi/static/helsinki/kaupunkistrategia/kaupunkistra-tegia-2017–2021.pdf , viitattu 13.11.2017.

²⁴⁴ Jyty Helsingin toimintakerto-mukset 2008 ja 2010 (JMA); Metro-poliLab Oy:n internet-sivut: http://www.metropolilab.fi/yri-tys/historia/, viitattu 13.11.2017; Jussi Ruokosen suullinen tiedon-anto 13.11.2017.

²⁴⁵ Helsingin kaupungin strategia-ohjelma vuosille 2009–2012, s. 34. https://www.hel.fi/static/helsinki/p-aatosasiakirjat/Kvsto2009/Esitys-lista8/liitteet/Strategia-ohjelma_2009-2012_(6.4.2009).pdf?Action=sd&id=%7B53086871-9529-4603-AC42-31ADFC14AF3A%7D; Helsingin kaupungin vuosikertomus 2012, s. 14. https://www.hel.fi/static/hel-sinki/vuosikertomukset/Hki_vuo-sikertomus_2012_fi.pdf. viitattu 9.11.2017

²⁴⁶ Tapio Korhosen haastattelu 24.8.2017; Helsingin kaupungin vuosikertomus 2014, s. 4; Helsingin kaupungin vuosikertomus 2015, s. 11, 39; Liikkanen, Suvi; Milloin kunnan toiminto tulee yhtiöittää? Kuntatiimi.fi http://kuntatiimi.fi/ajankoh-taista/milloin_kunnan_toiminto_t_ulee_yhtiioittaa.61.news, viitattu 9.11.2017.

²⁴⁷ Soininen, Kaisa: Jyty Helsinki

ry:n luottamusmies- ja ammatti-osastouudistus 2012–2013. Työ-markkinakonsultin tutkinnon hanketyö, Aktiivi-instituutti. 2013. s. 12.

²⁴⁸ Soininen 2013, s. 10–11.

²⁴⁹ Jyty Helsingin toimintakerto-mus 2012 (JMA); Jussi Ruokosen haastattelu 6.11.2017.

²⁵⁰ Aiheesta esim. Valli-Lintu, Auli: Sote- ja kuntarakenteen pitkä ku-janjuoksu. Kunnallisanal kehittä-missäätöön Julkaisuja 10. KAKS – Kunnallisanal kehittämissäätö 2017. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2017/09/sote-ja-kuntarakenteen-pitka-kujan-juoksu_2.pdf. viitattu 10.9.2018.

Lähteet ja kirjallisuus

Kuvassa näkyy Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Liikenneväylä

Kuvassa näkyy Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

Helsingin kaupungin kunnallisen liikenteen väylä, joka on kunnallisen liikenteen väylä.

työssäkäyntialueen bussimarkkinoiden toimivuuteen ja kilpailun edellytyksiin – Loppuraportti. Liikennevirasto 2012.

Reponen, Eino: Helsingin kunnallisvirkamiesyhdistys ry. 1919–1959. Helsinki 1959.

Saukkonen, Jussi: Helsingin kunnalliselämä vv. 1918–1945. Teoksessa Helsingin kaupungin historia V:1. Helsingin kaupunki: Helsinki 1962.

Schulman, Harry: Helsingin suunnittelu ja rakentuminen. Teoksessa Schulman, Harry & Pulma, Panu & Aalto, Seppo: Helsingin historia vuodesta 1945. Osa 2, Suunnittelu ja rakentuminen, sosiaaliset ongelmat, urheilu. Helsingin kaupunki: Helsinki 2000.

Siipi, Jouko: Pääkaupunkiyhteiskunta ja sen sosiaalipolitiikka. Teoksessa Helsingin kaupungin historia V:1. Helsingin kaupunki: Helsinki 1962.

Sippola, Matti: Syrjäseutulisiä osana Suomen alue- ja palkkapolitiikkaa. Maantieteellinen aikakauskirja Terra 118, 3–4/2006. Suomen maantieteellinen seura: Helsinki 2006.

Soininen, Kaisa: Jyty Helsinki ry:n luottamusmies- ja ammattiosastouudistus 2012–2013. Työmarkkina-konsultin tutkinnon hanketyö. Aktiivi-instituutti: Helsinki 2013.

Syvälouma, Mervi: Säästöt ja valti-onosuusjärjestelmä 1990-luvulla. Tutkimus kunta–valtio–suhteen muutoksesta ja ongelmista laman kourissa. Julkaisematon pro gradu –tutkielma. Poliitiikan tutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto: Tampere 2008.

Talvitie, Sakari: Kehityspiirteitä Kunnallisvirkamiesliiton historiasta 1918–1978. Kunnallisvirkamiesliitto: Helsinki 1978.

Valli-Lintu, Auli: Sote- ja kuntarakenteen pitkä kujanjuoksu. Kunnallisan kehittämissäätiön Julkaisuja 10. KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiö: Helsinki 2017.

Vesterinen, Vesa: Kunta ja yhtiöittäminen. Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 56. Kunnallisan kehittämissäätiö: Helsinki 2006.

Vilhunen, Pirjo: 50 kesää Stansvikissa. Kertomuksia HKVT:n kesäkotitoiminnasta 1945–1995. HKVT: Helsinki 1995.

Åberg, Veijo: Ammattiliiton synty. Kuntien Teknillisten Keskusliitto KTK ry:n perustaminen. Kuntien Tekniset KTK ry: Helsinki 2003.

Åström, Anna-Maria: Kaupunkilaisien Helsinki. Teoksessa Åström, Anna-Maria & Kolbe, Laura: Helsingin historia vuodesta 1945. Osa 5, Kaupunkilaisten Helsinki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki 2016.

Elektroniset lähteet:

Finlex.fi: <https://www.finlex.fi/fi/>

Helin, Heikki: Helsingin kaupungin talous vuosina 1990–2002. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2003:19. Helsingin kaupunki 2003. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/03_12_30_helin_vj19.pdf

Helsingin kaupungin strategia-ohjelma 2013–2016. https://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf.

Helsingin kaupungin strategia-ohjelma vuosille 2009–2012. [https://www.hel.fi/static/helsinki/paatosasiakirjat/Kvsto2009/Esityslista8/liitteet/Strategia-ohjelma_2009-2012_\(6.4.2009\).pdf?Action=sd&id=%7B53086871-9529-4603-AC42-31ADFC14AF3A%7D](https://www.hel.fi/static/helsinki/paatosasiakirjat/Kvsto2009/Esityslista8/liitteet/Strategia-ohjelma_2009-2012_(6.4.2009).pdf?Action=sd&id=%7B53086871-9529-4603-AC42-31ADFC14AF3A%7D);

Helsingin kaupungin vuosikertomukset 1998, 1999, 2002, 2012, 2015. https://www.hel.fi/kanslia/fi/julkaisut-ja-kuulutukset/julkaisut/vuosikertomukset/vuosikertomukset_2

Helsingin kaupunginmuseum: Laajasalon ennen vuotta 1940 käyttöön otetut rakennukset. <https://www.hel.fi/hel2/kaumuseo/rakennusinventoinnit/laajasalo/alotatasta.htm>

Helsingin kaupunginvaltuuston päätös Laajasalon Stansvikinkallion asemakaava ja ja asemakaavan muuttaminen (nro 12410) <https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2015-004954/kvsto-2018-5/>

Komulainen, Mikko: Ulkoistaminen kunnissa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto 2010. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66658/978-951-44-8254-0.pdf>

Liikanen, Suvi: Milloin kunnan toiminto tulee yhtiöittää? Kuntatiimi.fi. http://kuntatiimi.fi/ajan-kohtaista/milloin_kunnan_toiminto_tulee_yhtioittaa.61.news

Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-talous/kaupunkistrategia/>

MetropoliLab Oy. <https://www.metropolilab.fi/fi/etusivu>

Pettersson, Alisa: Näennäisosallistumista vai todellista vaikuttamista? Osallistava muutosjohtamisen prosessi kunnallisessa yhteistoimintaneuvottelussa. Jul-

kaisematon pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulu. Tampereen yliopisto: Tampere 2001. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-21960>

Postimuseo: Posti- ja lennätinhallituksen kiertokirjekokoelma. <https://www.postimuseo.fi/fi/kirjasto/kiertokirjeet-ja-kirjelmat>

Stansvikin kyläyhdistyksen internetsivut: <https://stansvik.net/about-us/stansvikin-historiaa/>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajahintaindeksi. Rahanarvonkerroin 1860–2017. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/khi/2017/khi_2017_2018-02-26_tau_001.htm

Tilinpäätöstiedot 2002. Helsingin kaupungin vuosikertomus 2002. https://www.hel.fi/static/helsinki/vuosikertomukset/Hki_vuosikertomus_2002_fi.pdf

Valli-Lintu, Auli: Sote- ja kuntarakenteen pitkä kujanjuoksu. Kunnallisan kehittämissäätiön Julkaisuja 10. KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiö 2017. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2017/09/sote-jakuntarakenteen-pitka-kujanjuoksu_2.pdf

Virtanen, Matti: Normit ja informaatio-ohjaus. Yhteiskuntapolitiikka 65, 5/2000. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100820/005virtanenpk.pdf?sequence=1>

Yle Elävä Arkisto: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/17/lakko-seisautti-paakaupunkiseudun-joukkoliikenteen-1998>

Haastattelut:

Antman, Arto 1.11.2018 (suullinen tiedonanto)

Elovaara, Hannu 21.8.2017 (tekijän hallussa)

Korhonen, Tapio 24.8.2017 (tekijän hallussa)

Metsä, Pekka 10.8.2017 (tekijän hallussa)

Rajaniemi, Tiina 8.5.2017 (tekijän hallussa)

Ruokonen, Jussi 6.11.2017 (tekijän hallussa)

Tulensalo, Hannu 5.9.2017 (tekijän hallussa)

Tärkeimmät lyhenteet:

AKT Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto

HKV Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys (ei vakiintunut)

HKVT Helsingin Kunnallisvirkamiehet ja -toimihenkilöt – HKVT

HTK Henkisen Työn Keskusliitto

HYKS Helsingin seudun yliopistollinen keskussairaala

JHL Julkisten ja hyvinvointialojen liitto

JTA Julkisten Työalojen Ammattijärjestö

KT Kunnallinen työmarkkinalaitos, myöh. Kuntatyöntantajat

KTK Kuntien Teknillisten Keskusliitto, myöh. Kuntien Tekniset ja KTK Tekniikan Ammattilaiset

KVL Kunnallisvirkamiesliitto

KTV Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto, vuodesta 1991 Kunta-alan ammattiliitto KTV

MKV Maaseudun Kunnallisvirkaillijat

SAK Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto, myöh. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö

STK Suomen Työnantajain Keskusliitto

STTK Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto, vuodesta 1993 Toimihenkilökeskusjärjestö STTK

STTK-J STTK:n Julkisten alojen ammattijärjestö

TVK Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöjen Keskusliitto

TVK-V TVK:n Virkamiesjärjestöt

Liitteet

Jäsenmäärät

1919	344	1953	2 916 (2 550)	1987	3 595
1920	445	1954	2 866 (2 478)	1988	3 680
1921	514	1955	2 903 (2 530)	1989	3 726
1922	536	1956	3 023	1990	3 581
1923	499	1957	3 182	1991	3 875
1924	459	1958	3 185	1992	4 228
1925	-	1959	2 999	1993	4 408
1926	-	1960	3 104	1994	4 495
1927	-	1961	3 378	1995	4 623
1928	461	1962	3 316	1996	4 774
1929	-	1963	3 277	1997	4 631
1930	-	1964	3 331	1998	4 614
1931	-	1965	3 350	1999	4 247
1932	-	1966	3 254	2000	4 194
1933	388	1967	3 764	2001	4 207
1934	-	1968	4 158	2002	4 076
1935	343	1969	4 285	2003	3 923
1936	324	1970	4 453	2004	3 906
1937	439	1971	5 147	2005	3 624
1938	437	1972	5 175	2006	3 341
1939	444	1973	4 383	2007	3 147
1940	424	1974	4 007	2008	3 057
1941	444	1975	4 047	2009	3 013
1942	419	1976	4 178	2010	2 950
1943	650	1977	4 127	2011	2 831
1944	1 279	1978	4 009	2012	2 737
1945	1 573	1979	4 048	2013	2 550
1946	-	1980	4 043	2014	2 386
1947	2 700	1981	4 008	2015	2 327
1948	-	1982	3 937	2016	2 327
1949	2 650	1983	3 764	2017	2 277
1950	2 712	1984	3 751	2018	3 136
1951	2 924*(2 607)	1985	3 648		
1952	2 970 (2 630)	1986	3 577		

Lähde: Liiton ja yhdistyksen toimintakertomukset 1919–2018. Vuosien 1951–1955 kohdalla merkitty sulkeisiin KVL:n vuosikertomuksissa esitetyt Helsingin yhdistyksen jäsenmäärät.

Henkilöt

Puheenjohtajat:

Filosofian maisteri Harald Dalström 1919–1921
Professori Zachris Castrén 1922–1936
Vanhempi oikeusneuvosmies Knut Furuhjelm 1937–1938
Filosofian tohtori Mikko Saarenheimo 1939–1944
Diplomi-insinööri J. A. Savolainen 1945–1946
Varatuomari Torsten Törnblom 1947
Varatuomari Osmo Toivola 1948–1953
Osastopäällikkö Aarne Jaakkola 1954–1959
Varatuomari Severi Korpela 1960–1962
Koulutus­päällikkö Urpo Ryönänkoski 1963–1966
Kaupunginvouti Jussi Tuominen 1967–1972
Kamreeri Tapio Suomi 1973–1974
Kielentarkastaja Raimo Kajanne 1975–1976
Toimistoesimies Maini Rajaniemi 1977–1978
Laboratoriojohtaja Hannu Petäjäinen 1979–1982
Apulaissuunnittelija Outi Taavela 1983–1987
Palvelupäällikkö Hannu Elovaara 1988–1994
Ohjaaja Pekka Metsä 1995–2002
Koulutussihtööri Anneli Kaplas 2003–2007
Lastenkodin johtaja Jussi Ruokonen 2007–

Kunniajäsenet:

Harald Dalström, Eero Rönkä, Osmo Toivola, Meri Ylä-Hokkala, Hely Raatikainen, Lea Kokko, Eeva-Liisa Paloniemi

Kunniapuheenjohtajat:

Eero Rönkä, Pekka Metsä

Toimistohenkilöt (vakituisesti palkatut):

Lakimies, sihteeri Jarl Nyman 1947–1976
Toimistonhoitaja Sirkka Rautiainen 1947–1977
Järjestösihteeri Saara-Maria Löfberg 1971–1975
Järjestösihteeri Raija Sirén 1975–1977
Jäsenpalvelusihteeri Tiina Rajaniemi 1976–2017
Toimistonhoitaja Annikki Salmi 1977–1994
Järjestösihteeri Olli Korhonen 1989–1998
Hallintosihteeri Kristiina Kangas 1996–1998
Taloussihteeri Tuula Kautiainen 1998–2001
Taloussihteeri Satu Nikkanen 2001–2015
Jäsenpalvelusihteeri Niina Karonen 2017–

Virstanpylväitä

1917 – Uusi kunnallislaki tuo yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden

1917 – Suomen itsenäisyysjulistus hyväksytään eduskunnassa 6.12.1917

1918 – Suomen sisällissota 27.1.1918–15.5.1918

1918 – Helsingin kaupungin virkamiesten eläkeperusteet vahvistetaan

1919 – Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen perustava kokous raatihuoneella 25.2.1919

1919 – Helsingin yhdistys päättää liittyä Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliittoon 10.3.1919

1944 – Laki kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta säädetään

1946 – Valtioneuvosto hyväksyy Kunnallisvirkamiesliiton neuvottelukelpoiseksi järjestöksi

1946 – Helsinkiin liitetään 13 000 hehtaarin esikaupunkialue, johon kuuluvat mm. Haagan kauppala, Kulosaari ja Oulunkylä

1946 – Työaikalaki tuo sunnuntaityökorvaukset kuntien viranhaltijoille vuoden 1947 alusta

1964 – Kunnallisten työntekijöiden ja viranhaltijain eläkelaki voimaan

1918 – Suomen Kunnallisvirkamiesyhdistysten Keskusliitto perustetaan Tampereella 7.12.1918

1924 – Työehtosopimuslaki voimaan

1922 – Helsingin kaupungin palkkausohjesääntö astuu voimaan heinäkuussa 1922

1922 – Kuntien palveluksessa olleiden työsuhteiden työntekijöiden työehdot vahvistetaan työsuhteissa

1939–1940 Talvisota 30.11.1939–13.3.1940

1941–1944 Jatkosota 25.6.1941–19.9.1944

1952 – Helsingin kunnallisvirkamiesyhdistyksen teknikot lakossa

1956 – Yleislakko

1966 – Helsingin yhdistys neuvottelee ensimmäisen työehtosopimuksensa

1966 – Helsingin väkiluku kohoaa yli 500 000:een

1968 – Virastotyöaika muuttuu 35,5 tuntiseksi ja työviikko viisipäiväiseksi.

1969 – Kuntien ja valtion virkamiesten yhteinen neuvottelujärjestö TVK:n Virkamiesjärjestöt TVK-V perustetaan

1972 – HKVT aloittaa oman luottamusmieskoulutuksen

1977 – Työpaikkademokratian suositussopimus voimaan

1983 – Terveystieteiden alan lakko, HKVT:stä mukana 10 jäsentä

1992 – TVK konkurssiin

1992 – Helsingissä neuvotellaan ensimmäinen paikallinen säästösopimus kaupungin ja järjestöjen kesken

1995 – Suomi liittyy Euroopan Unioniin

1996 – Kunnallisten viranhaltijoiden palvelussuhdeturvalaki

1993 – Uudeksi keskusjärjestöksi STTK

2004 – Kunnallisvirkamiesliitto ja Toimiehtoliitto yhdistyvät Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry:ksi

2016 – Jyty Vantaa ja Jyty HUS liittyvät Jyty Helsingin ammattiosastoiksi

2012 – Jyty Helsingin organisaatiomuutoksessa ammattiosastot jaetaan viiteen kaupungin toimialueen mukaiseen osastoon

1970 – Kunnallinen virkaehtosopimuslaki voimaan

1970 – Ensimmäinen kunnallinen virkaehtosopimus allekirjoitetaan palkkojen kuoppakorotuksista Helsingissä. TVK-V:n neuvottelijana HKVT:n lakimies Jarl Nyman.

1971 – Valtakunnallinen toimihenkilöiden työehtosopimus voimaan

1971 – Kunnallisten viranhaltijain luottamusmiessopimus voimaan

1989 – HKVT osallistuu postikorttikampanjaan palkkojen pääkaupunkiseutulisän puolesta

1990 – Laki henkilöstöedustuksesta yritysten hallinnossa

1990 – Kunta-alan unioni perustetaan: HKVT ja Helsingin yhteisjärjestö KTV perustavat Helsingin kunta-alan unionin

1993 – Valtakunnallinen yhteistointamenettelyn yleissopimus

1993 – Uusi kunnallinen pääsopimus sallii paikalliset VES- ja TES-sopimuksista poikkeavat sopimukset

1998 – Pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen lakko, mukana HKVT, KTV sekä AKT. Lakko päättyy ns. Longan sopimukseen

2005 – HKVT vaihtaa nimensä Jyty Helsingiksi

2017 – Jyty Metropolin aloittaa toimintansa

2018 – Julkisten opetusalojen yhdistys (JOA) liittyy Jyty Metropolin ammattiosastoksi

2019 – Jyty Metropolin täyttää 100 vuotta 25.2.2019

1550 – Kustaa Vaasa perustaa Helsingin

1812 – Helsingistä Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan pääkaupunki

1914 – Ensimmäinen maailmansota 28.7.1914–11.11.1918

Julkaisija: Jyty Metropoli ry
Copyright © 2019 kirjoittaja ja Jyty Metropoli ry
Graafinen suunnittelu: Timo Setälä
Kannen kuva: Helsingin kaupunginmuseo,
Eino Heinonen

ISBN 978-952-94-1488-8

Bookwell Oy, Porvoo, 2019